

ΦΑΝΤΑΧΤΕΡΑ ΟΝΕΙΡΟΔΕΝΤΡΑ...

Φανταχτερά όνειρόδεντρα, λουλούδια,
κι' όλ' από φώς, σε απόκοσμη μιὰ γή.
Και νύρχωμαι για νέα, για νέα τραγούδια
στον "Ερωτα, μιὰ αστέρευτη πηγή!

Στό τίσι τών χειρών, ώραν τήν ώρα,
τήν εϋτυχία σου θάβινες, καρδιά.
Μά πήρε τὰ όνειρόδεντρα μιὰ πόρτα
και τ' άνθη σου, όλα φώς, μιὰ σκοτιδιά.

Γώρα, ρωτάω τὰ σύγνερα, τ' αστέρια,
τρελλός κι' όλο ρωτάω, ποϋ θάν τή βρω
τήν εϋτυχία ποϋ μοϋφυγε απ' τὰ χέρια
σάν τὸ νερό;

ΘΕ ΜΟΥ, Ο ΚΑΙΡΟΣ...

Θέ μου, ό Καιρός τροχίζει τὸ δρεπάνι
για τὰ φτωχά σου πλάσιμα όλοένα.
Πότε χτυπάει, φρονιάς, πότε τὰ πιάνει
σε βρόχια, αλλοίμονό τους, γελασμένα.

Στόν κήπο τής ψυχής, ποϋ έχω φυτέψει
τής ξενοιασιάς τὰ δέντρα και τὰ κρινα,
Θέ μου, ως μη δώ τὸν πόνο σὰ λειχήνα,
τὸ πάθος σὰ φωτιά νάν τὰ κουρσέψη.

Κάμε από μένα ξέμικρος να μέληνη
τόν "Ερωτα, παράκαιρη φωτιά.
Προστάτεψέ μου, Κύριε, τή γαλήνη
και τήν ανυπεράσπιστη καρδιά.

ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΜΙΑ ΠΟΡΤΑ...

Πίσω από μιὰ πόρτα αραδιασμένες
κάσπες για πεντάμορφες νεκρές,
και στις κάσπες μέσα κοιμισμένες
όλες μου οί "Αγάπες οί πικρές.

Κ' ελπα στην "Ανάμνηση, ποϋ δίνει
στούς νεκρούς τ' άθάνατο νερό,
«άστες να κοιμούνται στη γαλήνη»
κι' έφυγε με πάτημα άλαφρό.

Κλείδωσα τή σάλα τοϋ θανάτου,
κι' ύστερα, μ' αστέναχτη καρδιά,
κρέμασα στην πόρτα, πάνου ως κάτου,
μιὰ κουρτίνα μαύρη και βαρειά.

ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ

Η ΔΙΚΗ

Μια δίκη, όπου τὸ ἐδώλιο τών κατηγορουμένων κρατούν τρεις γυναίκες, ἐγέμισε, για ένα μήνα, με αναθυμιάσεις πτωμαίνης βλη τήν ήθικη ατμοσφαιρα τών "Αθηνών. Γιατι δεν είναι τόσο τὸ ἐγκλημα ποϋ δικάζεται ή πηγή όλης αϋτης τής ήθικης δυσωδίας. Τὸ ἐγκλημα είναι βέβαια φριχτό. "Ενας άθώος σκοτώθηκε στο κρεβάτι του, κάτω απ' τήν ίδια του τή στέγη, τήν ώρα, ποϋ κοιμόταν, από τήν πεθερά του και τή γυναίκα του, με τή συνέργεια άλλων δευτερευόντων προσώπων τοϋ σπιτιοϋ του, και ύστερα κοιμητήσθηκε άνόσια, τσουβαλιάστηκε και πετάχτηκε στο ποτάμι. "Αλλά παρόμοια φριχτά, ίσως και φτωχότερα άκόμα, ἐγκλήματα είναι πολλά στα ἐγκληματικά μας χρονικά. Κανένα όμως δεν έκανε τήν αποκάλυψη τής κοινωνικής σαπίλας ποϋ παρουσίασε ή δίκη αϋτή, γύρω από τὰ θλιβερά της πρόσωπα και μέσα τους.

"Ενα μήνα, άπάνω-κάτω, ή δίκη αϋτή έμιασε με μιὰ εξακολουθητική ἐκκένωση βέθρου, από δικαστές, δικηγόρους, ενόρκους και μάρτυρες. "Ο άκένωτος αϋτός βόθρος ήταν τὸ σπίτι τοϋ τραγικοϋ θύματος. "Τι σπίτι, Θεέ μου! "Τι άνθρωποι εμπαιναν κι' εδγαιναν εκεί μέσα! "Τι ανακάτωμα σωματίων, ψυχών, συμφερόντων, άσελγειών, κίμομιξιών, έρωτικών διαστροφών! "Η πεθερά, ξεγραμμένη για τή διαγωγή της, από τὸν άντρα της ποϋ βρίσκεται στην "Αμερικη, πέφτει, με γεροντικό πάθος, στις άγκαλιές τοϋ ενός και τοϋ άλλου και συχνάζει μαζί τους σε ακατανόμαστα σπίτια. "Η ίδια κάνει πλάτες στην κόρη της, για ν' άπατήση τὸν άντρα της, και τής πέρνει τούς αγαπητικούς της. "Η κόρη ακολουθεί τὸ δρόμο τής μάνας. Μπακνοδαίγουν, τις νύχτες, στο σπίτι αϋτό,

ένη λείπει αποτραβηγμένος ο σύζυγος, λογιής υποπτοι άνθρωποι, και δεν ξέρει κανείς, αν είναι αγαπητικοί τής μάνας ή τής κόρης ή και τών δυο μαζί. "Ενα ανήλικο συγγενοπαίδι τους έρχεται από τήν έπαρχία να μέληνη στο σπίτι τους—αϋτό ποϋ έγινε ύστερα τυφλό τους όργανο για τὸ ἐγκλημα—και τὸ ἐκμαυλίζουν και οί δυο. "Η μάνα έρωτοτροπεί μαζί του—έρωτοτροπεί με τὸ παιδί της—και ή κόρη τὸ ξετρελλαίνει—ένα άθώο έπαρχιωτόπουλο—με τὰ «θέλητρα» της και τὸ σέρνει σαν ύπνωτισμένο πίσω της. Και, στον ίδιο καιρό, φτάνει από τήν έπαρχία ή γρηά μητέρα τοϋ συζύγου—ή τραγική γυναίκα, ποϋ τής ήταγε γραφτὸ να ιδη έναν τόσο φριχτό θάνατο τοϋ παιδιοϋ της—και οί δυο άνόσιες γυναίκες προσπαθούν να τής βρουν αγαπητικό, τήν παρακινούν να πιάση φίλο κι' αϋτή, στην ηλικία της, για να τής κλείσουν τὸ στόμα, μπροστά σε δσα βλέπει, να τήν κάνουν ανίκανη, να προστατέψη τήν τιμή τοϋ παιδιοϋ της. Και ύστερα, όταν τὸ θύμα τους, ποϋ συμφιλιώνονται μαζί του, γιατί κέρδισε χρήματα, τούς γίνεται εμπόδιο στη μακρὴ ζωή τους, τὸ σκοτώνουν με τὸν κτηνωδέστερο τρόπο, για να γλυτώσουν από τήν ενοχλητική του παρουσία και για να κληρονομήσουν τήν περιουσία του. Και, τελευταία, για να αλαφρώσουν τή θέση τους, όταν βρίσκωνται πια στα χέρια τής Δικαιοσύνης, άδειάζουν με τούς μάρτυρες τους άλλο βόρβορο άπάνω στο πτώμα τοϋ νεκροϋ και προσπαθούν να τοϋ αποδώσουν άνομολόγητες έρωτικές διαστροφές, με φανταστικές όμολογιες λεπτομερειών βδελυρών, ποϋ ανατριχιάζει κανείς να τις ακούη, με τέτοιον κυνισμό, από στόμα γυναίκας. Αϋτή είναι ή αποκάλυψη μιās οίκογένειας χωρίς

ταίρι, κάτω από τή στέγη ενός έντιμου ανθρώπου που άγνοει ως τήν τελευταία τραγική στιγμή σε ποιά ύπόνομο τόν έρριξε νά ζήση ή τύχη του. Και έπειτα έρχεται ή άποκάλυψη μιās κοινωνίας, χωρίς ταίρι και αὐτῆς, κάτω από τή στέγη τοῦ δικαστηρίου.

Γιά ένα μήνα ένας ήθικὸς βόρβος χύνεται ἀδιάκοπα μέσα στην αἴθουσά του. Ὁ βόρβος ἀδειάζεται ἐλοένα με τίς ἀντλίες τῶν ἐρωτήσεων δικαστῶν και δικηγόρων ἀπό τὰ στόματα τῶν μαρτύρων. Ἡ ἀτμοσφαίρα τοῦ δικαστηρίου γεμίζει ἀπό ἀναθυμιάσεις. Και μέσα στην ἀτμοσφαίρα αὐτή στριμώνονται νά πιάνουν θέση ἀπό τὰ ξημερώματα, καί διημερεύουν, «κυρίες» και «δουλοῦδες» και ἀνήλικα παιδιὰ ἀκόμα. Και παρακολουθοῦν ὅλες τίς βδελυρῆς λεπτομέρειες τοῦ ἐγκλήματος μ' ένα σαδισμὸν ἀνήκουστο. Και κάνουν πνεύμα. Και τὰ πρακτικὰ τῆς δίκης σημειώνουν «γέλωτας εἰς τὸ ἀκροατήριον» και «λαρότητα εἰς τήν αἴθουσαν» και «εὐ-

θυμία οχόλια» μεταξύ τοῦ κοινοῦ. Και ἡ κοινωνία αὐτή που εὐθυμεί μ' ἕναν τέτοιο καθυπερβατικό τρόπο, βρίσκεται μπροστά στο πτώμα ενός ἀνθρώπου που σκοτώθηκε με τὸν ἀγριώτερο τρόπο κάτω ἀπό τή στέγη τοῦ σπιτιοῦ του ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους του, και κοιμητιάστηκε και ψήθησε και πετάχτηκε στο δρόμο, σὰ ψαρήμι νά τὸν φάνε οἱ σκύλοι. Και δὲν ἔχει κανένα σεβασμὸ για τὸ νεκρό, κανένα σεβασμὸ για τὸν ἑαυτὸ τῆς. Ἐποτε, ἀπολύτως τίποτε.

Αὐτή τήν ἑλληνική οικογένεια—νά ὑπάρχουν λοιπὸν πολλὲς τέτοιες για νά μὴν κάνη ἐντύπωση τόση ἠθική σαπίλα; — και αὐτή τήν ἑλληνική κοινωνία μιὰς ἀποκάλυψε μιὰ δίκη, που θὰ ἦταν κέρδος νά λείψη, ἀκόμα κι' ἂν ἔπρεπε νά διαφύγουν οἱ ἔνοχοι ἐνός φρικτοῦ ἐγκλήματος. Και δὲν ξέρει κανεὶς τή στιγμή αὐτή ἂν πρέπη νά φρίξη για τὸ ἐγκλημα, ἢ νά μελαγχολήση για τήν ἠθική χρεωκοπία που φανέρωσε ἡ μοιραία δίκη.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ

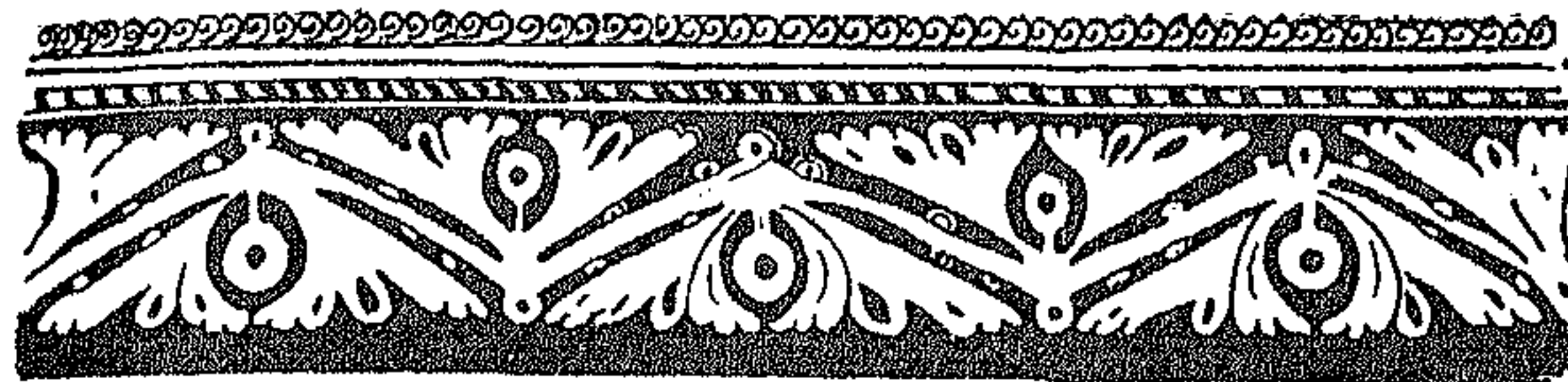
Μαδάτε και μαραίνεσθε, τριαντάφυλλα ἀνθισμένα,
τὴ χάρη σας δὲν ἔνοιωσε ἡ ἀγάπη μου ἡ φτωχή.
Ἄνθειτε τώρα, συμφορὰ, για μάτια ἀπελπισμένα,
γι' αὐτόν, που λύπη ἀτέλειωτη τοῦ καίει τὸν ψυχί.

Θυμᾶμαι κείναις τῆς στιγμῆς με μάτια δακρυσμένα,
πού, ὦ ἄγγελέ μου λατρευτέ, μοῦδινες στὴ ζωί.
που τὰ μπουμπούκια νά φαναῦν ἐπρόσμενα για σένα
και ἐπήγαινα σὸν κῆπό μου γι' αὐτὰ πρῶ-πρῶτ.

Ὅλα τὰ δῶρα τοῦρανοῦ, λουλούδια μυρωμένα,
σοῦ τᾶφερνα, σοῦ τᾶροριχνα μέσ' στὴ χουσῆ ποδιά.
και μέσ' στα μάτια σ' ἔβλεπα, που με εἶχαν μαγεμμένα,
κι' ἐλπιδαις χίλιας μυστικαῖς εἶχα μέσ' στὴν καρδιά.

Μαδάτε και μαραίνεσθε, τριαντάφυλλα ἀνθισμένα,
τὴ χάρη σας δὲν ἔνοιωσε ἡ ἀγάπη μου ἡ φτωχή.
Ἄνθειτε τώρα, συμφορὰ, για μάτια ἀπελπισμένα,
γι' αὐτόν, που λύπη ἀτέλειωτη τοῦ καίει τὴν ψυχί.

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΒΟΡΕΑΣ

ΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΣΥΝΘΕΤΑΙ

ΑΡΘΟΥΡΟΣ ΧΟΝΕΓΚΕΡ

Ἡ θριαμβευτική ἐπιτυχία που σημείωσε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἡ πρώτη ἐκτέλεσις τοῦ «*Βασιλέως Δαβίδ*» στὰς Ἀθήνας, μοῦ ἐπιβιάλλει σήμερα νά μιλήσω ἐκτενῶς στοὺς ἀναγνώστιας τῆς «*Νέας Ἑστίας*» για τὸν παγκοσμίως γνωστὸν, και μόνον στήν Ἑλλάδα ἀγνωστον, συνθέτην τοῦ Συμφωνικοῦ αὐτοῦ Ψαλμοῦ Ἀρθούρου Χόνεγκερ, που εἶναι, μετὰ τὸν Ρίχαρντ Στράους, ἡ μεγαλειότερη σύγχρονη μουσική φυσιογνωμία.

Γεννημένος στὴ Ζυρίχη σὸ 1892, ἀπὸ γονεῖς διαμαρτυρομένους ἀλλὰ καταγωγῆς ἑβραϊκῆς, ὁ καταπληκτικῆς ἰδιοφυίας αὐτὸς μουσικὸς βρίσκεται ἀπὸ τίς πρῶτες ἀκόμη ἐκδηλώσεις τῆς νεότητός του σὸ μεταίχιμον ἀκριβῶς τῶν δύο αἰσθητικῶν κόσμων: τῆς Γαλλικῆς και τῆς Γερμανικῆς τέχνης. Δὲν κυμαίνεται ὅμως ἀνάμεσά τους, οὔτε κλυδωνίζεται, οὔτε διστάζει ποιὸν δρόμον ν' ἀκολουθήση. Ὁ Χόνεγκερ συγκεντρώνει μέσα στην ἰσχυρότατη μουσική ἰδιοσυγκρασία του ὅλες τίς δυναμικότητες. Μιὰ βαθυστόχαστη κριτική ἀντίληψις τὸν καθοδηγεῖ ἀσφαλῶς ἀπὸ τὰ πρῶτα του βήματα σὸν σαφῶς καθωρισμένο δρόμο τῆς κλασικῆς μουσικῆς παιδείας. Μεγαλάνει μέσα στην ἀτμοσφαίρα τοῦ Μπάχ, τοῦ Μπετόβεν, τοῦ Χαϊντελ, τοῦ Μότσαρτ. Και ὅπως τὸ πυρωμένο σίδερο βαπτιζόμενο μέσα σὸ καθαρὸ νερὸ χαλυβδόνεται, ἔτσι και ἡ φλογερὴ τοῦ νέου Ἀρθούρου ψυχὴ βυθίζεται μέσα στα διαυγῆ νάματα τῆς μουσικῆς τῶν μεγάλων Διδασκάλων και βγαίνει τονωμένη, ὀλόγερη, ρωμαλέα, με ὅλη τὴ συναίσθησι μιᾶς μελλοντικῆς παντοδυναμίας.

Ἀπὸ τὰ πρῶτα του δοκίμια ὁ Χόνεγκερ

φανερόνεται ὡς ἕνας δημιουργός. Ἡ μουσική δοματίου με τὴ σαφῶς καθωρισμένη μορφολογία τῆς και τὸν εὐγενικὸ ὅσο και βιαιεὶ ἐνδόμυχο χαρακτῆρα τῆς, τὸν τραβᾷ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο εἶδος. Σπουδάζει σὸ Παρίσι τὴν ἀρμονία με τὸν Widor και τὴ σύνθεσι με τὸν Vincens d'Indy, τὸν σεβάσιμον συνθέτην που πέθανε τώρα τελευταία, ὁ ὁποῖος, ἂν και ἔθνικιστῆς Γάλλος, ἀναδεικνύεται Γερμανικώτερος τῶν Γερμανῶν σὸ μουσική τροχία που ἀκολούθησε σ' ὅλη τὴ ζωὴ του.

Οἱ σταθερότατες αὐτῆς βάσεις τῶν κλασικῶν σπουδῶν στηρίζουν ἀκόμη ὡς σήμερα στην καταπληκτικὴ και τολμηρότατη συγχρονισμένη ἐξέλιξι τοῦ Ἑλβετοῦ συνθέτου, τὸ ὀγκολιθικὸ και συνάμα περιτεχνα δουλεμένο σ' ὅλες τίς λεπτομέρειες οἰκοδόμημα τοῦ ἔργου του.

Ἀπὸ τὸ ἔργο αὐτὸ θὰ προσπαθήσω ν' ἀναλύσω ἐδῶ σύντομα κατὰ πρῶτον τὰς συνθέσεις που μιὰς ἐνδιαφέρουν ὡς Ἑλληνας—που πηγάζουν ἀπὸ κατ' εὐθείαν ἐμπνεύσεις τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας και τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως. Αὐτῆς οἱ δυὸ ἀμάραντες ἀπὸ τοὺς αἰῶνες θρησκευτῆς τοῦ αἰωνίου Καλοῦ, προσηλυτίζουν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τὸν Ἀρθούρου Χόνεγκερ και τοῦ ἐμπνέουν δύο θεμελιωδῶς ὄρατια ἔργα: τὸν «*Ἀμφίωνα*» και τὴν «*Ἀντιγόνη*».

Ὁ «*Ἀμφίων*» τοῦ Χόνεγκερ εἶναι ἕνα μελόδραμμα γραμμένο ἐπάνω σὸ λυρικὸ ἔργο τοῦ ποιητοῦ Πῶλ Βαλερύ. Ἡ μουσική του εἶναι καθαυτὸ κοσμογονική, ὅπως τὸ ἐπιβιάλλει ἡ οὐσιώδης ὑπόστασις τοῦ ἔργου. Σὸ μυθολογικὸ θρύλο τοῦ Ἀμφίωνος—γιοῦ τοῦ Διὸς και τῆς Ἀντιόπης—ὁ ὄρατιος αὐτὸς ἡμίθεος μαγεύει με

τῆ λήρις του ὄχι μόνο τὰ ἔμφυχα ὄντα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄφυχα ἀντικείμενα. Στὸ θεῖο του ἔκνοσμα οἱ κέτρες μετεκινεῖται μόνες τους καὶ στοιβάζονται αὐτόματα ἢ μιὰ ἀπάνω στὴν ἄλλη. Ἔτσι δημιουργοῦνται τὰ τέλη τῆς πόλεως. Τὸ βαθυτέρο νόημα τοῦ μύθου ποὺ ἀνάγεται σὲ σύμβολο καλλιτεχνικό, εἶναι προφανές: ἡ Ἀρχιτεκτονικὴ γεννιέται ἀπὸ τὴν Μουσικὴ, ποὺ εἶναι ἡ πρωταρχικὴ ἐκδήλωσις μέσα σ' ὅλες τὶς καλὲς τέχνες, ἀφοῦ κλείνει μέσα τῆς τὸ ρυθμὸ, ἓνα ἀπὸ τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς Δημιουργίας. Αὐτὴ εἶναι ἡ κεντρικὴ ἰδέα τοῦ ἔργου ποὺ ἐμψνέει τὸν Πῶλ Βαλερὺ στὴν ποιητικὴ του διατύπωσι. Ἄλλὰ καὶ εἰς ἕδαιος ἐκμεταλλεύσεως γιὰ τὸν Μουσικό! Ὁ Ἄρθουρος Χόνεγκερ τὸ ἀντιλαμβάνεται ἀμέσως καὶ δημιουργεῖ μαζί με τὴ μουσικὴ καὶ τὶς ἐπιβλητικὰς σκηνογραφίας τοῦ ἔργου.

Μέσα σ' ἓνα πλαίσιο ἀπὸ γραφικὰς βουνοσειρὰς, κίτω ἀπὸ τὸν ἑναστρὸ οὐρανὸ στὸν ὁποῖον σελαγίζει ὁ Γαλαξίας σὰν φωτεινὸς ποταμὸς, ὁ ὠρεῖος ἔρηφος κοιμᾶται. Γύρω του ἀντηχοῦν ἀσαφεῖς καὶ ἀκαθόριστες οἱ ἀρμονίες τῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ μακρῶν χαῶδεις ἀντίλαλοι... Γιατὶ ἡ Μουσικὴ δὲν ἔχει ἐφευρεθῆ ἀκόμη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Μόλις τὸ ἀγνὸ τραγοῦδι τῶν πηγῶν ἀρχίζει νὰ διαγράφεται μέσα στὸ ἀρμονικὸ χάος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ χωρὶς καμμιά σαφῶς καθωρισμένη μελωδίᾳ. Ὁ Ἄμφρων ὄνειρεῖται λίγνες χορεύτριες ποὺ φρουτῶνον τοὺς πόθους του με τὰ ὠραῖα κορμιά τους. Μὰ, ἐπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του οἱ Μοῦσες ἀγρυπνοῦν... Διώχνουν τὶς σαρκικὰς ὀπτασίες καὶ λικνίζουν τὸν Ἄμφρωνα με λειτουργικὰς κινήσεις, ὡς τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ Αὐγὴ χρυσάνει τὰ κράσπεδα τοῦ οὐρανοῦ.

Στὴ ἀχιδόχαρη αὐτὴ στιγμὴ κατεβαίνει ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς ὁ Ἀπόλλων. Φέρνει στὴ γῆ τὴ Λύρα του καὶ τὴ χαρίζει στὸν Ἄμφρωνα γιὰ νὰ ἐφεύρη τὴν Μουσικὴν, τὴν Ποίησιν καὶ τὴν Ἀρχιτεκτονικὴν.

— Σένα διαλέγω, τοῦ λέγει, ὅπως ὁ Κεραινὸς διαλέγει τὴν κορυφὴ!

Ὁ Ἄμφρων ξυπνᾷ, βλέπει τὴ Λύρα, καὶ ὁ πρῶτος ἦχος ποὺ δημιουργεῖ ἀπ' τὶς χορδὰς τῆς, τρομαίνει ὅλη τὴ Φύσιν... Μὰ ὁ δεύτερος ἦχος τὴ μαγεύει. Ὁ τρίτος τὴν

ὁποιάσει ὁλοκληρωτικά. Ἔτσι σιγά-σιγά ὁ Ἄμφρων με τὴν ἀθέατη συμβολὴ τοῦ Ἀπόλλωνος «ἀνακαλύπτει» τὴ Μουσικὴν ποὺ προὔπηγε τοῦ Ἀνθρώπου μέσα στὴ Δημιουργία.

Ἀκούεται στὴν ἀρχὴ ἓνα θαυμαστὸ Πρελούδιο, μέσα στὸ ὁποῖον δημιουργοῦνται οἱ μουσικὰς κλίμακες καὶ οἱ τρόποι. Ἐπειτα οἱ ἀρχέτυπες αὐτὲς ἀρμονίες διαμορφώνονται κλαστικὰ καὶ ἐξελλίσσονται σὲ μιὰ Φούγκα σταθερὰ χτισμένη ἐπάνω σὲ δυνατοὺς ρυθμοὺς. Στὶς προτιγὰς τῆς δημιουργικῆς αὐτῆς Φούγκας, οἱ κέτρες ποὺ ἦσαν σωριασμένες κατὰ γῆς στὶς ὑπώρειες τῶν γύρω βουνῶν σηκώνονται αὐθόρμητα καὶ ἀνυψοῦν μόνες τους τὸν Ναὸ τοῦ Ἀπόλλωνος.

Οἱ Μοῦσες μεταμορφώνονται σὲ μαρμαρένιες κολόννες καὶ ἐποβαστάζουν τὸ λαμπρὸν οἰκοδόμημα. Ὁ λαὸς τῶν Θεσβίων, θιαμβωμένος ἀπὸ τὸ θαῦμα, προσκυνᾷ τὸν Ἄμφρωνα καὶ συντονίζει ἐνθουσιώδη ἕμνον στὸν Θεὸν τοῦ Ἡλίου. Ὁ Ἄμφρων θεοποιεῖται καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὰ πλήθη. Μὰ ἡ βίασκανη μοῖρα φθονεῖ τὴ νέα του δόξα... Μιὰ ὄραια Χορεύτρια—σύμβολο ἐπίφοβο τοῦ Ἔρωτος καὶ τοῦ Θανάτου— παρασύρει τὸν Ἄμφρωνα στὶς ἀμφίβολες χαρὰς τῆς Ἡδονῆς πετώντας τὴ Λύρα του μέσα στὸ ποτάμι.

Ὁ Ἄμφρων ἀρνήθηκε τὸ ἔργο του ποὺ προσκύνησαν οἱ θνητοί.

Ἀρνήθηκε τὴ θεϊκὴ του ὑπόστασι. Γι' αὐτὸ σὲ λίγο, μόνος καὶ ἔρημος, πεθαίνει.

* * *

Εἶναι πολὺ ἐνδεικτικὸ τῆς θολῆς καὶ ταλαντευομένης ἐποχῆς μας, τὸ ὅτι δύο ἀπὸ τοὺς πλέον αἰρετικούς καὶ παρατόλμαυς συνθέτας τῆς, ὁ Στραβίνσκι καὶ ὁ Χόνεγκερ, ἀνατρέχουν στὰ δράματα τοῦ Σοφοκλέους καὶ ζητοῦν ν' ἀναδημιουργήσουν, ὁ καθένας με τὸ δικό του τρόπο, τὸ ἀφθαστο θαῦμα τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τραγωδίας. Ἔχουν ἓνα κοινὸ συνεργάτη στὴν προσπάθειά τους—τὸν Ζὰν Κοκτώ. Αὐτὸς ὁ ἐξωφρενικὸς πλέον νεωτεριστὴς μεταφράζει τὸν «*Οιδίποδα Τύραννον*» καὶ τὴν «*Ἀντιγόνη*» σὲ μιὰν ἐλεύθερη ποιητικὴ διατύπωσιν καὶ συγχρονίζει με τὴ σημερινὴ εὐαισθησία μας τὸ πνεῦμα τοῦ μεγάλου Τραγουδοῦ.

Ὁ Χόνεγκερ γράφει γιὰ τὴν «*Ἀντιγόνη*» μιὰ Εἰσαγωγὴν γιὰ ἄρρες, ὄμιλες καὶ ἀγγλικὰ κόρυθα, τῆς ὁποίας ἡ μουσικὴ εἶναι ἀγνὸς καὶ ἀπολύτως Ἑλληνικὴ. Ἡ Ἑλληνικότης ὅμως αὐτὴ εἶναι ἀπόρητα μόνης τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ Μουσουργοῦ, χωρὶς ἔχνος σχολαστικῆς γνώσεως καὶ ἀνιάρθας σοφίας. Τὸ δραματικὸν συναισθημα τοῦ συνθέτου τοῦ «*Βασιλῆως Δαβίδ*» κορυφώνεται στὴν «*Ἀντιγόνη*» καὶ συνειδητοποιεῖται με ὅλη τὴν συγκέντρωσιν τῆς σταθερᾶς του μουσικῆς προσωπικότητος. Ἐκθλίβει τολμηρότατα τὴν πεμπτοσύνην τοῦ ἑλληνικοῦ κλασικοῦ δράματος, περισφίγγει σταθερώτερα με τὴ μουσικὴ του τοὺς τραγικοὺς κλοιούς του, δημιουργώντας μιὰ μουσικὴ τρομακτικῆς ἐντυπωτικότητος καὶ ἐκρήξεως παθῶν. Μόλις ἀφίρει στὴν Ἀντιγόνη καὶ τὴν Ἰσμήνη τὴν κυρίαρχη κλασικὴ γραμμίαν. Ὁ Κρέων τοῦ Κοκτώ-Χόνεγκερ παρουσιάζεται ἀπότομα συγχρονισμένος. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ χορικά, σ' αὐτὰ ὁ συνθέτης δημιουργεῖ με μιὰ τολμηρότατη πρωτοτυπία ἓνα φωνητικὸν σύνολον, ποὺ ὑπερακοντίζει με τὴ δύναμιν τῆς ἐκφράσεως καὶ θε ἄλλο ὄργανικὸν σύνολον ἀτονικὸν ἢ πολυτονικὸν. Ἡ μουσικὴ αὐτὴ τῶν χορῶν τῆς «*Ἀντιγόνης*» τοῦ Χόνεγκερ προφανῶς ἔχει βυθισμένες τὶς ῥίζες τῆς στὴν θεμελιώδη τεχνικὴν τοῦ Μπάχ, καὶ ἐκτείνει τὰ κλαδιά τῆς στὸν ὄρζοντα τοῦ μουσικοῦ συγχρονισμοῦ. Ἡ μουσικὴ αὐτὴ χωρὶς καμμιά τάση «μιμήσεως» ἐρμηνεύει στὴν ἐντέλεια τὴν ἀπέραντη περιπλοκὴν τῶν ψυχικῶν καταστάσεων τοῦ δράματος.

Καὶ στὴν ὀρχήστρα τῆς «*Ἀντιγόνης*» τοῦ ὁ Χόνεγκερ παραμένει ἓνας ἀγνὸς καὶ πλουσιώτατος σὲ συμφωνικὰς ἐφευρέσεις δραματογράφος. Ἀπ' τὴν ἀρχὴ ἀκόμη παρασύρει τὸν ἀκροατὴ μέσα στὸ κέντρον τῆς δράσεως τῆς τραγωδίας, διαγράφει πλατεῖα τὸν ἠρωϊκὸν χαρακτήρα τῆς ἠρωίδος, στηρίζει ἐπάνω σὲ εὐγλωττότατα συμφωνι-

ΑΡΘΟΥΡΟΣ ΧΟΝΕΓΚΕΡ
Πορτραῖτο ὑπὸ FERNAND OLLISÉ

καὶ βάρθρα τὸν ἀριστουργηματικὸν διάλογο τῶν δύο ἀδελφῶν, σημαδεύει τὴν εἴσοδον τοῦ τυράννου Κρέοντος με βίαια χαρακτηριστικὰ θέματα, καὶ κορυφώνει τὸν δραματικὸν ρεαλισμὸ τοῦ ἔργου του με τὴν εἴσοδον τοῦ χοροῦ τῶν βακχίδων. Ὅταν, στὸ τέλος, ἡ ὀρχήστρα ἐπαναλαμβάνει βαρεῖα καὶ ἐπίσημα τ' ἀνέκκλητα λόγια τοῦ Χοροῦ, τότε μόνον ἀναμετρᾷ ὁ ἀκροατὴς τὴν δύναμιν τῆς δημιουργικῆς ἰδιοφυΐας τοῦ συνθέτου, ποὺ κατορθώνει με τ' ἀπλούστερα τεχνικὰ μέσα νὰ διεγείρη ἐντυπώσεις καὶ συγκινήσεις παρόμοιες τῶν ὁποίων οὔτε ὁ Λόγος οὔτε ἡ Ζωγραφικὴ δὲν μπόρεσαν ἀκόμη νὰ ἐπιτύχουν.

Στὴν «*Ἀντιγόνη*» τοῦ Χόνεγκερ συγκεντρώνονται ὅλες οἱ μουσικὰς δυναμικότητες

τες τοῦ μεγάλου συνθέτου: τὸ βάθος τοῦ αἰσθητικοῦ, ἡ δύναμις τῆς βουλήσεως, ἡ ἀπόλυτη εὐκρίνεια τῆς δραματικῆς συγκινήσεως σὲ μιὰ ὀλοκληρωτικὴ μεταστροφή τῆς ποιήσεως μέσα στὴ μουσικὴ. Ὁ Χόνεγκερ μιᾶν μὲ τὸν Κοκτώ κατώρθωσαν νὰ πραγματοποιήσουν ἓνα ἀπίστευτο θαῦμα: μετεφύτευσαν τὸ Σοφόκλειον ἀριστοσύρημα ἀέθραο στὴν νοστροπία καὶ τὴν ψυχογραφικὴ ἰδιοσυστασία τῆς σύγχρονης ἀνθρωπότητος.

* *

Ὁ Χόνεγκερ εἶναι μιὰ πολυδαίδαλη καὶ πολύτροπη μουσικὴ προσωπικότης, ποὺ δοκίμασε τὴ δύναμιν τῆς σ' ὅλα τὰ εἶδη τῆς τέχνης τῶν ἡχῶν: μουσικὴ δωματίου, μουσικὴ συμφωνικὴ γιὰ μεγάλη ὀρχήστρα, μουσικὴ ὀργανικὴ, μουσικὴ ἀγνὴ, μουσικὴ προγραμματικὴ, θέατρον, ὀρειόμορφον, τραγοῦδι. Μετὰ τὰ ἔργα τοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἐμπνεύσεως, τὰ ἔργα τοῦ ποὺ πηγάζουν ἀπὸ βιβλικὰς ἐμπνεύσεις — ἡ «*Ιουδὴθ*» καὶ ὁ «*Βασιλεὺς Δαβὶδ*» — μᾶς τὸν παρουσιάζουν μὲ μιὰν ἄλλη ἐντελῶς ὄψιν. Σ' αὐτὰ μέσα φανερόνεται ἡ ψυχὴ τοῦ ἀπ' αἰῶνων Ἰσραήλ — αὐτὴ ἡ μεγάλη ἐξόριστος, ποὺ μεγαλοφυεῖ διαρκῶς μὲ τὰ ἔργα τῶν μεγαλοφυῶν ἐν διασπορᾷ παιδιῶν τῆς.

Ἡ «*Ιουδὴθ*» — μελόδραμα γραμμένο ἐπάνω στὸ ὁμώνυμο δράμα τοῦ Ρενὲ Μοράξ, εἶναι ἓνα ἔργο τολμηρότατο στὴ σύλληψιν καὶ στὴ διατύπωσιν. Ἐνα ἔργο ἀπολύτως προσωπικὸ στὴν ἐκδήλωσιν τοῦ δυναμισμοῦ του. Μιὰ μουσικὴ ὀλόγυμνη, νευρώδης, ἀπότομη στὸ ἔπακρον, χωρὶς τοὺς διακοσμητικὸς πέπλους τοῦ «*Βασιλέως Δαβὶδ*». Ἡ συνεκτικότης τῆς ὅλης δράσεως κορυφώνεται στὸ «*Ἄσμα τῆς μάχης*» καὶ στὸν «*Ἐπινίκιον ὕμνον*» ποὺ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλοπρεπέστερα πολυφωνικὰ ἐξαγγέλματα τῆς σύγχρονης τέχνης.

Στὶς θρησκευτικὰς ἐμπνεύσεις τοῦ συνθέτου ἀνάγεται καὶ ὁ «*Θρόνος τῆς Ἀγίας Ἀλμίας*» ἓνα ἀπὸ τὰ πλέον ὀρθόδοξα ἔργα του. Ὁ «*Νικητὴς Ὁράτιος*» — κατὰ τὸν Τίτον Λίβιον — εἶναι ἡ ἀφετηρία τῶν «*αἰρετικῶν*» του ἔργων, στὰ ὁποῖα ἀνίκει ἡ «*Ἀυτοκρατορὶσσα τῶν βράχων*», τὸ «*Τραγοῦδι τοῦ Νιγκαμόν*», ὁ «*Θρόνος*

τῶν μεταμορφώσεων τοῦ κόσμου», ἡ «*Τριφυλία*» — κατὰ τὸν Σαίξπηρ — τὸ «*Τραγοῦδι τῆς Χαρᾶς*», τὸ «*Κοντσερτίνο*» γιὰ πιάνο μὲ ὀρχήστρα, καὶ πρὸ παντὸς τὰ ἔργα ποὺ ἐνέπνευσε στὸν Χόνεγκερ ὁ ἔρωσ τοῦ πρὸς τὸν ἀθλητισμό, καὶ ἡ μανία του μὲ τὶς μηχανές, ἡ ὁποία εἶναι τόσο μεγάλη ὥστε τὸν ἐξωθεῖ νὰ γράψῃ ἓνα συμφωνικὸν ποίημα γιὰ νὰ τὶς δοξάσῃ. Καὶ γράφει τὸ «*Pacific 231*» ἓνα ἰλιγγιώδες ἀσθητικὸ κομμάτι, μὲ τὸ ὁποῖον ἐκφράζει τὸν ἐνθουσιώδη λυρισμὸ τοῦ πρὸς τὸν κραδασμὸ τῆς φλογερῆς ἀτμομηχανῆς ποὺ ἐκμηδενίζει τὰς ἀποστάσεις.

Ἡ «*Συμφωνία τοῦ Rugby*» εἶναι ἡ ἀποθέσις τοῦ γνωστοῦ ἀθλητικοῦ παιγνιδιοῦ ποὺ μοιάζει τόσο μὲ τὸ φούτ μπόλλ, καὶ εἶναι ἀκόμη ἀπειρώς βιαστέρο, ἀφοῦ παίζεται μὲ τὰ χέρια καὶ μὲ τὰ πόδια. Στὴ Συμφωνία τοῦ αὐτοῦ ὁ Χόνεγκερ μηχανοποιεῖ τὸ ἔμψυχο ἀνθρώπινο ὕλικόν, ποὺ συγκρούεται διαρκῶς μὲ μιὰν ἀνυπόταχτη λιχτιέρα γιὰ ν' ἀρπάξῃ τὴ νίκη...

Στὴν ἴδια σειρά τῶν «*μηχανοπολιτῶν*» αὐτῶν ἔργων τοῦ Χόνεγκερ ἀνάγεται καὶ τὸ Μπαλλέτο τοῦ «*Σκαίτικ-Ρήγν*» ποὺ ξεπερνᾷ σὲ πρωτοτυπία τὰ τολμηρότερα ρυθμικὰ εὐρήματα τῶν συγχρόνων αἰρετικῶν συνθετῶν.

* *

Ὁ «*Βασιλεὺς Δαβὶδ*» γράφηκε ἀρχικῶς ἀπὸ τὸν Ρενὲ Μοράξ στὴ φόρμα ἐνός δράματος σὲ δύο μέρη καὶ εἰκοσιεπτὰ ἐπεισόδια, τῶν ὁποίων τὴν μελοποίησιν ἀνέθεσε στὸν Ἄρθροσφορὸ Χόνεγκερ.

Ὁ ποιητὴς ἀκολουθεῖ τὰ βιβλία τοῦ Σαμουὴλ καὶ τὰ Χρονικὰ τῶν Προφητῶν, τὰ ὁποῖα διαρεῖ σὲ πέντε πράξεις ἢ «*βαθμίδας*». Ἐτσι παρουσιάζει ἀπὸ βαθμίδος εἰς βαθμίδα τὸν Δαβὶδ βοσκόν, ἀρχηγόν ὀμάδος, στρατηγόν, βασιλέα, προφήτην.

Μὲ τὴ μεταρρύθμισιν τοῦ μουσικοῦ αὐτοῦ δράματος σὲ «*Συμφωνικὸν ψαλμὸν*» τὸ περὶ μέρος τοῦ δράματος περιορίσθηκε στὸν ρόλον τοῦ Ἀφηγητοῦ (*Récitant*) ὁ ὁποῖος διακόπτει μὲ τὴν ἀπαγγελία του τὴ μουσικὴ ἢ τὴν συμπληρώνει. Ὁ Ἀφηγητὴς μᾶς εἰσάγει μὲ τὴ μεγαλειώδη ἀπλότητα τοῦ βιβλικοῦ ὕφους εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς στὴν οὐσία τοῦ συμφωνικοῦ δράματος:

«Ἦταν ὁ καιρὸς, ποὺ ὁ Ἰεζοβιά μιλοῦσε στὸ λαὸ τοῦ Ἰσραὴλ «*διὰ τοῦ στόματος τῶν προφητῶν του*». Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἀπεστράφη ἀπὸ τὸν βασιληᾶ Σαουλ καὶ ἔμεινε στὸν προφήτη Σαμουὴλ.

«Σὶκω Σαμουὴλ, γέμισε τὸ κέρας σου μὲ λάδι καὶ ἀνέβα στὸν Ἰεσσαὲ ποὺ ζῆ στὴ Βηθλεὲμ. Εἶδιν μέσα στοὺς γιούς του, τὸν βασιληᾶ ποὺ ἐπιθυμῶ».

Ὁ Σαμουὴλ ἀνέβηκε στὴ Βηθλεὲμ ὅπου ὁ βοσκὸς Δαβὶδ ἔψαλλε καθὼς φύλαγε τὰ πρόβατά του».

Ἀκούεται τότε τὸ «*Ἄσμα τοῦ βοσκοῦ Δαβὶδ*», μιὰ μελωδία ἀσύγκριτης ἀγνότητος, ποὺ τὴν συνοδεύουν σὲ ἄπλο ὅσο καὶ περιτεχνο χρωματικὸ γένος τὰ σόλα τοῦ βιολιοῦ, τῆς βιόλας, καὶ ἐνός αὐλοῦ, ποὺ διαγράφονται διάφανα ἐπὶ τὸ ἁρμονικὸ φόντον τῶν κλαρίνων καὶ τῶν σαλπίγγων.

Ὁ Σαμουὴλ διάλεξε τὸν Δαβὶδ ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του, ἐξακολουθεῖ ὁ Ἀφηγητὴς. Καὶ τὸν ἔχρισε μὲ λάδι ἀπὸ τὸ κέρας. Κι' ἦταν ξανθὸς ὁ Δαβὶδ μὲ ὄρατον πρόσωπον. Κι' ἀπ' ἐκεῖνη τὴν ἡμέραν τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἔμεινε πάνω του».

Ὡς ἐδῶ ξετυλίγεται μὲ μιὰν εἰδυλλιακὴ ἀγνότητα τὸ βάδισμα τοῦ ἔργου. Στὶς ἀγνότατες ὅμως αὐτὲς μελωδικὰς φόρμες εἰσδύουν ἐφεξῆς ἓνα πλῆθος βέβηλα καὶ βίβραρα ἀκόμη ἁρμονικὰ στοιχεῖα, καὶ σχηματίζουν τὴν φρικιαστικὴ ἀτμοσφαιρὰ τοῦ ἔργου. Καὶ ἐνῶ ὁ ψαλμὸς ποὺ συντονίζει ἢ μικτὴ χορωδία, «*τὴ δόξα σου, Θεέ μου, θά ὑμνήσω*», νομίζει κανεὶς πὼς βγῆκε αὐτοῦσιος ἀπὸ τὶς ἀγνότατες θρησκώληπτες διαχύσεις τοῦ Μπάχ, ἢ «*Πομπῆ*» ποὺ ἀκολουθεῖ τὴ νύκτα τοῦ Δαβὶδ κατὰ τοῦ Γολιάθ, εἶναι μιὰ βιρβαρική μουσικὴ σελὶς γεμάτη ἀναπαραστατικὸς ρυθμούς καὶ πρωτόγονες ἁρμονίας. Ἀκολουθεῖ ἡ σοβαρώτατη κα' εὐγενικὰ διατυπωμένη «*Ἰδὴ τῶν Προφητῶν*». Ὁ ψαλμὸς «*Ἐλέησόν με ὁ Θεός*», τοῦ ὁποῦ ἡ δεύτερη στροφή ξεχειλίζει ἀπὸ φλογερὸ λυρισμὸ, καὶ συγκλονίζει ὡς τὰ τριεσθὰ τὸ ἀμαρτωλὸ ἐγὼ τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ «*Στρατόπεδον τοῦ Σαουλ*» μὲ τὰ ἐξαγγελτικὰ προσκλητήρια τῶν χαλκῶν ὀργάνων ποὺ ἀντηχοῦν σάν κραυγὰς φρουρῶν μέσα στὴ νύκτα... Τὸ

«*Ἐμβατήριον τῶν Φιλισταίων*» μὲ τοὺς ἄγριους καὶ τραχεῖς συντονισμοὺς τῶν κρονατῶν καὶ τῶν πνευστῶν ὀργάνων τῆς ὀρχήστρας. Ἡ παρένθεσις τῆς «*Μαγγανείας*» μὲ τὶς μαγικὰς ἐπιλήσεις τῆς Μάντισσας, ποὺ μαζί μὲ τὴν ἀπαγγελία τοῦ Ἀφηγητοῦ κορυφώνονται σ' ἓνα φρικιαστικὸν ἐπιπέδον:

«Ὀμ! Ὀμ! Μὲ τὴ δύναμιν τῆς φωτιᾶς καὶ τοῦ νεροῦ, μὲ τὴ δύναμιν τοῦ λόγου καὶ τῆς πνοῆς, σπάσε τὰ δεσμὰ ἀπ' τὴ ρίζαν τους, σπάσε τὴ σφραγίδα ποὺ σὲ σκεπάζει! Ἔλα! Ἔλα! Δόσε τὸ αἷμα σου! Μύρισε τὸ αἷμα, μύρισε τὴ ζωὴ! Ὀμ! Ὀμ! Σὲ φωνάζω, σ' ἐξορκίζω! Ἔβγα ἀπὸ τὸ μαῦρον βίβαθρον τοῦ Σεὼλ, ἔμπα στὸ Ναὸ μὲ τὶς ἐννεμὰ πύλες!»

Μιὰ νέα ἀγνωστὴ ὡς τὴν φρικιαστικὴν δημιουργεῖ ὁ Χόνεγκερ μὲ τὴν ὑποβλητικώτατη αὐτὴ μεταστροφή τοῦ Λόγου τοῦ Ἀφηγητοῦ μέσα στὴν μουσικὴ τῆς ὀρχήστρας. Οἱ ψυχὲς τῶν ἀκροατῶν πτοημένες, παρῶν δίδονται μὲ ἀνακούφισιν στὸν «*Θρηνον τῶν Γιλβὸν*» — τὴν συγκλονιστικώτερη σελίδα τοῦ ἔργου. Εἶναι αὐτοῦσιος ὁ ἐπικὸς θρηνὸς τῶν γυναικῶν τοῦ Ἰσραὴλ, ἡ ὀμαδικὴ γυναικεία ψυχὴ συσσωματωμένη σὲ μιὰ Ραχήλ ποὺ θρηνεῖ τὰ τέκνα αὐτῆς «*καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι...*» Ὁλη ἡ θλίψις τῆς δοκιμασμένης φυλῆς διάχυτη μέσα στοὺς μουσικὸς λυγμούς τῶν ἁπλῶν βοκαλιτῶν ποὺ σπαράζουν τὴν ψυχὴ σάν θρηνητικὸς ἀγὸς ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰῶνων...

Τὸ δεύτερον μέρος ἀρχίζει ἀπὸ ἓνα πανηγυρικὸν ὕμνον τῶν χορῶν — ρυθμικὰς ἀπότομες ἐναλλαγὰς ἐπιλήσεων ποὺ κόβουν ἄγρια τ' ἁρμονικὰ κύματα τῶν ἁρπισμῶν καὶ τὶς συγχορδίας τῆς celesta. Ἀκολουθεῖ ἀμέσως ὁ «*Χορὸς πρὸ τῆς Κιβωτοῦ*» μὲ τὶς θαυμαστὰς ἁρμονικὰς διαστάσεις, τοὺς πλατεῖς ρυθμούς καὶ τὴν μεγαλόπρεπη προσέλαση τοῦ συμφωνικοῦ συνόλου. Ἀρχίζει μ' ἓνα ἀργὸ καὶ γαλήνιο πρελούδιον — εἰσαγωγή στὴν ὀργανιστικὴ ἀντίκρουσιν τῶν χαλκῶν πνευστῶν, ποὺ ἐναλίεσσονται σὲ στροφὰς κα' ἀντιστροφὰς ὀλονὲν ἐπιτακτικώτερον δυναμισμό, ὡς τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ ὀργανιστικὴ μανία τῆς ὀρχήστρας μεταπηδᾷ καὶ στοὺς μικτοὺς φωνητικὸς χορούς, κορυφώνεται σ' ἓνα παράφορον καὶ γιγάντιον crescendo πραγματικῆς βιβλικῆς

πληρότητος καὶ μεγαλοπρεπείας. Καὶ ὁ θρησκευτικὸς αὐτὸς Διονυσιασμός καταλήγει σὲ λίγο σ' ἓνα οὐράνιο «*Ἀλληλούϊα*» τῶν Ἀγγέλων—ἐξαυλωμένης πνευματικότητος φωνητικὰ φτερουγίσματα τῶν Χερουβικῶν ταγμάτων.

Τὸ τρίτο μέρος ἀρχίζει μ' ἓνα πολυτονικὸ ὕμνο τῆς μικτῆς χορῶδίας, ποὺ πέρνει θριαμβευτικὸ χαρακτῆρα, μὲ τὴν ἐπίμονη σύμπραξι τῶν ἐξυγγελτικῶν σαλπύγων. Τὸ ἀπλοῖκὸ μέλος τῆς Παιδίσκης ποὺ ἀκολουθεῖ, οἱ ψαλμοὶ τῆς Μετανοίας καὶ τῆς πεπαιθήσεως στὸ θεῖον Ἔλεος, εἶναι ἀπὸ τὶς πλέον μεγαλόπνοες καὶ βαθύτατα αἰσθαντικὲς σελίδες ποὺ ἡ ποίησις τῶν Γραιῶν ἐνέπνευσε ποτὲ σὲ μεγάλους συνθέτας. Τὸ «*Τραγοῦδι τῶν γυναικῶν τοῦ Ἐφραΐμ*» ἀκούεται σὰν αὐτοσχεδιασμὸς λυρικώτατο ἐπάνω σ' ἓνα διακοσμητικὸ συμφωνικὸ φόντο μὲ διάχυτα τὰ ἡχοχρώματα τῆς ἄρπας, τῶν αὐλῶν, τῶν κόνων, τῶν ἐγγόρδων καὶ τῶν τυμπάνων. Τὸ «*Ἐμβατήριον τῶν Ἑβραίων*» ποὺ διαδέχεται τὴν ὑποβλητικώτατη αὐτὴ σελίδα, εἶναι μιὰ μεγαλόπρεπη νικητήρια παρέλασις κίτω ἀπὸ τὴν θριαμβευτικὴν ἀψίδα τῆς Ἱστορίας τοῦ αἰωνίου Ἰσραήλ.

Καὶ φθάνομε στὸ τέλος. Τὸ μαγεμένο συμφωνικὸ παλάτι τοῦ «*Βασιλέως Δαβίδ*» βρῖσκει ἓνα ἀντίξιο ἐπιστέγασμα μὲ τὴν «*Στέψι τοῦ Σολομώντος*», μὲ τὶς μεγαλόστομες ἱερατικὲς ἐκφάνσεις τῆς Δόξης καὶ τὸ τελικὸν «*Ἀλληλούϊα*», τὸ χρυσάκτινο κορύφωμα τοῦ συνόλου.

***

Πλατύτατη κι' ἐλεύθερη ἔμπνευσις, γοργὴ καὶ γεμάτη ἀπὸ ἀμέσους ἐντυπωσιακότητος ἀνέλιξις μουσικῶν εἰκόνων, περιγραφικὴ καὶ προγραμματικὴ μουσικὴ συμφωνία, θρησκευτικὸν ἔπος, ψυχικὸν δράμα,—ὁ «*Βασιλεὺς Δαβίδ*» παρουσιάζει τ' ἀνομιώτερα στοιχεῖα δονούμενα μέσα στὸν ἴδιο μουσικὸ παλμό. Μέσα στίς ἔμπνευσμένες σελίδες τοῦ ἀναζοῦν ἀγιάτρευτα ψυχικὰ πάθη, αἰμάσσουν πληγές, θρηνοῦν λαοί, συντονίζονται παράφορα νικητήρια τραγοῦδια, βασιλεῖς δοξάζονται, ναοὶ ὑψώνονται, ἄνθρωποι ταπεινοῦνται, σύρονται ἰκέται σκοτεινῶν ἡμερῶν ἔμπρὸς στὴν ὄργη καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου, ἄγγελοι ἐξ

οὐρανῶν συντονίζονται Ἀλληλούϊα εὐχαριστίας, ἀγαλλιάσεως καὶ εὐφροσύνης. Μουσικὴ εἰδυλλιακὴ, ἀπλοῖκὴ, πρωτόγονη, βιβλικὴ, ποὺ περνᾷ ἀπὸ τὰ στάδια μᾶς ὁρμηφυτρῆς βαρβαρότητος, γιὰ νὰ φθάσῃ στὸ κορύφωμα τῆς βασιλικῆς μεγαλοπρεπείας καὶ στὴν ἀποθέωσι τῆς ὑπερκόσμιας δόξης.

Μ' αὐτὰ τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα ὁ «*Βασιλεὺς Δαβίδ*» κατέκτησε ἐξ ἐφόδου ἀπὸ τὶς πρῶτες τοῦ ἐκτελέσεως τὰ παγκόσμια κοινὰ τῶν συναυλιῶν, δόξα-σε τὸν Χόνεγκερ, καὶ πῆρε τὸ χρῆμα τοῦ «ἀριστουργήματος» στὴν Εὐρώπη καὶ στὴν Ἀμερικὴ. Τὸ ἀνεκμετάλλευτον ἀπὸ τοὺς ἄλλους συνθέτας θέμα τῆς πολυκύμαντης ζωῆς τοῦ Προφητάναικος, ἡ ψυχογραφία τοῦ Ἑβραϊκοῦ λαοῦ, ποὺ ξετυλίγεται ὀλοζώντανη καὶ βαθειὰ δονούμενη μέσα στίς μουσικὲς αὐτὲς σελίδες τὶς γεμάτες ἀπὸ πρωτόγονους καὶ μαζῆ τόσο περιτέχνους ἡχητικὸς βαρβαρισμούς, παρουσιάζουν τὸ συμφωνικὸν αὐτὸ Τρίπτυχον ἓνα ἔργο μοναδικὸ στὸ εἶδος του.

Ὁ Χόνεγκερ κρατεῖ τὰ κλειδιά τῆς γενέσεως τῶν μουσικῶν μυστηρίων. Αὐτὸ εἶναι προφανές. Ἀλλὰ τὸ θαυμάσιότερον εἶναι ὅτι μέσα στὴν παραφορὰ τῆς ἔμπνευσεως τοῦ μᾶς παρουσιάζεται πάντα ὁ ἡρωϊκὸς λογικευτής, ποὺ ξέρεσι νὰ τὴν συγκρατήσῃ ὡς τὸ αὐστηρὰ προδιαγεγραμμένο σημεῖο τοῦ πρωταρχικοῦ του σχεδίου. Εἶναι ἓνας «κλασικὸς» ὀργισφάντης. Στὴ μουσικὴ του αὐτὴ δημιουργία, ἡ ἔκστασις προσήλωσις ἑνὸς θεόληπτου λαοῦ ἰσοφρίζει τὴν ὀργιαστικὴν παραφορὰ τῶν ὁρμῶν του, ποὺ πηγάζουν ἀπ' τοὺς ρυθμούς τῶν στοιχείων τῆς φύσεως καὶ γι' αὐτὸ ἐκδηλώνονται μ' ἓνα ἀπλὸ καὶ πρωτόγονο μεγαλεῖο.

Ἐνα παρόμοιον ἔργο περιλαμβάνει πληθὸς διδασμάτων γιὰ τοὺς συγχρόνους καὶ τοὺς ἐπιγενόμενους. Καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλα καθιερῶνει τὴ μουσικὴ συγκίνηση ὡς τὸν πρῶτον συντελεστὴν τῆς ἐπιβολῆς ἑνὸς ἔργου. Μαζῆ μὲ τὸ ἀληθινὸ μεγαλεῖο, τὸν πηγαῖο καὶ ἄδολο ἐνθουσιασμό, τὴν πλατεῖα καὶ ἀβλαστὴ ἐλευθερία τῆς φόρμας καὶ τὴ σφραγίδα τοῦ δυνατοῦ ἀτομισμού τοῦ μουσικοῦ, ποὺ νικᾷ μὲ τὴ φωτισμένη του θέλησι καὶ μὲ τὴν

ἔμπνευσμένη ἐξόρμησι τῆς δημιουργίας. Ἡ παγκόσμια ἐπιτυχία τοῦ «*Βασιλέως Δαβίδ*» πέρνει μιὰ βαθύτερη σημασία στὴν ἀρνητικὴ ἐποχὴ μας ποὺ καταδικάζει κάθε

ἔμπνευσι καὶ κάθε ἀληθινὴ συγκίνηση. Θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ἓνα σημεῖον τῆς μεταστροφῆς τῶν καιρῶν μέσα στὸ αἰώνιο γύρισμα τοῦ χρόνου.

ΣΟΦΙΑ Κ. ΣΠΑΝΟΥΔΗ

Ο ΝΕΟΣ ΝΟΜΑΡΧΗΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Τὸ τραῖνο ἔσκιζε μὲ θόρυβο τὸ μεγάλο Μακεδονίτικο κάμπο. Σταματοῦσε γιὰ λίγο στοὺς μικροὺς ἤσυχους σταθμούς. Κανένας ἀξιωματικὸς, λίγοι χωρικοὶ ἀνεβοκατέβαιναν. Κι' ὕστερα ξανάρχιζε πάλι νὰ τρέχει δαιμονισμένα στὸν ἔρημο κάμπο. Ἀνάγια περνοῦσαν γύρω τὰ μικρὰ προσφυγικὰ χωριά μὲ τὰ ὁμοίμορφα σπίτια. Κάπου-κάπου χωρικοὶ ἀργοπορημένοι στὰ χτήματά τους, ἔκαναν χαρωπὰ σινιάλα στοὺς ἐπιβάτες. Καὶ κεῖνοι τοὺς ρίχνανε ἀπ' τὰ παραθύρια τοῦ τραίνου ἔφημερίδες, ποὺ τρέχανε νὰ τὶς πάρουνε.

Κάτω, μακρὰ, ἓνα μεγάλο ποτάμι, ἤσυχο καὶ μαῦρο, γλυστρουῖσε σὰ φίδι στὴ γλῶσση καὶ χανόταν ἀνάμεσα στὰ βουνά. Τὸ δειλινὸ, ὑγρὸ, θολό, σκέπαζε τὸν κίτρινο ἀτέλειωτο κάμπο. Ἐνα τσουχτερὸ κρύο ἀνάγκαζε λίγο-λίγο τοὺς ταξιδιώτες νὰ κλείνουν τὰ μεγάλα παραθύρια. Καὶ τὸ τραῖνο ἀγκομαχώντας ἔτρεχε πάντα. Ἡ νύχτα μάνιζε τώρα ὅλους τοὺς τόπους, ποὺ χωρὶς σχῆμα, χωρὶς χρῶμα γλυστρουῖσαν γύρω.

Σ' ἓνα κομπε τῆς πρώτης θέσης ὁ κ. Νομάρχης, μόνος, ξαπλωμένος, προσπαθοῦσε νὰ περάσει τὶς ἀνιαρὲς ὥρες διαβάζοντας ἔφημερίδες. Ἐγεργε τὸ κεφάλι στὸ μαλακὸ βᾶθος τοῦ καναπέ σὰ νὰ κοιμόταν κουρασμένος ἀπ' τὸ μεγάλο ταξίδι. Εἶχε περάσει κι' ὅλη τὴν περασμένη νύχτα στὸ τραῖνο. Καὶ μὲ λαχτάρα περίμενε νὰ φτάσει στὴ μικρὴ πόλη, στὴν πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ του.

Ἐδῶ καὶ δέκα μέρες περήφανα στροφόριζε στὸ καφενεῖο τοῦ Ζαχαράτου μὲ τὸν τίτλο τοῦ Νομάρχου. Καὶ πῆγαινε τώρα ν' ἀναλάβει ὑπηρεσία ἐκεῖ πάνω στὴν ἄ-

κη τῆς Θράκης. Μ' ὅλη τὴν κούραση, μιὰ χαρωπὴ διάθεση τὸν γέμιζε.

Ἀπ' τὸ ναρκωμένο μυαλό του εὐχάριστα κυλοῦσαν οἱ ἀναμνήσεις στενοχωρημένων ἡμερῶν ποὺ πέρασε δυὸ ὀλόκληρα χρόνια καὶ ποὺ τέλειωναν τώρα.

Κι' ὅπως τὸ τραῖνο ἔτρεχε πάντα, θαροῦσε πὼς ἔσκιζε πάλι τὸ δρόμο ἀπ' τὴ Μασσαλία γιὰ τὸ Παρίσι. Μὲ τὴν ἴδια ναρκωμένη χαρὰ, μὲ τὰ ὄνειρα τὰ ἴδια, μὲ τὴν περιέργεια γιὰ δημιουργία, τραβοῦσε καὶ πάλι πρὸς τὸ ἄγνωστο. Καὶ θυμόταν σιγὰ-σιγὰ καὶ τὶς φτώχεις, τὶς χαρὲς τοῦ διπλώματος καὶ τὴν ἐπιστροφή στὴν πατρίδα.

Κι' ὕστερα, ὅπως τὸ τραῖνο ἔτρεχε πάντα, θυμόταν τὶς μέρες τῆς φριχτῆς ἀργίας στὴν Ἀθήνα, τὶς ἀπογοητεύσεις, τὴ φτώχεια, τὶς ἀθλιές μέρες τοῦ δικηγορικοῦ του γραφείου ποὺ μάταια περίμενε τοὺς πελάτες. Θυμόταν τοὺς συμβιβασμούς καὶ τὶς ὑποχωρήσεις, τὶς προσπάθειές του γιὰ κάποια θέση, τὶς δουλικὲς περιποιήσεις στὸ βουλευτὴ τῆς ἐπαρχίας, τὰ ἄρθρα του τὰ πεταμένα στὰ καλάθια τῶν ἔφημερίδων.

Πόσο βάραιναν στὴν ψυχὴ του ἐκεῖνες οἱ μέρες. Εἶχαν ἔρθει, θυμᾶται, ὥρες ποὺ σκέφτηκε νὰ πεθάνει, ποὺ ἤθελε νὰ χαθεῖ ἀπ' τὸν κόσμο. Ἡ ψυχὴ του, ἡ παλλόμενη ἀπὸ τόσες ἐλπίδες, εἶχε στεγνώσει, εἶχε μικρύνει. Κι' ἔβλεπε πὼς ἦταν ἓνας χαμένος, ἓνας ἀποτυχημένος...

Μὰ ξαναγέλασε πάλι ὁ ἥλιος τῆς ζωῆς του! Τραβοῦσε τώρα περήφανα, ἔτοιμος κίβλας νὰ ξεχάσει ὅλες τὶς ἀθλιότητες τῆς ψυχῆς του, τὸν καινούργιο δρόμο ποὺ τοῦ ἀνοιξε ἡ τύχη. Ἡ θέση τὸν περίμενε ἐκεῖ πάνω. Τὰ κατάφευγε νὰ ξεχνᾷ ὅλους

τοὺς ἐξευτελισμοὺς, ὅλους τοὺς πονηροὺς ἀνδραγαθισμοὺς, ὅλα τὰ λυγίσματα τῆς μέσης καὶ τοῦ στοίχισι αὐτῆ ἢ θέσει. Κι' ἀκόμα τὰ κατ'ἄφρονε νὰ ἐξηγάει κατὰ τὴ διάθεσίν του, ὅλη τὴ χαρὰ καὶ τὸν γέμιζε, τὴ χαρὰ τοῦ ριγιά τοῦ κακομοιροῦ, τοῦ Ἑλληνα ποὺ εἶχε ἐξαιραλίσει μὴ θεσοῦλα, ἕνα κομμουνιστὴ ἀπ' τὸν ἀτέλειωτο προὑπολογισμό τῆς Ἐφημερίδας τῆς Κυβερνήσεως, — σὰ χαρὰ ἐνὸς δημοσιογράφου, ἐνὸς ἀποστόλου...

Στὸν προτελευταῖο σταθμὸ ἢ εἴσοδος ἐνὸς ἐκσιβίτη στὸ ζεστὸ κουπέ του, τὸν ἀνάγκασε νὰ σταματήσει τὰ ὄνειρα του. Πῆρε ἀμέσως τὸ ὕψος ἐνὸς ἐπίσημου καὶ σοβαροῦ ἀνθρώπου. Ὁ συνεπιβάτης του ἔδειχνε μὲ τὰ μικρὰ, ἐρευνητικὰ του μάτια, τὰ δουλικὰ καὶ τὰ ἡσυχία, πὼς τὴν πὸ μικρὴν ἀφορμὴ γύρνε γιὰ νὰ πιάσει κουβέντα. Τὸν ἐπνευε ἡ φλυαρία τοῦ ἀγαθοῦ ἐπαρχιώτη, ἢ λαχτάρα μιᾶς οἰκειότητος τόσο συνειδησιμένης σὰς μικρὸς πόλεις:

— Στίς ὀχτὼ πιστεύω νὰ εἶμαστε στὴν Ἄ... ρώτησε ὁ κ. Νομάρχης.

— Ὁχτὼ καὶ ἑπτὰ πρῶτα λεπτὰ ἀκριβῶς, κύριε μου, ἀπάντησε ὑποχρεωτικὰ ὁ καλὸς ξένος, σὰν ὑπάλληλος τῆς ἀμαξοστοιχίας.

— Ταξιδεύετε γιὰ πρώτη φορὰ στὰ μέρη μας; ἔξακολούθησε.

— Ναί, γιὰ πρώτη φορὰ, ἀπάντησε ὁ κ. Νομάρχης.

— Καὶ γιὰ δουλιές; ..

— Ὁχι, εἶμαι Νομάρχης. "Ε..."

Ὁ καλὸς ἀνθρωπικός μάζεψε ἀμέσως τὸ φιλικὸ ὕψος καὶ τὸ ἀλαφρὸ μειδίαμα ποὺ εἶχε πάρει.

— Ἐπιτρέψατέ μου νὰ συστηθῶ, εἶπε. Ἄγαμέμνων Ἀλεκτορίδης, γεωπόνος τοῦ Ἐποικισμοῦ.

— Χαίρω πολὺ... εἶπε τυπικὰ ὁ κ. Νομάρχης, καὶ ἡ συζήτηση πῆρε τέλος.

Οἱ στριγγὲς σφυριγματιᾶς τοῦ τραίνου, μακροῦς, ἐκνευριστικῆς εἰδοποιούσαν τὸ σταθμὸ. Τὰ μακροῦνὰ φῶτα τῆς πόλης ἔλαμπαν ἀπαλά. Λίγο-λίγο τὸ τραῖνο ἐβράδυνε καὶ μπῆκε στὸ σταθμὸ.

Ὁρμητικὰ πῆδηξαν οἱ χαμάληδες στὴν πρώτη θέση. Λίγοι κύριοι ἐρευνητικὰ ἔσκυβαν στὰ κουπέ ψάχνοντας γιὰ τοὺς δι-

κοὺς τους. Μέσα σ' αὐτοὺς ἕνας-δύο ἀμφίβολα κοίταζαν στὰ μάτια τοὺς ταξιδιώτες σὰ νὰ προσπαθοῦσαν νὰ γνωρίσουν κάποιον. Πλησίασαν τὸν κ. Νομάρχην.

— Καλῶς ἤλθιτε, κύριε Νομάρχα!.. εἶπεν ἡχηρὰ κι' ἐπίσημα ὁ πρῶτος. Ἦταν ὁ διευθυντὴς τῆς Νομαρχίας. Ἐνας ἄντρος ψηλὸς καὶ γερός, μὲ δροσερὰ μύγιουλα, μὲ πονηρὰ γελαστὰ μάτια. Εἶχε στὴν ἔκφραση κάτι ἀπ' τὴ χωριάτικη λεβεντιά Καρπενισιώτη νοματάρχη καὶ κάτι ἀπ' τὸ κακομοιρικό ὕψος, κάπου-κάπου, ἐνὸς γραφειοκράτη θαμμένου στὸ πρωτόκολλο τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συμβουλίου.

Τὸν ἀκολουθοῦσε σὰ σκιά του ἕνα ἀγαθὸ γεροντάκι, ποὺ τοῦ φώτιζε τὸ πρόσωπο ἕνα παιδικὸ χαμόγελο, καὶ ποὺ τὸ γεροντικὸ περπάτημά του εἶχε κάτι χορευτικὸ, λυγιστό: ὁ ἀρχαιοφύλακας τῆς Νομαρχίας. Καὶ στὴν πόρτα τοῦ βιγониοῦ ἕνας κλητῆρας χωρὶς ἔκφραση, ἔτοιμος ν' ἀρπάξει τὶς βαλίτζες, τὸ παλτό, τὴν ὑπὸ πρέλλα.

Ἐστερα ἀπὸ λίγα τυπικὰ λόγια, ὁ κ. Νομάρχης βγήκε ἀπ' τὸ τραῖνο. Ἐνα παλιὸ ἀμάξι, βροντώντας στοὺς πλακόστρωτους δρόμους, τὸν πῆγε στὸ ξενοδοχεῖο.

— Πολὺ νέος δὲ σὰς φαίνεται ὁ κ. Νομάρχης; ρώτησε ὁ ἀρχαιοφύλακας τὸν διευθυντὴ σὰ βρέθηκαν στὸ δρόμο.

— Δὲ βαριέσαι, καὶ μένε, ἀπάντησε ἀνὸρῆτα ὁ διευθυντὴς.

Δὲν εἶχε κέφι. Γιατί τάχα; Αὐτὸς τόσα χρόνια ὑπάλληλος στὸ κυβερνο, μὲ τόση πείρα, μὲ τόση δουλιὰ δὲ μπορούσε νὰ εἶναι Νομάρχης; Ἐπρεπε κίθε λίγο νὰ φέχεται στὸ κεφάλι του ἕνας δικηγορικός τῆς Ἀθήνας ἢ ἕνας τεμπέλης τοῦ Ζαχαράτου, νὰ ἐκμεταλλεύεται τὴ δουλιὰ του, νὰ τοῦ κάνει τὸ σπουδαῖο; Τὸ ἄτιμο τὸ κέντρο! Δὲν ἔβλεπε πὼς πῆγαινε ρολοῖ ἢ Νομαρχία σὰν ἦταν αὐτὸς Νομαρχῶν Διευθυντῆς; Ἐξῆ μῆνες τώρα, ὁ γυμνασιάρχης, ὁ πρόεδρος τῶν Πρωτοδικῶν, ὁ συνταγματάρχης τοῦ ἐμπέδου, ὅλος ὁ κόσμος τῆς μικρῆς πόλης τὸν φώναζε: «Κύριε Νομάρχα». Καὶ τώρα ἀπ' αὔριο τὸ πρῶτ' ἴδια καὶ τὰ ἴδια. Κύριε Κωνσταντακόπουλε, ἢ κύριε Διευθυντά, τὸ πολὺ-πολὺ.

Δὲ θὰ ἐκφωνοῦσε λόγους στίς τελετές,

δὲ θὰ εἶνε συνεντεύξεις στοὺς δημοσιογράφους ποὺ περνοῦσαν σταλμένοι ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες, δὲ θὰ προέδρευε στὰ συμβούλια τῆς Νομαρχίας. Αὐτὸ ἦταν κι' ἂν ἦταν! Κάθε μῆνα, φασοῦλι-φασοῦλι γερμίζει τὸ σακκοῦλι, διπλασίαζε τὸ μισθὸ του μὲ τὶς ἀποζημιώσεις. Τώρα ὁ μιστὸς πάλι — τέσσερις χιλιάδες πεντακόσες ὀγδόνια δὺ καὶ συράναι — θὰ τοῦ φαινόταν τόσο λίγος!

Καὶ κατσοῦφης, κουρασμένος, πέρισε τὴ βραδυὰ του. Ἡ γυναῖκα του, μὴ ἀδύνατη, ζαρωμένη γυναῖκα, μὲ πολὺ ἀριστοκρατικὸ ὕψος — «ἢ κ. Νομάρχου, τῆς οἰκογενείας τοῦ μακαρίτου Ἀντωνιάδου, εἰσαγγελέως Ἐφετών», τὴν συνιστοῦσαν πάντα — ἤξαιρε νὰ μὴ τὸν ἐνοχλεῖ σ' αὐτὲς τὶς ὥρες. Οὔτε ἀνοῖξε τὸ στόμα της.

Τὴν ἄλλη μέρα, φρέσκος φρέσκος, ὁ κ. Νομάρχης ἐγκαταστάθηκε στὴ Νομαρχία, ἕνα σκοτεινὸ σπίτι ἀρχαϊκοῦ ρυθμοῦ, σ' ἕνα ἡσυχὸ παραλιακὸ δρόμο, δῶρο ἐνὸς πλούσιου πολίτη στὸ κράτος. Τὸ γραφεῖο τοῦ Νομάρχου, ἕνα δωμάτιο μεγάλο μὲ παλιὰ ἐπιπλα ποὺ κάποτε ἦταν μεγαλόπρεπα, ἔβλεπε στὴ θάλασσα.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ παρουσίασε τὸ προσωπικό. Ἐκτὸς ἀπ' τὸν ἀρχαιοφύλακα, ἕνα γραμματέα ἀκόμη, ἕνα ὑπάλληλο τοῦ Ὑπουργείου Προνοίας ἀποσπασμένο στὴ Νομαρχία καὶ μὴ διατυλογράφο ἀσχημη, κοντὴ, μὲ ἀχυρένια μαλλιά καὶ ὑγρὰ, γιγαντά, παγωμένα μάτια.

Ἐστερα δέχτηκε τὶς ἐπισκέψεις τῶν ἀρχῶν τοῦ τόπου. Πρῶτος πρῶτος ἦρθε νὰ τὸν χαιρετίσει ὁ Δήμαρχος. Ἐνὸς ξεπεσμένος ἀριστοκράτη, ψεύτικα καὶ σαχλὰ δημοκρατικός, φραφλατᾶς, ὅλο σχέδια μεγάλα. Ἐστερα ἦρθε ὁ συνταγματάρχης, ὁ πρόεδρος τοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου, ὁ γυμνασιάρχης, ὁ νομογεωπόνος, ὁ νομοκτηνίατρος, ὁ νομομηχανικός κι' ὅλοι οἱ ἄλλοι νομο —, ποὺ ἀφθινοὶ, ὅλο τίτλος καὶ ἰδέα, ἀντιπροσώπευαν στὴ μικρὴ φτωχὴ αὐτὴ ἀκρὴ τῆς Ἑλλάδας τὸ κράτος, μὴ ἕνα κράτος κομματιασμένο, ἕνα κράτος μὲ ἕνα σωρὸ ἀνεξάρτητα κεφάλια.

Ζαλίστηκε ὁ κ. Νομάρχης ν' ἀκούει, νὰ λέει, νὰ χαιρετᾶ, νὰ συνοδεύει ὡς τὴν πόρτα τοῦ γραφείου του, ὡς τὸ διάδρομο

ἢ ὡς τὸ κεφαλόσκαλο — καὶ ἕνα κατὰ τὴ θέση του — αὐτοὺς τοὺς μικροὺς βασιλιάδες τῆς ἐπαρχίας.

Καὶ τὸ μεσημέρι, ὅπως γύρισε νωρὶς-νωρὶς, στάθηκε νὰ βλέπει ἀπ' τὸ παραθύρου τὴν πλατειὰν ἀνήουχη θάλασσα. Ὑγρὰ σύννεφα γέμιζαν τὸν οὐρανὸ. Καὶ τὸ μικρὸ, μσορτωγμένο λιμάνι ἦταν ἐρημὸ, πένθιμο. Λίγες βιοκοῦλες χοροπηδοῦσαν στὰ κύματά του. Βιαστικοὶ ψαράδες μάζευαν τὰ δίχτυα καὶ τελωνοφύλακες ἀνεβοκατέβαιναν σὰν Ἑγγλέζοι ἀστυνόμοι, στὸ μουράγιο.

Τί θλιβερὴ, τί ἀνιαρὴ ἦταν ἡ μικρὴ ἐπαρχία! Κι' ἔβλεπε ὁ κ. Νομάρχης μπροστά του κουραστικῆς χειμωνιάτικες μέρες, στεγνὲς κι' ἀχαρὲς ὥρες, μέτριες εἰκόνες, καὶ πλήξη, πλήξη σὰ σ' ἕνα τῆλο μεγάλο καὶ σκοτεινὸ...

Τὰ πρῶτα χαρτιά ποὺ τοῦ ἔφεραν νὰ ὑπογράψει τὸν λύτρωσαν ἀπ' τὴ μελαγχολία του. Μὲ τὴ λαχτάρα τοῦ νεοφώτιστου, μὲ τὴ μανία γιὰ τάξη ἐνὸς ἀέργου ποὺ βρῖσκει δουλιὰ, ἀκούε τὸ Διευθυντὴ νὰ τοῦ εἰσηγεῖται. Μιλοῦσε γρήγορα, μὲ αὐτοπεποίθηση, μὲ στόμφο, ὁ Διευθυντὴς. Σὲ κάθε χαρτὶ καὶ τ' ἀρθρο τοῦ Νόμου, μὲ μὴ ξερὴ γραφειοκρατικὴ λογική. Τὰ κατάφερνε σὲ κανένα ἔγγραφο νὰ μὴν ὑπάρχει εὐθύνη, νὰ μὴ βρῖσκεται μὴ ἴσια, πρακτικὴ λύση, μὴ κατηγορηματικὴ διαταγή. Ὁλο ἀναβολὴ καὶ διαφοροῦμενα. Ὁλο «διαβιβάζομεν» καὶ «παρακαλοῦμεν».

Εἶχε ὄρεξη νὰ κάνει παρατήρηση ὁ κ. Νομάρχης μὰ φοβόταν τὸ μπέρδεμα στοὺς νόμους καὶ στίς ἐρμηνεῖες. Προτίμησε νὰ ὑπογράψει. Ἐπρεπε βέβαια, αὐτὰ-αὐτὰ, νὰ μπεῖ στὸ νόημα, ν' ἀναπτύξει πρωτοβουλία. Γιὰ τὴν ὥρα κρυβόταν ὅσο μπορούσε πίσω ἀπ' τὶς πλατειᾶς πλάτες τοῦ Διευθυντῆ του.

Μὰ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβει, κάθε μέρα ὑπόγραφε τὰ χαρτιά, δεχόταν ἐπισκέψεις, ἔβγαινε στὰ χωριά, πῆγαινε στίς τελετές, ὅπως κανόνιζε ὁ Διευθυντὴς. Ὁλο ἔπρεπε νὰ τὰ βλέπει μὲ τὰ πονηρὰ μάτια τοῦ Διευθυντῆ του. Καὶ πολλὲς φορὲς ποὺ ξυπνοῦσε μέσα του ἡ ἀξιοπρέπεια ἐνὸς μορφωμένου ἀνθρώπου, ἢ ἐπιθυμία μιᾶς δροῖσης προσωπικῆς, πῆγαινε ν' ἀποτινάξει τὸ ζυγὸ μὰ δὲν τὰ κατάφερνε. Ὁ Διευθυντὴς

είχεν όπλα την ύπουλη κατεργαριά, την επιφανειακή πεύρα, τὰ είκοσι χρόνια της ρουτίνας.

Κι' οί μήνες κυλούσαν... Ο κ. Νομάρχης άρχισε να συνειθίζει την έπαρξια. Δεν την αγαπούσε. Μά ποιός τάχα την άγάπησε την καυμένη την έπαρξια! Μικρές χαρές, μικρές λύπες...

Ο κ. Νομάρχης λίγο-λίγο ξέχναγε την 'Αθήνα. Αποχτήσε καινούργιες συνήθειες, καλοπαίρναγε, και θιά πίστευε πως βρήκε τον παράδεισο σ' αυτή την άκρη, αν δεν τον βισαίνιζε—άχ εκείνες οί ζεστές καλοκαιριάτικες νύχτες— ένα ζήτημα μεγάλο, μια ανάγκη της γεφής, καλοθρεμμένης νιότης του, της άργής νιότης που φούντωνε και κόρωνε απ' τη λαχτάρα της άγάπης, ή πού άιτιά, απ' τη λαχτάρα της γυναικείας αίμας. Όρες-ώρες ένα ζεστό κύμα από αίμα ένοιωθε να του άνεβαίνει στο κεφάλι, μια όρη άνεξήγητη, ένας πόθος να τρέξει, να κυλιστεί στο πράσινο χορτάρι, να σπάσει κάτι, να δαγκάσει. Και ύστερα μια νάρκωση, μια κούραση, ένας πόνος, πόνος φυσικός, μιά άνορεξία και σιγά-σιγά και στην ψυχή μιά άπαισιοξία, μιά επιθυμία δακρύων.

Έβγαινε τότε σε μακρυνούς περιπάτους. "Ω και να ξαίραν οί κυρίες των υπαλλήλων, οί παχουλές γυναίκες της έπαρξιας, πού τον κοίταζαν με σεβασμό, πόσες φορές ένοιωσε την επιθυμία να τρέξει όπως προχωρούσαν μπρός του με τους γοφούς που κουνιόνταν ρυθμικά, και να τις άρπάξει, να τις κυλίσει στην άμμο...

Καυμένη 'Αθήνα, με τὰ ζαχαροπλαστεία της Όμόνοιας τὸ χειμῶνα, με τὰ συνοικιακά θέατρα και τις καλόβολες κορίστες τὸ καλοκαίρι!

Ο κ. Νομάρχης ήταν μια φύση θερμή, αισθηματική, άγνή, πού τη μόλυβε και την έφθειρε ή καθημερινή έπαφή με την άθλιότητα της ζωής. Δεν είχεν εκείνη την άτράνταχτη δύναμη των μεγάλων ανθρώπων που στέκουν άπάνω απ' τις κακομοιρίες, ταξιδευτές σε κάποιο μεγάλο δρόμο, άνούραστοι όδοιπόροι. 'Αδύνατος χαρακτήρας, είχε πάρει σιγά-σιγά κάτι κυνικό, κάτι βρώμικο, και πολλές φορές ένοιωθε χαρά

να ρίχνει όσο μπορούσε πού βαθειά στο βούρκο των πρόστυχων απολαύσεων της πάλης τον έαυτό του. "Όπως σ' όλα, και στον έρωτα άρκέστηκε στο πεζοδρόμιο, στις εύκολες κατακτήσεις της στιγμής, στις άμφίβολες άγάπες.

Και τώρα έδω πάνω στην άγνή έπαρξια, στη σεμνότητα και κουτσομπολία, είχε χάσει τὰ νερά του. "Έτρωγε μόνο με τὰ μάτια τις κυρίες των φιλανθρωπικών συλλόγων που έρχόνταν στο γραφείο του για δουλιές, τις δεσποινίδες του Λυκείου των Έλληνίδων που κάθε λίγο έρχόνταν να τον φροολογήσουν με είσιτήρια για τους χορούς τους.

Ο Διευθυντής έβλεπε και κρυφογελούσε. Τὸ άτιμο τὸ κέντρο, που γέμισε τις Νομαρχίες και τὰ παρθεναγωγεία με παιλοπαιδαρέλια!...

Ο χειμῶνας, ὁ άγριος θρακιώτικος χειμῶνας, γέμιζε με χιόνια τὰ βουνά. Τὸ ποτάμι έπνιγε τον κάμπο. Ο κ. Νομάρχης γυρνούσε κάθε λίγο με τ' άλογο τὰ χωριά του νομού του, τὰ δυστυχισμένα, τ' αποκλεισμένα τὰ χωριά. "Έστελνε τηλεγραφήματα στο κέντρο. Τ' άγριο ποτάμι, κάθε χρόνο τὰ ίδια, ύπουλο και ήσυχο, ξεχείλιζε πέρα πέρα στον κάμπο, έπνιγε τὰ χτήματα, έκλεινε τὰ ζῶα στους βάλτους και ψοφούσαν, και καμμιά φορά έμπαινε και στα σπίτια. Κάθε χρόνο ένας μηχανικός έρχόταν βιαστικά απ' την 'Αθήνα, μετρούσε και ξαναμετρούσε κι' έφευγε. Και κάθε χρόνο τὸ ποτάμι πού θά μπορούσε να γίνει πηγή πλούτου και χαρῆς ξολόθρευε τους χωρικούς.

Έξω στον κάμπο, ώρες με τ' άλογο, από χωριό σε χωριό ξόδευε τη δραστηριότητά του ο κ. Νομάρχης, διασκεδάσε με τη ζωή των χωρικών, τους παρηγορούσε, μοίρασε λίγα επιδόματα, κι' άκόμη—πως δεν τολμούσε να τὸ σκεφτεί—φλερτάριζε με τις γερές χωριατοπούλες που κοκινίζανε στο κοίταγμά του, άπλές, χαριτωμένες ψυχές!

Άρπαζε με τὰ μάτια ὅ,τι άφινε ή ξεγνοιαστή άφέλεια των κοριτσιῶν να φανεϊ. Πόσες φορές, καιδῶς τὰ βράδια προθυμες κόρες στρώνανε τὰ καθαρά σεντόνια σε μικρά, φτωχὰ δωμάτια να κοιμηθεί, δὲ σκέφτηκε να κλείσει τις πόρτες και να

[Ο ΜΥΝΗΕΕΡ DE JONGH ΚΑΙ Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ

(Από την συλλογήν του Κάιζερ Γουλιέλμου).

αφήσει τις κοπέλλες στην άγκαλιά του. Κάποτε κάποτε τον έπιανε μια μανία αυτοκριτικής. "Έκανε έλεγχο στον έαυτό του, τον έβριζε. Μά κάτω βαθιά έβραζε ή άκατανίκητη σάρκα.

Σ' ένα χωριό, ξεχωριστός φίλος του κ. Νομάρχη, πού τον δεχόταν πάντα με χαρά, ήταν ένα παλλημάρι προσφυγόπουλο που κατέβηκε πέρα απ' τη Δυτική Θράκη.

Με τη σκληρή δουλιά και με τὸ θετικό μυαλό του είχε γίνει τώρα νοικοκύρης και κομματάρχης στο 'Αγροτικό κόμμα και πρόεδρος της κοινότητας. Είχε μια γυναικούλα γλυκειά. Μια κοπελίτσα μελαχροινή. Μεθούσε ο κ. Νομάρχης άμα έμενε στο σπίτι τους. Και κάθε φορά, στις περιόδους, θά γινόταν τρόπος να περάσει απ' τὸ χωριό τους. Δεν έδινε δεκάρα για τὸ κουτσομπολιό που ο κυβερνητικός ο βουλευτής δημιουρ-

γοῦσε, λέγοντας πὸς γιὰ λογαριασμὸ τοῦ Ἀγροτικοῦ κόμματος ὁ κ. Νομάρχης περιουσία τὸ χωριό. Ἐφτανε πὸν κάθε φορὰ, μὲ τὸ θύροσ πὸν τοῦ δίνει ἡ φιλία τοῦ Προέδρου, χαρῶτανε καὶ τὴν ἀγνή συντροφιά τῆς προεδρίας.

Ἄχ, ἐκεῖνο τὸ ἀπαλό, μαῦρο χνουδάκι πὸν μαύριζε στὴν ἀκρὴ τῶν χειλιῶν τῆς καὶ τὸ δρόσιζε καμμιά φορὰ λίγος ἰδρώτας, σὰ δροσιά σὲ λουλουδάκι τὴν ἀγνή.

Τὴν ἔκλαιγε μὲ τίς ματιές, τὴν ἔγδυνε τὴν κοπελλίτσα. Καὶ κείνη, μὲ τὴ διαίσθησι τῆς γυναίκας, ἔνοιωθε βαθιὰ μιὰν ἀνατριχίλα. Εἶχεν ὁμορφα μίτια καὶ χέρια ἀπαλά καὶ λευκά ὁ κ. Νομάρχης!

Ἄθῶα σὰν ἓνα παιδί, τὸν ἄφρινε λίγο-λίγο νὰ τὴν πλησιάζει. Καὶ σιγά-σιγά νερκώθηκε ἀπ' τὴ λαχτάρα...

Ἐνα μεσημέρι πὸν ὁ πρόεδρος εἶχε φῦγει στὸ γτήμα, καθὼς τοῦ ἔφερε τὸν καφέ, στάθηκε ἀβέβαια, ἀδέξια κοντὰ του. Κίνησε λίγο τὸ χεράκι τῆς νὰ διώξει τὸν καπνὸ ἀπ' τὸ τσιγάρο του καθὼς τῆς ἔπνιγε τὸ πρόσωπο.

— Σὲ πειράζει; τὴ ρώτησε γλυκά.

— Ὁ πρόεδρος δὲν καπνίζει... Μὰ μ' ἀρέσει ὁ καπνός, μ' ἀρέσει... ἀπάντησε γέροντας κοντὰ του ζαλισμένη.

Κι' ὁ κ. Νομάρχης, χωρὶς νὰ πεῖ λέξη, πέρασε τὸ ἐλεύθερο χέρι του γύρω ἀπὸ τὴ μέση τῆς, τὴν ἔγειρε ἀπάνω του καὶ τὴν ἔπνιξε στὰ φιλιὰ, πρὶν προφτάσει νὰ μιλήσει, ν' ἀνασάνει.

Τώρα ὁ κ. Νομάρχης δὲν ἔλειπε ἀπ' τὸ χωριό.

— Ἡ ἔδρα τῆς Νομαρχίας μεταφέρθη εἰς τὸ Τοξοτόν... ἔλεγε εἰρωνικὰ ὁ Διευθυντὴς στὴ λέσχη.

Κι' ὁ Εἰσαγγελέας, πὸν εἶχε νομίσει πὸς ἓνα δυὸ ἐπισκέψεις τοῦ κ. Νομάρχης στὸ σπίτι του γίνηκαν γιὰ λογαριασμὸ τῆς κόρης του, καὶ πὸν τώρα τὸν εἶχε χάσει, — κουβενιάζοντας μὲ τὸν κυβερνητικὸ τὸ βουλευτὴ ἄφρινε, μὲ προσποιητὸ τάχα ἐνδιαφέρον, νὰ φαίνεται ἡ ἀγανάχτησή του γιὰ τίς σκιοφαντίες ἐναντὶα στὸ Νομάρχην...

Κουβέντα σὲ κουβέντα, δυὸ λόγια ὁ σταθμάρχης, δυὸ λόγια ὁ ἀγροτικὸς διανο-

μέας, βίζιτες πολλές, γελαστὰ τὰ μίτια τῆς προεδρίας, κατὶ μυρσίτηκε ὁ Πρόεδρος. Φρόνιμα-φρόνιμα, σὰ νὰ ἦτανε συνδιασμός, σὰν νὰ ἦτανε δάνειο ἀπ' τὴν Ἀγροτικὴ Τράπεζα, ἔστρωσε τὴ δουλιὰ. Δὲν εἶπε λόγο. Μόνο τὰ βράδια μ' ἔκπληξη τὸν ἔβλεπαν οἱ χωρικοὶ νὰ πίνει καὶ νὰ ξαναπίνει στὸ μικρὸ τὸ καπηλιό. Ἐνας φωνογράφος ἔκλαιγε σ' ἓνα μακρόσυρτον ἀμανέ. Καὶ κάπου-κάπου δάκρυα βλέπανε στὰ μίτια τοῦ Προέδρου οἱ δημότες του. Τὸ οὔζο τάχα, ὁ καημός;

Τὸν περίμενε τώρα μὲ λαχτάρα τὸν κ. Νομάρχην, κι' ἀργοῦσε νὰ φανεῖ. Ἄχ, πὸς περίμενε κι' ἡ Φρόσω ν' ἀκούσει τὸ γέλιο του τὸ δυνατὸ ὄξω στὴν αὐλή.

Μὰ δὲν ξαναφάνηκε ὁ κ. Νομάρχης. Ἐνα πρωὶ ἡ μικρὴ ἐφημερίδα τῆς πόλης, ὄργανο τοῦ κυβερνητικοῦ τοῦ βουλευτῆ, βγήκε μὲ μαῦρα γράμματα χοντρά. Τὰ τρακόσα φύλλα πὸν μοίραζε ἓνας καμπούρης ἀπὸ γραφεῖο σὲ γραφεῖο, ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι, τρακόσες μαῦρες πινελιές στὸ πρόσωπο τοῦ Νομάρχην. Καὶ τὸ βράδυ, στὴ λέσχη, στὸ ζαχαροπλαστεῖο τῆς παραλίας, στὸ καφενεῖο τοῦ σταθμοῦ, ὁ κόσμος, οἱ ὑπάλληλοι, οἱ κυρίες, μὲ φαριμάκι, μὲ ἀστεϊόλογα, συμπλήρωναν τὴ δουλιὰ.

... Ὑστερα ἀπὸ τρεῖς μέρες ὁ κ. Νομάρχης παρὰδινε πάλι ὑπηρεσία στὸ Διευθυντή. Καὶ μὲ τὸ τραῖνο τὸ πρωῖνὸ-ποιδὸς καλὸς θεὸς εἶχε ἐμπνεύσει τὴν ἐταιρεία νὰ τὸ ξεκινᾷ στίς 6 καὶ 5 π.μ.; — πῆρε τὸν κατήφορο γιὰ τὴν Ἀθήνα. Κανένας δὲν ἤρθε νὰ τὸν παραβγάλει.

Κι' ὅπως τὸ τραῖνο ἔτρεχε πάλι στὸ μεγάλο Μακεδονίτικο κάμπιο, ὁ κ. Νομάρχης βαρὺς σὰν ἓνας χωρὶς ζωὴ, εἶχε ζαρώσει σὲ μιὰ γωνιά.

Χαμένες ἐλπίδες, ὄνειρα πὸν ἔσπασαν, φιλοδοξίες πὸν παραδόθηκαν στὴν κτηνώδη δύναμη τῆς σάρκας, ἔμειναν πίσω, ἔσβησαν στίς μακρὲς γυαλιστερὲς θάλασσες τῆς γραμμῆς. Ὁδοχίζαν πάλι στεγνές, ἀχαρὲς μέρες. Ὡρες θανατερῆς ἀργίας τοῦ Ζαχαράτου καὶ στὸ Βασιλικὸ κήπο. Καὶ μιὰ ντροπή, κι' ἓνα κρύψιμο, κι' ἓνας φόβος, κι' ἀνάμνησι καμμιά. Οὔτε κὰν στὴ μνήμη ἓνα στόμα μὲ λίγο ἀπαλό, μαῦρο χνουδάκι στὰ χεῖλια.

Π. ΒΑΛΜΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Η ΜΕΛΟΠΟΙΗΣΗ

ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΥΜΝΟΥ

Πέρνει γράφτηκε στίς ἐφημερίδες ὅτι ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Γεώργιος Παπανδρέου, κατὰ τὴν περιοδεία του στὴν Κέρκυρα, ὑποσχέθηκε ὅτι θὰ δώσῃ τὸ κράτος ἓνα σεβαστὸ σχετικῶς ποσὸ γιὰ ν' ἀγοραστῇ ἡ μελοποίηση τοῦ Ἐθνικοῦ Ὑμνου ἀπὸ τὸν Μάντζαρο. Γύρω σ' αὐτὴ τὴ μελοποίηση γράφεται τὸ παρακάτω ἄρθρο πὸν θὰ θυμίσῃ ὅλη τὴν ἱστορία τῆς:

Ὁ Νικόλαος Χαλιμῖδης Μάντζαρος⁽¹⁾, διευθυντὴς τῆς Φιλαρμονικῆς Κερκύρας, ἔχει κάμει πολλές μελοποιήσεις τοῦ Ἐθνικοῦ Ὑμνου. Πρὶν ἀκόμα γνωρίσει τὸ Σολωμὸ, κι' ἀμέσως μετὰ τὸ τύπωμα τοῦ Ὑμνου πρὸς τὴν Ἐλευθερίαν ἀπὸ τὸν Σπυρίδωνα Τρικούπη, ὁ Μάντζαρος καταπαύσθηκε νὰ μελοποιῇ τὸν Ὑμνον πὸν ἔν τῷ μεταξύ εἶχε γίνει λαϊκώτατος στοὺς ἀγωνιστές. Ὁ ἔθνικὸς ὕμνος γράφεται ὅτι μελοποιήθηκε τὸ 1844. Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι καθόλου σωστὸ. Ἄν λάβουμε ὑπ' ὄψιν μας δι τὴν πρώτη μελοποίηση, τὴ λαϊκὴ, πὸν εἶναι σήμερα ἐν χρήσει, τὴν ἔκαμε ὁ Μάντζαρος πρὶν γνωρίσει τὸ Σολωμὸ, πρὶν πάει δηλ. ὁ Σολωμὸς στὴν Κέρκυρα, καὶ ὅτι ὁ Σολωμὸς τὸ 1828 πέρασε στὴν Κέρκυρα, εἶναι φανερὸ ὅτι αὐτὴ γράφηκε μετὰ τοῦ 1824⁽²⁾ καὶ τοῦ 1828. Ἡ λαϊκὴ αὐτὴ μελοποίηση πρωτοδημοσιεύθηκε ἀργότερα στὸ Λονδίνο⁽³⁾ κι' ἀπὸ τότε ἀπόχτησε τεράστια δημοτικότητα.

(1) Γιὰ τὸ Μάντζαρο ἔχει γράψει ὁ Σπύρος Δε Βιάζης στὸν «Ἀπόλλωνα» τοῦ 1890, φυλλάδιο 61—62, καὶ στὰ «Παναθηναῖα», ἔτος Ε', σελ. 126—136.

(2) Τὸ 1824 πρωτοδημοσιεύθηκε ὁ Ὑμνος στὸ Μεσολόγγι ἀπὸ τὸ Σπυρίδωνα Τρικούπη.

(3) Τὸ 1873, τύποις Claydon and Co.

Ὅταν ὁ Σολωμὸς πῆγε στὴν Κέρκυρα καὶ γνωρίστηκε μὲ τὸ Μάντζαρο, ἄρχισαν μαζί τὴ δεύτερη μελοποίηση πὸν εἶναι καὶ ἡ ἐπισημὴ τοῦ Ἐθνικοῦ Ὑμνου. Ὁ ἀείμνηστος σοφὸς τῆς Ζακύνθου Σπύρος Δε Βιάζης, μαθητὴς τοῦ Μαντζάρου, μιλώντας γιὰ τὴ συνεργασία αὐτῆ τοῦ μεγάλου ποιητῆ καὶ τοῦ μεγάλου μουσουργοῦ, γράφει⁽⁴⁾:

«Ἐκούσαμεν τὸν Μάντζαρον λέγοντα ὅτι πολλάκις συνειργάζοντο αὐτὸς καὶ ὁ Σολωμὸς εἰς τὴν μελοποίησιν καὶ πρὸ τοῦ πιάτου κατὰ τὴν δοκιμὴν ἐν ἄκρῳ ἐνθουσιασμῷ δακρύοντες ἐπαλλων ἀμφοτέρω.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς δὲ τοῦ Σολωμοῦ διὰ τὴν τέχνην τοῦ Μαντζάρου ἦταν τόσο φανερός, ὥστε συχνὰ τοῦ ἔλεγε:

— Ὅσον περισσότερον ἐμβαθύνω εἰς τὴν τέχνην σου, τόσοον περισσότερον ἐμπνέομαι εἰς τὴν ἰδικὴν μου.

Δὲν μποροῦμε νὰ ξέρομε πότε ἄρχισε οὔτε πότε τελείωσε αὐτὴ ἡ συνεργασία. Γνωρίζουμε μόνον ὅτι ὁ Μάντζαρος στὰ τέλη τοῦ 1844 ἔστειλε στὴν τότε βασιλεῖα Ὁθωνα τὰ χειρόγραφα τῆς δεύτης τεχνικότερης μελοποιήσεως μαζί μὲ τὸ ἀκόλουθο ἔγγραφο:

Πρὸς τὸν Μεγαλειότατον
Βασιλεῖα τῆς Ἑλλάδος
Ὁθωνα Α'.

Διὰ τῆς ἀναγορεύσεως τῆς Μεγαλειότητός σου εἰς τὸν θεοστήρικτον θρόνον τῆς Ἑλλάδος ἐπαγυῶθη ἡ ἀνεξαρτησία καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ Ἑλληνικοῦ. Πρὸς Σε, πρώτον Ἀνακτα τῆς γῆς ταύτης, ἐστίας πάλαι ποτὲ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν, ὅπου ἀμύ-

(4) Στὸ περιοδικὸ «Παναθηναῖα», ἔτος ΚΙ', τεύχος 271—273 καὶ 274—276.

ρανοὶ θάλλουσιν αἱ δάφναι τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς, τὸ ἀσθενὲς τοῦτο μουσικὸν δοκίμιον, ἠρμωσμένον εἰς τὴν λυρικὴν ποιητικὴν τοῦ καθ' ἡμᾶς πρῶτον καὶ μεγαλοφυοῦς τῶν Ἰόντων ποιητῶν, ὁ ὑποφαινόμενος ταπεινῶς προσφωνεῖ καὶ ἀφιερώνει. Πρῶτον εἰς τὸ εἶδος τοῦ εἶναι καὶ τὸ ὑπ' ἀνδρὸς Ἕλληνας ἐπιχειρηθὲν τοῦτο ἔργον. Καὶ καθὼς διὰ τῆς Μεγαλειότητός Σου ἡ εὐτυχῆς αὐτῆ ἐποχῆ τῆς παλιγγενεσίας τοῦ μεγάλου καὶ ἐνδόξου ἑλληνικοῦ ἔθνους θέλει διαιωσιμῆ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος, οὕτω καὶ τὰ πρωτόλεια ταῦτα τῆς μελοποιίας, ὑπὸ τὴν οὐκίαν τοῦ θρόνου Σου καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας ἀντηχοῦντα, θέλουσιν ἕως διαφύγει τὸν θάνατον, καθωραϊσμένα διὰ τοῦ Σεβαστοῦ Σου ὀνόματος.

Ἐπισημειοῦμαι μὲ βαθύτατον σέβας τῆς Ὑ. Μ. εὐπειθέτατος καὶ ὑποκλινέστατος δοῦλος.

Νικόλαος Χ. Μαντζουρος

Κέρκυρα, 5 Δεκεμβρίου 1844

Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ὄθωνα ἔργησε πολὺ. Τὴν καθυστέρησιν αὐτῆ τῆς ἀναγνώσεως ἀπὸ τὸν Βολιν ὁ Βολιν (1) τὴν ἀπέδωσε σὴν δυσπιστία ὅσο ἀφορᾷ τὴν ἀξία τῆς μελοποιήσεως τόσο τοῦ Ὄθωνα, ὅσο καὶ τοῦ διανοομένου στοιχείου πὸν ἐρχόταν σὲ ἐπικοινωνία μ' αὐτόν. Ὁ σοφὸς ὅμως Δὲ Βιάζης γράφει (2):

«Ἡ δυσπιστία αὐτῆ δὲν ὑπῆρχεν οὔτε ἐν Ἐπιάνησιν, οὔτε ἐν τοῖς διανοομένοις Ἕλλησι, ἀλλ' εἰς τοὺς Βαναρούς, οἵτινες εἶχον ἀμφιβολίαν διότι δὲν ἠλπίζον ὅτι ἡ Ἕλλὰς θὰ εἶχε μέγαν μουσικοδιδάσκαλον».

Ὁ Ὄθωνας ὅμως, μὴ ξέροντας τί νὰ κάμῃ, ἔστειλε στοὺς εἰδικοὺς τῆς Γερμανίας. Καὶ ἡ μελοποίηση ὕστερα ἀπὸ ἔξη μῆνες ἀναγνωρίστηκε ἀπὸ τὸν Ὄθωνα, ὁ ὁποῖος τὸ ἀνακοίνωσε στὸν Μαντζουρο μὲ τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολή:

Κύριε

Νικόλαε Μαντζουρε

Ἐλαβον ἀσμένως τὸν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐλευθερίαν ὕμνον τοῦ ποιητοῦ Σολωμοῦ

(1) Emil Bolin, Die Nationalhymnen der europäischen Völker.

(2) Ὡς σημ. 4.

μελοθετημένον παρ' Ὑμῶν. Τὸ προῖον τοῦτο τῆς Καλλιτεχνίας σας εἶδον μὲ τόσῳ πλειοτέραν εὐχαρίστησιν, ὅσο προφανέστερον δεικνύει ὁποῖα καλλιτεχνήματα δύναμθα νὰ ἐπλίσσωμεν ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν ἐμφύτιαν, ἐπιδιδομένην ἤδη πάλιν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν ὡραίων τεχνῶν, τῶν ὁποίων ἡ Ἕλλὰς ὑπῆρξε τὸ πάλαι τιθήνη.

Ἐκφράζων πρὸς Ὑμᾶς τὰς Ἐδαρσεσκίας μου ἔνεκα τῆς προσφορᾶς τοῦ ὡραίου τοῦτου μελοθετήματός σας, εὐαρεστοῦμαι νὰ ἀποπέμω εἰς Ὑμᾶς τὸν ἀργυροῦν σταυρὸν τοῦ Βασιλικοῦ τάγματος τοῦ Σωτήρος ὡς δεῖγμα τῆς πρὸς Ὑμᾶς εὐμενείας Μου καὶ ὑπολήψεως.

Ὄθων

Ἐν Ἀθήναις τὴν 7ην Ἰουνίου 1845.

Ἡ 7η λοιπὸν Ἰουνίου τοῦ 1845 εἶναι ἡ ἡμέρα πὸν οἱ στίχοι τοῦ Σολωμοῦ μὲ τὴ μουσικὴν τοῦ Μαντζουρου πῆραν τὴ σφραγίδα τῆς ἐπισημότητος (3).

Ἡ μελοποίηση ὅμως αὐτῆ δὲν ἔχει ἀκόμα τυπωθῆ. Ἄν καὶ εἶναι ἡ ἐπισημὴ ἀναγνωρισμένη, ἐν τούτοις παραμερίστηκε ἀπὸ τὴ Λαϊκὴ πρώτη μελοποίηση τοῦ Μαντζουρου. Κάποτε μ' ἔξοδα τοῦ κράτους εἶχε ἀρχίσει νὰ τυπῶνται στὴν Ἰταλία (4) ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν τοῦ μουσουργοῦ ἀλλὰ δὲν ἀνεχρίστηκε (5), καὶ ἔτσι μένει ἀκόμα ἀνεκδοτὴ, ὅπως ἄλλωστε συμβαίνει μὲ τὰ περισσότερα ἔργα τοῦ Μαντζουρου.

Γίνεται τώρα ὑποχρέωσις ἀπὸ μέρους τοῦ κ. Ὑπουργοῦ, πὸν τὸν εἶδαμε ἀναμορφωτῆ καὶ μέγαν, νὰ φροντίσῃ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Μαντζουρου, μεγάλου καὶ ἐθνικοῦ μουσουργοῦ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΡΟΔΗΣ

(3) Ὁ Μαντζουρος δὲν ἀρκέστηκε σὲ δύο αὐτὲς μελοποιήσεις. Τὲς στροφῆς 83,

Σ' τὴν οὐκίαν χειροποιισμένης

Σ' τὴν οὐκίαν βλέπω κ' ἐγὼ

Κρινοδάχτυλαις παρθέναις

Ὅπου κάνουνε χορὸν.

84, 85 καὶ 86 τὲς ἐμελοποίησε ἄλλες δύο φορές, τὴ μὴ μὲ συνοδείαν πιάνου καὶ τὴν ἄλλη γιὰ ἄρπα.

Ἀκόμα δὲ τὸ 1861, ὅταν ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν τὸν παρακάλεσε νὰ γράψῃ ἕνα ἐμβατήριον γιὰ τὸ στρατό, ὁ Μαντζουρος ἐμελοποίησε κατ' ἀλλήλη τὸν Ὕμνον.

(4) Στὰ καταστήματα C. Venturini στὴ Ρώμην καὶ Φλωρεντία.

(5) Τυπώθηκε μόνον τὸ πρῶτον μέρος τοῦ Ὕμνου μαζί μὲ ἄλλες συνθέσεις.

A. ΚΟΥΤΡΙΝ

Ἡ ΓΑΛΑΖΙΑ ΣΚΑΛΙΤΣΑ

Στὸ γαλλικὸ μέτωπο πληγώθηκε στὴν κοιλία, ἀπὸνα κομμᾶτι γερμανικῆς ὀβίδας, ὁ Ρῶσος ταγματάρχης τοῦ πεζικοῦ Ἀντρέας Ἀντρέγιεβιτς Τολστοφ. Τὸ σῶμα τῶν πρώτων βοηθειῶν στὸ γαλλικὸ στρατὸ ἦταν ἄριστα ὀργανωμένο. Ἀλλ' ἀπὸ κάποια ἄμελη βραδύτητα ἢ ἀπὸ κάποια ἀπροσεξία στὴν πρώτη ἀλλαγῆ, ἢ ἀπὸ μόλυνση, τέλος, ἢ πληγῆ τοῦ ταγματάρχη Τολστοφ θεωρήθηκε σὸ νοσοκομεῖο ὄχι μονάχα σοβαρῆ, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνη τόσο, ὥστε νὰ ἀπειλεῖ γρήγορο θάνατον. Γενικὰ ὁ τραυματισμὸς στὴν κοιλία θεωρεῖται ὁ πῶ ἐπικίνδυνος γιὰ τὴ ζωὴ καὶ ὁ Τολστοφ ἤξερε τόσα γαλλικά, ὅσοι νὰ καταλάβῃ ἀπ' τὴ συνομιλία τῶν δύο γιατρῶν τὸ ὄνομα τῆς ἀρρώστιας του: σηπτικὴ φλόγωση τῶν σπλάγγνων. Κατάλαβε ὁ Τολστοφ ἀπὸ τίς σύντομες καὶ κομμένες διαταγῆς τοῦ μεγαλύτερου γιατροῦ πὸς πρόκειται αὐτοῦ νὰ τὸν ἐγχειρίσουν καὶ πὸς ἡ κατάστασὴ του εἶναι ἀπελπιστικὴ.

Ὁ Τολστοφ εἶχε πυρετό, ἀλλὰ δὲν ἔχασε τίς αἰσθήσεις του. Ἦταν ξαπλωμένος ἀνάσκελα, χωρὶς νὰ αἰσθάνεται τίποτε ἄλλο ἀπὸ μιὰ πληκτικὴ ἀδιαφορία. Τὸ κεφάλι του λὲς κ' ἦταν ἀδειανὸ καὶ μονάχα κάποιος θόρυβος ἀκουγότανε, λὲς κ' ἦταν μέσα του γραφιάδες πὸν ἔγραφαν σὲ γραφομηχανῆς καὶ γύριζαν ὀλοένα τὸ χαρτί.

Αὐτὸ ἐνοιῶθε τὴν ἡμέραν βράδυνασε σκοτεῖνιασε. Στὸ περιβόλι τοῦ μοναστηριοῦ, πάντω ἀπὸ τίς γέρικες καστανιές, ψηλὰ στὸ γαλῆζιο οὐρανὸ, δειλὰ ἐτρεμόφεξε τὸ πρῶτον ἀστὲρὸν καθάριον, ἀθῶον, λεπτὸ. Οἱ νοσοκόμοι ἔκλεισαν γιὰ τὴ νύχτα τὰ μεγάλα ἀρχαῖα παραθύρια τοῦ μοναστηριοῦ καὶ μονομῆς ἔγινε καὶ πάλι αἰσθητῆ γιὰ λίγη ὥραν ἡ καταθλιπτικὴ μυρουδιά τοῦ νοσοκομείου, πὸν τὴ συννηθίζεις τὴν ἡμέραν τόσο, ὥστε νὰ μὴ τὴν ἀντιλαμβάνεσαι. Ἄ-

ναίμην τὰ ἠλεκτρικὰ μὲ τὰ πρόσκαιρα γλομπᾶκια. Σκοτεῖνιασαν τὰ τζάμια. Νύχτωσε. Τότε τὴν ψυχὴν τοῦ Τολστοφ πλημμύρισε ἡ ἀνησυχία καὶ ὁ φόβος τοῦ θανάτου. Πουθενὰ δὲν εἶναι τόσο θλιβερὸς καὶ κουραστικὸς οἱ νύχτες ὅσο στὰ νοσοκομεῖα.

Τώρα πᾶ δὲ βροντοῦσαν βιαστικὰ μὲ τὰ πληκτρα οἱ γραφιάδες στὸ κεφάλι του. Τὸ γέμιζεν πικρὸς σκέψεις γιὰ τὰ περασμένα καὶ ἀδιόρθωτα, φοβερὴ ντροπὴ γιὰ κίττε τι κακὸ πὸν ἔκανε στὴ ζωὴν του, καὶ φρίκη γιὰ τὸ μέλλον, πὸν θὰ τοῦ παρουσιάσῃ αὐτοῦ τὸν ἄπατο γκρεμόν.

Φαίνεται πὸς ἀνασιτέναξε χωρὶς νὰ τὸ νοιώσει κ' ὁ ἴδιος, γιὰ τὴ μ' ἀνάλαφρο βῆμα τὸν πλησίασε μὲ τὸ λευκὸ τῆς φόρεμα ἡ ἀδελφὴ Τερέζα κ' ἔσκυψε στοργικὰ ἐπάνω του.

— Δὲν εἶστε καλά, φίλε μου; Πὸς θέλετε νὰ σᾶς βοηθήσω; Θέλετε νὰ σᾶς κρατήσω λίγη συντροφιά; Ἄν ὑποφέρετε πολὺ, ὁ γιατρός μου ἐπέτρεψε νὰ σᾶς κάνω μιὰ ἔνεση μορφίνης.

Καὶ κάθισε προσεχτικὰ δίπλα του σ' ἕνα σκαμνάκι.

Ὁ Τολστοφ σὲ μισοσκόταδο δὲν ἔβλεπε τὸ πρόσωπό της, τὸ ἀναθυμῶταν ὅμως καὶ τὸ φανταζόταν. Τὸ πρόσωπο αὐτὸ ἦταν γεμάτο στοργῆ, καλωσύνη καὶ εὐσπλαχνία. Γυναῖκες διαφόρων τόπων, τάξεων καὶ τύπων μποροῦν νὰ ναι ὁμορφες ἢ ἀσχημῆς. Αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ γενικὸ ἢ προσωπικὸ γούστο. Κάθε γυναῖκα ὅμως εἶναι ὡραία ὅταν φωτίζεται τὸ πρόσωπό της ἀπὸ μητρικὴ ἀγάπη κ' ἀδελφικὴ εὐσπλαχνία.

— Ὡ, ναί, ἀγαπημένη ἀδελφῆ, μένετε κοντά μου, ἂν δὲν σᾶς εἶναι δύσκολο. Δόστε μου τὸ χέρι σας, καλὴ μου ἀδελφῆ Τερέζα. Μαζί σας φοβοῦμαι λιγώτερο.

— Μὰ τί φοβόσαστε, ἀδελφέ μου; Ὅλα

εἶναι στή δύναμη τοῦ Θεοῦ, καί χωρίς τή θέλησή του οὔτε μιὰ τρίχα τῆς κεφαλῆς δὲν πέφτει ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Σεῖς βέβαια πιστεύετε στὸ Θεό;

— Εἶμαι χριστιανὸς καὶ πιστεύω ὡς μπορῶ. Ὅχι τόσο καλὰ ὅσο θάπρεπε καὶ ὅσο θάθελα. Φοβοῦμαι, ἀδελφὴ μου, ὄχι τὸ θάνατο, ἀλλὰ τὴν ἄλλη ζωὴ... Εἶμαι στρατιώτης καὶ θὰ σᾶς πῶ, χωρίς νὰ καυχηθῶ, πὼς πολλές-πολλές φορὲς ἀντιόκησα τὸ θάνατο. Μὰ ἡ ἄλλη ζωὴ μὲ τρομάζει... Δὲν εἶμαι πιά κύριος τοῦ ἐαυτοῦ μου θιαν τὴ σκέπτομαι.

— Μὴ φοβόσαστε! Ἡ ἐδσπλαχνία τοῦ Θεοῦ εἶναι τόσο πολλή, τόσο ἄμετρον...

Ὁ Τσίτσιωφ κούνησε τὸ κεφάλι του κάτω στὸ μαξιλάρι, ἀναστρέφαζε κ' ἔτριξε τὰ δότρια του. Ἡ ἀδελφὴ Τερέζα σηκώθηκε σιγανά, πλησίασε στὸ τραπέζι ποῦταν κοντὰ στὸ παράθυρο καὶ φωτισθίαν ἀπ' τὸ ὄχρὸ πρῶτο φῶς τῆς χαμηλὰ κατεβασμένης λάμπας, καὶ στὴ στιγμὴ ξαναγύρισε στὸν ἄρρωστο. Ἀνασήκωσε τὸ μαντίι τῆς νυχτικιάς του. Ὁ Τσίτσιωφ ἔνοιωσε ἕνα ἑλαφρὸ τρύπημα μεταξὺ τοῦ ἄγκώνα καὶ τοῦ ὤμου.

— Τώρα θ' ἀνακουφιστῆτε, ψιθύρισε ἡ ἀδελφὴ.

— Ἐνχαριστῶ, ἀδελφὴ μου, εἶπε ὁ Τσίτσιωφ καὶ χεῖρα ἀνάλαφρα τὸ χέρι τῆς. Ἀκούστε με ὅμως... Δὲν ἔχω σὲ ποιὸν νὰ τὸ πῶ... Κι' ὁ καιρὸς εἶναι λίγος...

— Πῆτε μου, πῆτε μου.

— Ἐχετε δίκιο, ὁ Θεὸς εἶναι πολυεύσπλαχνος κ' εἶναι ἄμετρον ἡ ἀγάπη του κ' ἡ καλὴσύνη του, γιὰ τὸν Θεὸς εἶναι ἡ Ἀγάπη. Πρέπει ὅμως νὰ πιστεύουμε πὼς στὴν ἄλλη ζωὴ οἱ δίκαιοι θὰ ἀμειφθοῦν κ' οἱ ἁμαρτωλοὶ θὰ τιμωρηθοῦν. Πρέπει νὰ πιστεύουμε πὼς ὑπάρχει Παράδεισος καὶ Κόλαση. Δὲν εἶν' ἔτσι;

— Ναι, εἶπε μελαγχολικὰ ἡ ἀδελφὴ Τερέζα. Πρέπει.

— Ἐγὼ, ἀγαπητή, ἅγια ἀδελφὴ Τερέζα, τόσο φοριχτά, τόσο πολὺ ἀμάσησα σ' ὅλες τίς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ—καταλαβαίνετε, σ' ὅλες—πὸν ξέρω πιά πὼς δὲ μπορεῖ νὰ βρῶ συχώριο στὴν ἄλλη ζωὴ.

— Μὴ μιλήτε ἔτσι. Δὲν πρέπει. Ἡ ἀπελπισία εἶναι μεγάλο ἁμάρτημα.

— Περιμένετε, ἀδελφὴ μου... Ὑποτάσσομαι προκαταβολικὰ στὴ θέλα Δικαιο-

σύνη. Ἐφταιξες; Πρέπει νὰ ὑποφέρετε καὶ τὴν τιμωρία χωρίς νὰ γογγύζετε. Ξέρω πὼς αὔριο, ἕνα στὰ χίλια, θὰ ἐπιζήσω μετὰ τὴν ἐγγείωση. Ἀλλά, Θεέ μου, τί βίασανο, τί πίκρα νὰ σκέπτομαι πὼς εἶναι ἀργὰ πὰ ἔστω καὶ λίγο ν' ἀνακουφίσω ἢ νὰ γιατρέψω τὸ κακὸ ποῦ ἔκαμα. Νὰ τί μὲ βασανίζει περισσότερο ἀπ' ὅλα, περισσότερο κ' ἀπ' ὅτι θὰ πεθάνω χωρίς χριστιανικὴ μετάνοια.

Ἡ ἀδελφὴ Τερέζα ἔσκυψε ἀκόμα περισσότερο κοντὰ στὸ πρόσωπό του.

— Προσευχθῆτε!

— Δυὸ λόγια ἀκόμα, ἀδελφὴ... Καταλαβαίνετε πὼς αὐτὴ ἡ ἀργοπορημένη μεταμέλεια, ἡ ἀδυναμία νὰ διορθώσω καὶ ἕνα μέρος ἀπ' τὰ περασμένα μου σφάλματα—εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς αἰώνιας κόλασης. Καὶ κί στὸν Ἄδη, ὅποιοσδήποτε καὶ ἂν εἶναι, θὲ θὰ μπορέσω ποτὲ νὰ σβύσω τὴν πικρὴ αὐτὴ μεταμέλεια κ' ἀπελπισία. Αὐτὲς εἶναι ἡ αἰώνια φωτιά τῆς κόλασης κ' ἡ αἰώνια δίψα! Ἐνας καθολικὸς παπᾶς, φίλος μου καὶ συνάδελφος στὸν πόλεμο, μοῦ διηγήθηκε κάτι γιὰ τὴν Ἁγία Τερέζα, ποῦ τόσο καλὰ φέροντε τὸ εὐλογημένο της ὄνομα. Κάποτε ἔκλαψε. Τὴ ρώτησαν γιὰ τὴν κλαίει, κ' ἀποκρίθηκε: «Λυπήθηκα τὸ Διάβολο. Πῶς εἶναι δυστυχισμένος! Θέλει ν' ἀγαπᾶ καὶ δὲ μπορεῖ». Ἀκούσατε, ἀδελφὴ μου, καταδικη χειρότερη ἀπ' αὐτὴ; Ἡ ἴδια τύχη περιμένει καὶ τὰ θύματά του. Στους αἰῶνες τῶν αἰῶνων! Σκεφτῆτε: Νὰ μὴ γνωρίσω τὴν ἀγάπη!..

— Προσευχθῆτε! Ξανάπε ἡ ἀδελφὴ. Ἐνα θεσμὸ δάκρυ κύλισε πάνω στὸ μάγουλο τοῦ Τσίτσιωφ.

— Προσευχθῆτε στὴν Πανάχραντη καὶ Πάναγνη Παρθένα καὶ Μητέρα τοῦ Σωτήρα μας. Προσευχθῆτε σ' αὐτὴν. Μονάχα σ' αὐτὴν. Τώρα, ἀμέσως. Ἐπαναλαμβάνετε τὴν προσευχὴ ποῦ θὰ πῶ.

Μὲ βαθιὰ πίστη, μὲ θερμὴ ἰκεσία, ἔρχετο ν' ἀπαγγέλει συγκινητικὰ καὶ γλυκὰ λόγια κάποιας πανώρητας ἐμπνευσμένης προσευχῆς. Καὶ μολονότι ἦταν γαλλικὴ, ὁ Τσίτσιωφ, ποῦ τὴν ἐπαναλάβαινε σιγανά, ἐνοιωνθε κάθε λέξη σ' ὄλο τὸ θεῖο της μεγαλεῖο. Ὅταν ἡ ἀδελφὴ τελείωσε κ' ἔκανε τὸ σταυρὸ τῆς, ἔκανε τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ πάνω στὸν ἄρρωστο, κ' ἐκεῖνος ἔνοιωσε στὴν

ψυχὴ του μιὰ γλυκεία γαλήνη καὶ δροσιά.
— Κοιμηθῆτε κ' ὁ Θεὸς μαζί σας, ἀδελφὲ μου. Ἡ Πανάχραντη θὰ σᾶς ἀκούσῃ.

* *

Τὴν ἄλλη μέρα ἔγινε ἡ ἐγχείριση. Ὁ διάσημος χειρουργὸς (ὁ ὅσοος γιατρός, ἔβρατος, ἀπ' τὸν ὁποῖον ὁ συγγραφεὺς ἄκουσε τὴ διήγηση αὐτὴ) ποῦ ἔκανε τὴν ἐγχείριση, ἦταν βέβαιος πὼς ὁ ταγματάρχης δὲ θὰ ἐπιζήσει. Τόσο φοβερὸς διαστάσεις εἶχε λάβει ἡ ἀρρώστεια. Ἀλλ' ἡ τέχνη τοῦ γιατροῦ, ὁ ἀθλητικὸς ὄργανισμὸς τοῦ Τσίτσιωφ, ἡ σύμπτωση—καὶ καθὼς ἐγὼ πιστεύω, ἡ προσευχὴ του, ποῦ ἔφτιασε ὡς τὴν Παρθένα—ἔκαναν τὸ θαῦμα. Γλύτωσε ὁ ταγματάρχης ἀπ' τὰ νύχια τοῦ Χάρου. Μονάχα ποῦ ἀναγκάστηκε νὰ γίνει ξαπλωμένος ἀνάσκελα δυὸ μῆνες. Καὶ κάποτε τὸ βράδυ, σὺν εὐχαριστοῦσε σιγανά τὴν ἀδελφὴ Τερέζα, κ' ἀδύνατος, σὺν ὅλοι ὅσοι ξεσηκώνονται ἕστερα ἀπὸ βαρεῖα ἀρρώστια, ἔκλαιγε φιλιώνια τὰ χέρια τῆς, τοῦ εἶπε:

— Τώρα θὰ σᾶς διηγηθῶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποῦ ἀπελπίζεται πιά γιὰ τὴν ἐδσπλαχνία τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ προσεύχεται στὴν Πανάχραντη Παρθένα.

Ἐχομε στὴ θρόνημα μας Βρεταννὴ αὐτὸ τὸ θρόνο:

Ὅταν τελείωσε τὴ ζωὴ του στὴ γῆ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος κ' ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸ, τοῦ ἔδωσε ὁ Κύριος, σ' ἀντάλλαγμα τῶν κλειδιῶν τῆς ἐκκλησίας, τὰ κλειδιά τοῦ Παραδείσου. Μὲ ζῆλο ἐκτελοῦσε τὴν ὑπηρεσία του αὐτὴ ὁ Ἀπόστολος, ἀνοίγοντας τὴν πόρτα τοῦ Παραδείσου στὶς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, ποῦ γιὰ τὴ ζωὴ τους στὴ γῆ καὶ κατὰ τὴν κρίση τοῦ Πάνσοφου Κριτῆ, ἦταν ἄξιοι ν' ἀπολάβουν τὰ οὐράνια ἀγαθὰ. Κ' εἶναι πολλὰ χρόνια κράτησε ἡ τάξη αὐτὴ.

Ἀλλὰ μιὰ φορὰ ἔρχεται ὁ Ἀπόστολος Πέτρος στὸν Κύριο ταραγμένος πολὺ, καὶ φιλιώντας τὴν ἄκρη τοῦ θείου Του φορέματος λέει:

— Κύριε, μὴν ὀργιστῆς. Πρέπει νὰ Σοῦ πῶ τὴν ἀνησυχία μου. Εἶναι πολλές μέρες τώρα ποῦ βλέπω στὸν Παράδεισό Σου κάτι ἀνθρώπους, ποῦ δὲν τοὺς ἔμπασα ἀπ' τὴν Παράδεισο πόρτα. Δὲ μπορῶ νὰ καταλάβω πὼς βρεθῆκανε ἐδῶ. Καὶ τὰ πρόσωπά τους ἀκόμα δὲ μοιάζουν μὲ τὰ πρόσωπα τῶν δι-

καίων. Φοβοῦμαι μήπως εἶναι διαβολικὴ συνεργία. Αὐτοὺς καὶ οἱ δοῦλοι τοῦ εἶναι ἱκανοὶ γιὰ κάθε πονηριά. Ἀλλά, ξέροντας πὼς πάντα κρατῶ ἐπὶ τῶν μου τὰ κλειδιά καὶ πὼς δὲν ὑπάρχει ἄλλη εἴσοδος, δὲν παύω νὰ ἀπορῶ καὶ νὰ σιανοχωροῦμαι.

Ὁ Κύριος ἀποκρίθηκε:

— Δικὴ σου ἡ ὑπηρεσία δικὴ σου κ' ἡ εὐθύνη, Ἁγίε Πέτρο. Κοίταζε προσεκτικότερα αὐτοὺς ποῦ μπαίνουν στὸν Παράδεισο καὶ τότε θὰ πιάσεις νὰ βλέπεις ἀπόσκλητους.

Πέρασαν ἀκόμα λίγες μέρες. Καὶ πάλι ξανάφθε ὁ Ἀπόστολος στὸ Σαβαῶθ.

— Θεέ μου μεγαλοδύναμε καὶ πολυεύσπλαχνε. Μέρα μὲ τὴν ἡμέρα καὶ περισσότεροι ξένοι ἄνθρωποι γλυσιτῶνε στὸν Παράδεισο, ἄγνωστο ἀπὸ ποῦ καὶ πὼς. Ζητῶ τὴ δικὴ Σου σοφία καὶ δύναμη. Εἶμαι σ' αὐτὸ ἀδύνατος κ' ἡ σοφία μου εἶναι τιποτένια. Μόνον Σὺ εἶσαι παντογνώστης.

Τότε εἶπε ὁ Θεός:

— Ἀκολούθησέ με, Ἁγίε Πέτρο. Ἄς κάνομε τὸ γύρο τοῦ Παραδείσου καὶ ἄς δοῦμε ποιά εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἐμφάνισης αὐτῶν, ποῦ σ' ἀνησυχίσαν τόσο πολὺ. Πᾶμε.

Πῆγαν. Μπροστὰ ὁ Κύριος καὶ πίσω του ὁ Ἀπόστολος. Περπάτησαν πολλὴ ὥρα, τόσο ποῦ κουραστήκανε. Ἐφτάσαν, τέλος, σὲ μιὰ μικρὴ κοιλάδα καὶ διάκριναν ἀνάμεσα στὰ κλαδιά κάποιο γαλάζιο φῶρεμα. Πλησίασαν προσεκτικὰ κοντιότερα, καὶ τί νὰ δοῦν; Κάτω ἀπ' τὸ βουνό, στὴν πράσινη κοιλάδα τὴν κατάφυτη ἀπὸ μαργαρίτες, στέκεται ἡ Πανάχραντη Παρθένα Μαρία, κοιτάζει κάτω, ἀπ' τὴν ἄκρη βαθειοῦ γρομμῶ, ἀπ' ὅπου φαίνεται ὅλη ἡ γῆ κ' ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Στὰ χέρια τῆς κρατεῖ μιὰ πολὺ λεπτὴ σκαλούλα ὑφασμένη ἀπὸ πολὺ λεπτὸ γαλάζιο μετάξι.

Ἀκούγονται ἀπ' τὸ χάος θλιβεροὶ στεναγμοὶ καὶ θροῖνοι, πόννοι καὶ θερμοὶ προσευχῆς. Καὶ νὰ ἡ Παρθένα ρίχνει κάτω τὴν ἀραχνένια τῆς σκαλίτσα. Ξεδιπλώνεται ἡ σκαλίτσα, πέφτει κάτω, καὶ κνας μετὰ τὸν ἄλλον σκαρφαλώνουν στὴν κοιλάδα φτωχοὶ, βασανισμένοι, τυραννισμένοι, κουρασμένοι, ἄντρες καὶ γυναῖκες, καὶ δευὰ γὰγονται στοὺς κήπους τοῦ Παραδείσου, στοὺς ἀνθῶνες καὶ τίς πεδιάδες. Κ' ἕστερα ἀπὸ καθένα ποῦ σωθεῖ σηκώνει ἡ Παντοκράτει-

ρα τὰ πανόφια χέρι της ψηλά και λέει παρικλητικά :

— Κύριε και Θεέ μου ! Σὺ ἴλα τὰ ξέ-
ρεις, ἴλα τὰ βλέπεις, ἴλα τ' ἀκούεις. Μὲ
τὴν ἀτέλειότη σου εὐοπλαχγία συγχώρησέ
με πὸν παραβαίνω τοὺς σοβαροὺς κανόνες
τοῦ Παραδείσου σου. Ἐξῆρα και γὼ στή
γῆ κ' εἶμαι κ' ἡ ἴδια Μητέρα. Μπορῶ
λοιπὸν ν' ἀρνηθῶ στή μητέρα, πὸν μὲ πα-
ρακαλεῖ γιὰ τὸ γινῶ της ; Και δὲν εἶμ' ἐγὼ
ἡ μητέρα ἴλων τῶν ἀνθρώπων ; Συχώρησέ
μου τὴν ἀμαρτία μου.

Ἀκούμπησε τότε ὁ Κύριος τὸ παντοῦ-

ναίμο χέρι Του στὸν ὄμο τοῦ Ἀποστόλου
Πέτρου και εἶπε :

— Πᾶμε νὰ φύγουμε ἀπὸ δῶ οὐγὰ-οὐγὰ,
Ἄγιε. Ἐμεῖς ἐδῶ δὲν ἔχομε καμμιά δουλειά.

Κι' ὅταν ὁ Τοῖστοφ γίνηκε ἐπιτελῶς καιὶ
και φύγοντας στὸ μέτωπο ἀποχαιρετοῦσε
τὴν ἀδελφὴν Τερέζα, ἐκείνη τοῦ κρέμασε στὸ
λαιμό, σ' ἓνα γαλάζιο κορδονάκι, μιὰ μι-
κρὴ ἀσημένια εἰκονίτσα τῆς Παρθένας, μὲ
τὴν ἐπιγραφή, πὸν καθέννας μπορεῖ νὰ δεῖ
σὴ μετώπῃ τῆς Μητροπόλεως τοῦ Μιλάνου :
Mariae Nanscenti.

ΛΙΖΑ Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ

ΓΛΩΣΣΟΓΝΩΣΤΙΚΑ

ΠΑΡΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ (*)

ΠΑΡΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΑΝΟΗΣΗ

Κάποτες ἓνας τύπος τεχνολογικά κανονι-
κός, ἀλλὰ σπάνιος, συμπέφτει φτογγικά ὁ-
λότελα μ' ἕναν ἄλλον, κοινὸ και πολὺ γνω-
στό, ἀλλὰ διαφορετικόνε στήν ἔτυμολογία και
στὸ νόημα, και τότες νομίζοντας πὼς και ὁ
σπάνιος ἔτυμολογικά εἶναι ἴδιος μὲ τὸν κοινὸ
και γνωστότερο, ἀποροῦμε γιὰ τὸ νόημά του
τὸ παράξενο, πὸν ὠστόσο, ἀμα βροῦμε τὴν
ἀληθινὴ ἔτυμολογία του, εἶναι κανονικότατο
και μόνο ἀπὸ παρετυμολογικὴ παρανόηση
συχιστήκαμε· λ. χ. *ψαροπούλα* σημαίνει
ψάρια, δηλ. *ψαρόβαρκα* και ἐπειδὴ μᾶς φαίνεται ἔτυμο-
λογικά πὼς εἶναι ἀπὸ τὸ *ψάρι* + *pullus*
(Γ Γ Ε., α', 53), ὅπως ἡ *βοσκοπούλλα*
λ. χ. ἀπὸ τὸ *βοσκός* + *pullus*, ἀποροῦμε
πὼς κατάντησε σ' ἀφτὸ τὸ νόημα, ἀφοῦ
νοηματικά δὲν ἔχει καμμιά σκέση μὲ τὰ ὄσα
ἔχομε δέφτερο συνθετικὸ τὸ *ποῦλλος* (<*pu-
lus*). Ὄστόσο ἀμα ξεδιαλύσουμε ὀρθὰ τὰ ἱ-
στορικά της, βλέπουμε πὼς μήτε και ἔτυμο-
λογικά δὲν ἔχει σκέση μὲ τὸ *ποῦλλος*
<*pullus*.

Δὲν εἶναι δηλ. ἡ *ψαροπούλλα*, ὅπως εἶ-
ναι ἡ *βοσκοπούλλα*—ἡ κόρη τοῦ βοσκῶ, εἴτε
ἡ μικρὴ βοσκούλα κτλ., ἀλλὰ εἶναι ἡ *ψαρο-
πούλα* (ἔτυμολογικά μ' ἓνα λ) και ἔχει σκέ-
ση μὲ τὸ *πουλῶ*· ἔχει δηλ. δέφτερο συνθετι-
κὸ της ἄλλο : -*ποῦλος* ἀπὸ τὸ *πουλῶ*, πὸν
τουρίζεται κατὰ τὴ σύνθεση και στὸ ἄρσενικό
σὴν παραλήγουσα.

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο και τέλος.

Ἀπὸ τὰ βυζαντινὰ χρόνια ἔχομε τοὺς
κανονικούς τύπους μὲ —*ποῦλος*—*πώλης*, λ. χ.
χαβιαροπούλος (Πτωχοπροδρ. γ', 226)
τυροπούλος (λεξικογρ. ἀρχ. σ', 245) *κρα-
σοπούλος* (Πολιτ. Ἐκλογ. δημ. τραγουδ.
σελ. 32) και στοὺς παπύρους ἀκόμα βρῖσκε-
ται τὸ *παντοπούλος* (1).

Τὰ θηλυκὰ λοιπὸν ἀφτωνῶνα δὲν μπορεῖ
παρὰ νὰ εἶναι *τυροπούλα*, *κρασοπούλα*
κτλ.—*γυναίκα* πὸν πουλεῖ τυρὶ, κρασί κτλ.
Ἔτσι και *ψαροπούλα*—*βάρκα* πὸν πουλεῖ
ψάρια, δηλ. *ψαρόβαρκα*—πὸν κουβαλεῖ τὰ
ψάρια γιὰ πούλημα. Ἔτσι τώρα τελευταία
εἶπανε και *καπνοπούλα*—*κόρη* πὸν πουλεῖ
καπνὰ.

Ἐπειδὴς σὴν Κρήτη λένε θετικὸ γεις
και ἀρνητικὸ *κιανεῖς*, θετικὸ ἕνας και ἀρ-
νητικὸ *κιανέννας*, θετικὸ μιὰ και ἀρνητικὸ
κιαιμιά, κατὰ τὸ ἴδιο σχῆμα ἀπ' τὸ θετικὸ
(*μιὰ*—*γουλιά*) : *μιουλιά* κάνανε ἀρνητικὸ
κιάουλια—*καθόλου* (Ξανθοῦδιδης).

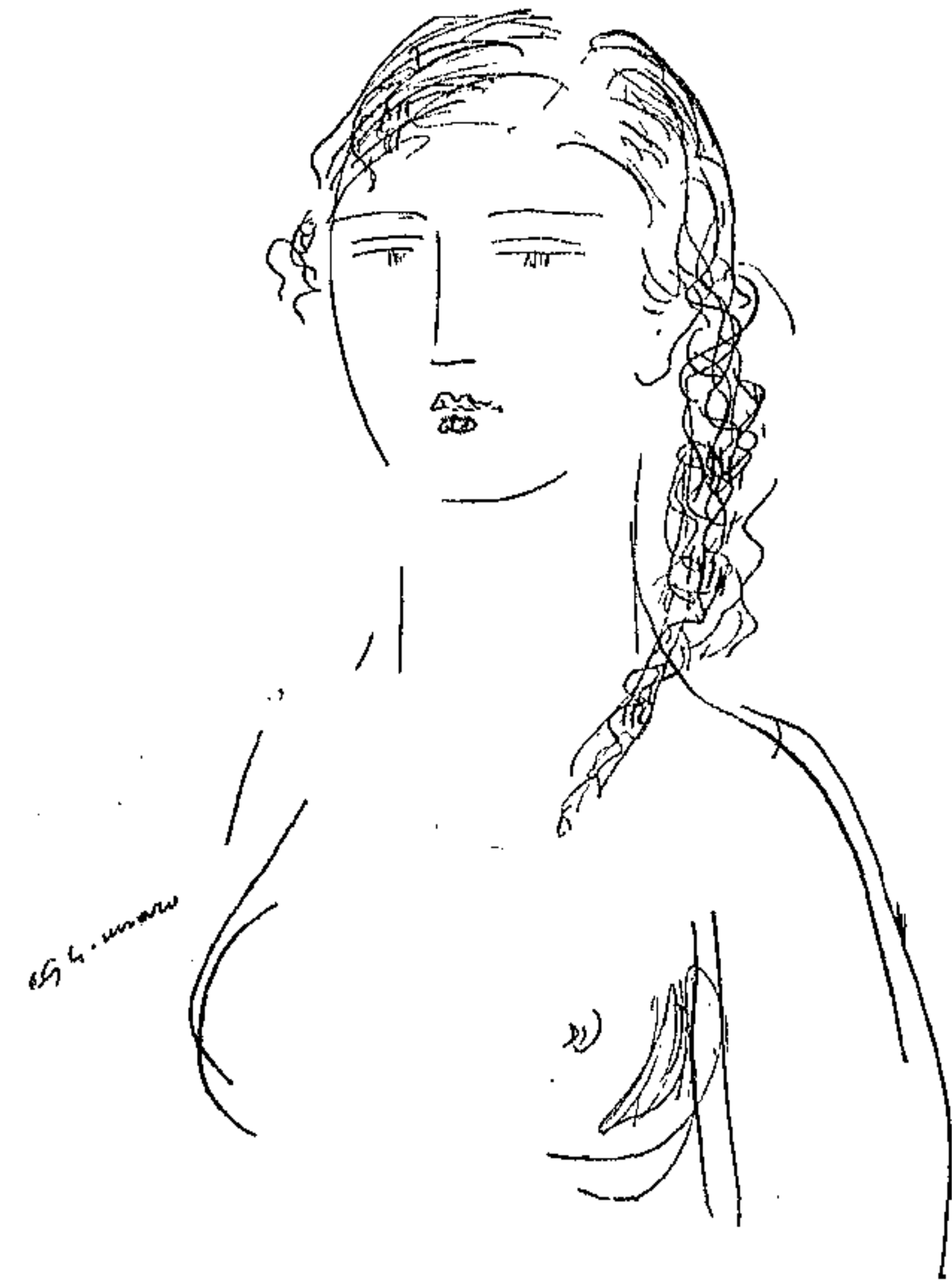
Τὸ χωριὸ τῆς Ἡπειροῦς *Γρεβενοσέλινο*
εἶναι καθαφτὸ ἡ σλάβικη φράση *grevno
selo*—*παλιοχώρι* (Π. Λυκιαρδόπουλος).

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΘΡΥΛΟΣ

ΑΠΟ ΠΑΡΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ

Ἀπὸ καμμιά φορὰ ἡ παρετυμολογία δίνει
τέτοια μορφή σὴ λέξη, πὸν ἀπάνου σ' ἀφ-
τὴν ἐπειτα μορφώνεται κάποιος λαϊκὸς θρῦ-

(1) Πρὸλ. σλαβικό τύπο *νεροκουβάλος* (Πέρικτα,
Σαλβάνας).

Γ. ΓΟΥΝΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΚΙΤΣΟ

λος, γιὰ νὰ αἰτιολογηθεῖ τὸ νόημα τῆς νέας
μορφῆς τῆς λέξης. Λ. χ. ἀπ' τὰρχαῖα :

Τὸ *Ἀμαζῶν* πὸν ἀναφέρεται σὲ ὄνομα
κάποιου λαοῦ Ἰρανικοῦ *hamazan* (1)—*πο-
λεμικός*, *πολεμόχαρος*, παρετυμολογήθηκε
πρὸς τὸ *ἀ*+*μαζός* (=μαστός) και τότε φτειά-
σανε τὸ θρῦλο γιὰ δῆθεν γυναῖκες πολεμή-
τρες, πὸν κόφτανε τὸ *μαζό* τους γιὰ νὰ μὴν
τις μπουδίζει νὰ τραβᾶνε τὸ *δοξάρι*.

Τὸ *ἀμέθυστος* (2) (=κάποιος πολύτιμος
λίθος) λέξη σημιτικὴ, παρετυμολογήθη-
κε πρὸς τὸ *ἀ*+*μεθύω* και τότε γεννή-

(1) Πρὸλ. *αἰμαζανάραν* = πολεμιστὴν. Πέρσαις
(Πλούσιος).

(2) Ἐξόδος ΚΠ', 16.

θηκε ἡ πρόληψη πὼς προφυλάει ἀπ' τὴ
μέθη.

Και νεοελληνικά λ. χ. : Τὸ *Ἅγιος Συ-
μεῶν* > *Ἀηουμιός* νομίστηκε *Ἅγιος ση-
μειῶν*—πὸν σημειῶνει. Και λοιπὸν πλά-
σανε τὸ θρῦλο, πὼς ἐπειδὴς ὁ *Ἅγιος Συ-
μεῶν* δέχτηκε σὴν ἀγκαλιά του τὸ θεῖο βρέ-
φος, πῆρε τὴ δύναμη νὰ σημειῶνει τὰ ἐμ-
βρυα μεσ' σὴν κοιλιά τῆς μάνας τους, ὅταν
ἡ μάνα δὲ φυλάει αὐστηρὰ τὴ γιορτὴ του.

Ἄγιος *Δομέτιος* ὀνομάστηκε λαϊκὰ
παρετυμολογημένος ἀπὸ τὸ *δέμα* : *Ἀηδε-
μέτης* και ἀπὸ τοῦτο ὕστερα τοῦ φορτώσανε
τὸ κάπως ὀχληρὸ καθήκο νὰ θεραπεύει τοὺς
δεμένους, ἀνίκανους.

Κι' ἔτσι μὲ τὴ σειρά :

‘Ο “Άγιος Ίάκωβος” > “Άκουφας” ή “Άκουας” κάνει τους κουφούς ν’ ακούνε (Κύπρος).

‘Ο “Άγιος Άμβρόσιος” > “Άη Βρέσης βρέσκει τα χαμένα” (Κύπρος).

‘Ο “Άγιος Επίχιτος” > Δείχτητος (Κύπρος), κι έτσι τον επιφορτίσανε νά δείχνει τὸ δρόμο ἢ τὰ πράγματα πού ξεχαστήκανε.

‘Ο “Άγιος Αἰμιλιανός” > ‘Ομιλιανός, και λοιπὸν τοῦ ἀναγνωρίσανε τὴ δύναμη πὺς κάνει τοὺς βουβούς και δμιλοῦνε (Ἀθήνα).

‘Η Ἰαματική > Γαιματική Παναγιά στὴν Κύπρον ἀνάλαβε πιά νά θεραπεύει, λέει, τίς αἰμορραγίες.

Ἀκούοντας οἱ Τούρκοι τὴ φράση: ἢ παλιὰ Κύζικο τὸ εἶπαν hal-giz κι ἐμεῖς ἢ Μπαλιζα, πού θὰ πει τούρκικα ἢ Μελοκόρη. Και γιὰ νά αἰτιολογηθεῖ ἡ λέξη βγήκε ὁ θρύλος πὺς ἐκεῖ μέσα στις σπηλιές τῆς Κύζικος κάθεται νεράϊδα ἢ Μελένια, ἢ κοπέλλα τοῦ παλιοῦ τοῦ βασιλιά, και ὑστερα πιά ἢ λαϊκὴ φαντασία δούλεψε ἀπάνου σ’ ἀφτόνε τὸ θρύλο.

ΠΑΡΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΣΕ ΦΤΟΓΓΟΛΟΓΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Ἐπειδὴ σὰ μηχανικὰ φαινόμενα τοῦ ὄργανισμοῦ μας ὑπολανθάνει ἢ ὑποσυνειδητὴ ψυχικὴ ἐνέργεια, ὑπάρχουν και γλωσσικὰ φαινόμενα φωνητικὰ πού ὡς τόσο δὲν μπορούμε νά τοὺς ἀρνηθοῦμε και κάποια ὑποσυνειδητὴ ἢ και ἀνοιχτὰ συνειδητὴ ψυχικὴ ἐνέργεια. Δ. χ. ἔταν τὸ ἀλπαλέος (=ἐπιθυμητός <ἐλπῶ) τὸ εἶπανε κατὰ ἀνομοίωση ἀρπαλέος, τὸ σχετίσανε μὲ τὸ ἀρπάζω και τοῦ βάλανε και δασεία ἀρπαλέος, γιὰτί δ,τι ἀρπάζει κανεῖς τὸ ἐπιθυμεῖ βέβαια, ἢ και τάντιθετο.

Ἐκεῖνος πού πάσκει ἀπὸ ὀρνιθοτυφλίας, πού δὲ βλέπει δηλαδὴ μόλις ἀρχίσει νά νυχτώνει, λέχτηκε κανονικὰ νυκτ-άν-ωψ (=ὁ νυκτὶ ἄνωψ, ἀνευ ὀπός). Ἀφτὸ ἔπειτα κανονικὰ ἔγινε μὲ τὴν ἀνομοίωση ν+ν > ν+λ: νυκτάλωψ—νυκτάλωπος (σύγκρινε ἀνεμώνια > ἀνεμώνια). Και τότε φτογγικὰ ἔμοιασε μὲ τὸ ἀλωπός, κι ἐπειδὴς ἢ ἀλωπὸν βλέπει πιδ καλὰ τὴ νύκτα, νομίσανε πὺς νυκτάλωπες λέγονται ὅσοι βλέπουνε τὴ νύκτα: «νυκτάλωψ, ὁ τῆς νυκτὸς ὄρων» (Ἰπποκ. 110 Ε) Οἱ γραμματικοὶ βέβαια ἀπο-

καταστήσανε τὸ ἀρχικὸ νόημα σὰ βιδλία, μὰ σὰ λαὸ ἔμεινε ἢ παρανόηση κι ἔτσι ὡστὰ σήμερα τὸν ἄνθρωπο πού βλέπει τὴ νύκτα λαϊκὰ τονὲ λένε: νυχταλεπού.

Τὸ φημιζω ἢ φουμιζω ἔγινε χημιζω ἢ χουμιζω (Pernot) ἀπὸ ἔξμοιασμα τοῦ χειλικοῦ φ σὲ λαρυγγικὸ χ, ἐνεκα τὸ χειλικὸ μ τῆς ἀκόλουθης συλλαβῆς και τότε νομίσανε πὺς ἔγινε ἀπὸ παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τοῦ χύννομαι ἢ χιούνομαι, γιὰτί ἔποιος χημιζεῖ, χύνεται νά ποῦμε, δηλ. ὄρμα.

Τὸ ἀτομικὸ ὄνομα Μαριόλα ἔγινε κατ’ ἀρχὴ ἀπὸ ἔξμοιασμα τοῦ Μαριόρα κι ἔτσι ἔμοιασε μὲ τὸ ἐπίθετο μαριόλα.

Τὰ βατόμουρα στὴν Πάνορμο τὰ λένε γατόμουρα ἀπὸ ἔξμοιασμα τοῦ χειλικοῦ β σὲ γ, ἐνεκα τὸ ἄλλο κατόπι χειλικὸ μ, μὰ κι ἀπὸ παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τοῦ γάτα, γιὰτί ἢ βαττοινιά πού ἔχει τὰ μούρα ἀφτὰ τζουγκρανάει σὰν τὴ γάτα.

Ἀπὸ καμιά φορὰ ἢ παρετυμολογούμενη λέξη παίρνει φτογγικὰ ὀλότελα τὴ μορφή τῆς λέξης πού χρησίμεψε γιὰ παρετυμολογικὸ αἴτιο ὡς γνωστότερη, μὰ τὸ νόημα τῆς καθεμιᾶς μένει ξεδιαλεγμένο μέσ’ στὴν ψυχὴ τοῦ μιλητῆ. Ἔτσι προκύπτουνε δυὸ λέξι ἰδιόφτογγες μὲ διαφορετικὰ νοήματα. Εἶπαμε κιόλας (ΓΓΕ., β’, 215), τὸ ψάρι πέρκα πού τὸ εἶπανε και πέρδικα.

Ὅμοια και ἀρχαῖοι εἶπανε αἴγες και τὰ κύματα, γιὰτί τοὺς φανήκανε, νά ποῦμε, εἰ ἀφροὶ τους σὰν ἄσπρα γίδια (1) (Boisacq). Ἡ ἔτυμολογία τοῦ αἴξ εἶναι ἀπ’ τὸ αἴγ-ω =ἐφορμῶ, πηδῶ κτλ., σύγκρινε: καταγιγί, καταγιγίζω.

Τὸ περσικὸ zernich, πού ἀφτολεξί θὰ πει χρυσόχρωμο και σημαίνει τὸ κίτρινο θειοῦχο δηλητήριον, τὸ εἶπανε παρετυμολογικὰ: ἀρσενίλιον (Ἀριστοτ. π. Φυτ. β’, 4, 10) και κατόπι: ἀρρενίλιον (Θεοφραστ. π. λθ. 38,2) και τέλος ἀρσενικὸν και ἀρρενικὸν κι ἔτσι τὸ πήσανε και οἱ Φράγκοι.

Τὸ λατινικὸ atrium(=πρόδομος, προῶδι) παρετυμολογήθηκε Ἑλληνικὰ σὲ αἴθριον (Λουκιαν. Ἀναρχ. 2).

Και τὸ ὀρθρινὸν ἀκόμη τὸ εἶπανε αἰθρινὸν (Ἡσυχίος).

(1) Ἔτσι κι ὁ Σολωμὸς τ’ ἄσπρα κύματα τὰ παρομοιάζει μὲ πρόβατα. Ἐκδ. Πολυλ. σ. 260.

Ἐπίσης τὸ λατινικὸ acna, acna (=ἀγροτικὸ μέτρο) παρετυμολογήθηκε πρὸς τὸ ἀκαινα και πήρε ὀλότελα τὴ μορφή του, κράτησε ὁμως τὸ νόημα τοῦ μέτρου κι ἔτσι ἔχουμε: ἀκαινα =1) ἀγκάθι, 2) μέτρο ἀγροτικὸ 120 ποδῶν.

Τὸ λοκαῦστα(=ἀστακὸς χωρὶς χαρχάλια), τὸ μποτζέκι πού λένε στὴν Πόλη (τουρ. hüdjek), στὴν Ἀρτάκη παρετυμολογικὰ τὸ εἶπανε: λεχούσα, πήρε δηλ. τὴ φτογγικὴ μορφή ἄλλης λέξης γνωστότερης χωρὶς νά χάσει τὸ νόημα τῆς ἀρχικῆς.

‘Ο ὄμπιος στὸ Ροδολεῖθο λέχτηκε: ὄφιος, γιὰτί πανεῖ και φαρμακίονε.

Τὸ θ’ μάρι, βόρεια προφορὰ τοῦ: θυμάρι (=thymus atticus) φυτὸ μυρωδάτο, τὸ εἶπανε παρετυμολογικὰ σμάρι (<ἐσμάριον), πού θὰ πει μελίσσι, γιὰτί σὰφτὲ τρέχουνε οἱ μέλισσες νά τοῦ ρουφήξουνε τὸ μυρωδάτο μέλι.

Στὴ Λεφκάδα λένε: «ἔτρεξε ἄμπουλα τὸ αἷμα». Ἀφτὸ τὸ ἄμπουλα εἶναι τὸ ἐμβολὸν τὸ βυζαντινὸ ὡστόσο διασταθρῶθηκε και μὲ τὸ ἰταλικὸ ampolla(=φιᾶλη) πού ἔχουνε τὰ δύο ἀνταμῶσει στὸ νόημα.

M. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Σ. ΒΕΪΝΟΓΛΟΥ

ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ (*)

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

— Ναί, πολὺ πιθανόν! σκεπτόταν ὁ Θύμιος φυλλομετρώντας τὸ χειρόγραφο.

Εἶχε και κείνος παύσει νά πιστεύῃ στὴν ἰδιοφυΐα τοῦ πεθαμένου του φίλου.

Ἐπειτα ἀπὸ πολλοὺς δισταγμοὺς, διεβίβασε στὴν κ. Μυσαρᾶ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν προσπαθειῶν του, ἐκφράζοντας τὴ λύπη του γιὰ τὴν ἀποτυχία τῶν διαθημάτων του. Δὲν παρέλειψε φυσικὰ νά τὴ διαβεβαιώσῃ πὺς ἔταν στὴν πλήρη διάθεσή της γιὰ δ,τιδήποτε ἄλλο θὰ χρειαζότανε ἐνδεχομένως.

Γιὰ δυὸ-τρεις μέρες, ἔπειτα πού ἔφυγε τὸ γράμμα του, δοκίμασε μιὰ κάποια ἀνακούφιση. Δὲν τοῦ διέφευγε βέβαια ἢ δυσμενὴς σημασία τῆς ἀπαντήσεώς του. Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ γράμμα ἰσοδυναμοῦσε γι’ αὐτὸν μὲ μιὰν ἀνάπαυλα πού θὰ διαρκοῦσε ὡς ἔτου λάβῃ τὴν ἀπάντησιν τῆς κ. Μυσαρᾶ. Κι’ ἔπρεπε νά τὴ λάβῃ γιὰ πολλοὺς λόγους. Ὁ κυριώτερος ἔταν ὅτι θὰ εἶχε νά ἀντιτάξῃ κάτι συγκεκριμένο στὸ χάος τῆς φαντασίας του πού τὸν βασάνιζε μὲ χίλιες ἀβάσιμες ἀνησυχίες. Ἀλλὰ οἱ μέρες περνοῦσανε χωρὶς καμμιὰ εἶδηση. Ὅταν πέρασε μάλιστα ἕνας μῆνας, συνέβῃ κάτι πού ὁ Θύμιος δὲν εἶχε προῶδη. Τὸ γράμμα πού κρατοῦσε ἀρχίσε ἀντιστρόφως νά παίρνῃ τίς ἰδιότητες τῆς φαντασίας του.

Τὸ τρομερὸ γράμμα! Τὸ διαβολεμένο γράμμα! Φοβόταν νά τὸ ἔχει πάνω του κι’ ὁμως ἔταν πάντα μαζί του, προπάντων ὅταν ἔταν μόνος, στὴν κάμαρά του. Ἐνα γράμμα πού μιλοῦσε, πού ἔκλαιγε, πού τὸν μαρτυροῦσε. Ἀλλὰ μὲ ποῖο δικαίωμα μπορούσε νά ὀνομάσῃ κανεῖς γράμμα αὐτὴ τὴν ἐπίκληση; Ἦταν σὰ νά ἔταν ὁ Θύμιος ἀναμάρτητος. Κι’ ὁ Θύμιος εἶχε τόσα στὴν ψυχὴ του! Ἐμοιαζαν μὲ τὴ μεγάλη ἀτλαζένια οὐρὰ μιᾶς ρόμπας χοροῦ γιὰ μιὰ κυρία τοῦ 1870. Ἐκάναν ἀκριβῶς στὴν ψυχὴ του τὸ θρόισμα τῶν ἀπειρῶν κόν πού ζῶνανε τὸν ποδόφυρὸ της. Ἦ βαρεῖά και δυσάρεστη ἔπρεπε νά εἶναι γιὰ μιὰ λεπτὴ κυρία αὐτὴ ἢ οὐρὰ! Στὸ Θύμιο ἔφερνε ζάλη, γιὰτί μεταξὺ τους ὑπῆρχε τὸ γράμμα. Τὸ ἀνοιγε. Ἀρχίζε νά τὸ διαβάξῃ. Ἀλλὰ γρήγορα τὰ μάτια του, συνηθισμένα ἀπ’ τὴν ἐπανειλημμένη ἀνάγνωση, χάνανε τὴν ἐπαρῆ τους μὲ τοὺς χαρακτῆρες. Τὶ σημαίνει ὁμως αὐτὸ ὅταν τὸ κείμενο εὑρίσκει, σὰ φωτοτυπία, τὴν προέκτασή του στὴ μνήμη του; Μπορούσατε νά τοῦ πῆτε μιὰ λέξη ἐποῦδήποτε. Θὰ σὰς ἀπάγγελε τὸ ὑπόλοιπο ἀκόμπιαστα, ἀλάθητα, ὡς τὸ τέλος. Φυσικὰ αὐτὴ ἢ παράξενη καταδίωξη δὲν μπορούσε νά διαρκέσῃ, ὄχι, ὅπως ἴσως θὰ νόμιζε κανεῖς, γιὰτί ὁ Θύμιος τρέμαζε. Ἀλλὰ εἶχε τόσα ἄλλα πράγματα νά σκεφθῇ, πού τὸ γράμμα ἔπαιρνε τὴ θέση τους, στὸ

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

μυαλό όπως και στην άκρη της πέννας του, σαν υποχθόνιο λογικό που υποκαθίσταται στην προσωπικότητα των ανθρώπων! "Εγραψε π. χ. το κύριο άρθρο κι' εξαφνα αντιλαμβάνεται πως αντί να μιλήσει για την ελληνική άποψη επί του σχεδίου Γιώγη, επαναλάβαινε: «Η καθυστέρησης αυτή, υπό τας οικονομικές συνθήκας ύφ' ός διατελούμεν, είναι τόσο μάλλον σκληρά καθ' όσον ε υίός μου Νικόλαος υποφέρει πάλιν από...»

Κι' άλλοτε, στην κουβέντα:

— Φυσικά, ή αύξηση των 50 λεπτών καλύπτει πλήρως τὰ έξοδα του φύλλου. 'Αλλά ή πεντηκοντάδραχμος τιμή του τεύχους ήταν αναντιρρήτως πολύ μικρή για μια τόσο ωραία 'Ιστορ...

Δάγκανε τή γλώσσα του, γελούσε. Αυτό δεν τον εμπόδιζε να βρῖσκη πως τὸ ζήτημα τραβοῦσε πολύ εις μάκρος. Μία λύση υπήρχε. Νά σχίσση τὸ γράμμα. 'Η εξαφάνισή του θά συνεπήγετο τή λύτρωση του Θύμιου. Συνεπώς τὸ κομμάτιασε και σκόρπισε στη θάλασσα τὰ κομμάτια. 'Αλλά τότε ανακάλυψε κάτι που του είχε διαφύγει ὡς εκείνη τή στιγμή. 'Η δυσφορία δεν πήγαζε ἀπ' τὸ χαρτί ἀλλά ἀπ' τὸ περιεχόμενό του. Και τὸ περιεχόμενο, ή οὐσία του, ήταν κάτι ζωντανό, που δεν μπορούσε πιά να βγῆ ἀπὸ μέσα του παρὰ ἀν πέθαινε. 'Ηταν ἀπλή αὐτὴ ή οὐσία. 'Υπήρχε ή "Ηθῆ, ή σκατάλη, ή εὐθυμη, ή τρελλή, που είχε ἐργασθῆ γιατί ὑπόφερε στη φτώχεια. "Επειτα ήταν ή Μαρίκα. Σκοτεινή, ψυχρή, ἀσυγκίνητη, που δὲ μιλοῦσε, που ἔπρεπε νὰ τή σκοτώσης για νὰ δῆς τὴν καρδιά της. Κι' ὁ Νίκος. Σχεδὸν παράλυτος, καχεκτικός. 'Ασήμαντος κι' ἰδιότροπος. Και ή ἀγαθὴ κ. Μυσαρά. Σὲ ὀμαλὲς συνθήκες αὐτὴ ή οἰκογένεια θά είχε τὴν μεγάλη ἀνεση. "Ετσι ὅπως είχαν ἔρθει τὰ πράγματα, κι' ὡς μὴν τὸθελε ὁ Θύμιος, θά πεινούσανε σὲ λίγο.

Ὁ δημοσιογράφος προσπαθοῦσε νὰ θυμηθῆ τὸ σπίτι του Σπύρου. Ὁ γέρο-Μυσαράς δὲν ἦταν ποτέ του πλούσιος. Τὸ είχε χτίσει σιγά-σιγά, με τὶς οικονομίες του. Τὸ μεγάλο κεντρικὸ δωμάτιο πρῶτα. Μὲ δυὸ παράθυρα που είχαν γίνει πόρτες ὅταν προστεθήκανε δεξιά κι' ἀριστερὰ ἄλλα δυὸ δωμάτια. Και τὰ τρία δίνανε στὸν ἐξώστη, σκεπαστὸ ἀπὸ πάνω, περικυκλωμένο με πυκνὲς κληματαριές. Τὸ πρῶτ', ὅταν φεγγοβολοῦσε ὁ ἥλιος,

μια εὐχάριστη ἀτμόσφαιρα ὁροσιᾶς γέμιζε τὸ σπίτι. "Αλλά ἔπειτα ἀπ' τὸ μεσημέρι ὁ ἥλιος φεύγοντας τὸ ἐγκατέλειπε σὲ μία πένθη μελαγχολία που προμηνάουσε, ὡρες πρωτότερα, τὸ σκοτάδι.

Τὸ κεντρικὸ δωμάτιο χρησίμευε για σκλόνη, για τραπεζαρία, για ὄλα. Στὸ δεξιὸ κομμάτι ή κ. Μυσαρά με τὸ Νίκο. Στὸ ἀριστερὸ τὰ δυὸ κορίτσια. "Ὅταν ἦταν νέος, ὁ Θύμιος θυμότανε πολὺ καλά πως μπρῆς στὸ παράθυρο του ἀριστεροῦ δωματίου ἦταν δυὸ μεγάλες καστανιές. "Εκτὸς ἀντίς είχανε κόψει, αὐτὲς οἱ καστανιές θά είχαν μεγαλώσει, θά είχαν ἀπλώσει ἀκόμη περισσότερο. "Επειτα ἀπ' τὸ μεσημέρι, τὸ δωμάτιο θά γινόταν ὡς τάφος. Κι' ἐπειδὴ με τὴν φύχρα και τὴν ὑγρασία δὲν μπορούσε ὁ Νίκος νὰ βγῆ στὸ μπαλκόνι, ἀναγκαστικῶς ἐκεῖ θά τὸν κρατοῦσε ή Μαρίκα, τίς ἀτελείωτες ἀπογεματινὲς ὡρες, για νὰ του μάθη ὅσα δὲν είχε διδαχθῆ στὸ σχολεῖο. Μέσα κεῖ ἄργε ἦταν τὸ πιάνο; "Ὅσο ἦταν ἀκόμα καιρός, ὁ Θύμιος είχε ἀμελήσει νὰ τὸ μάθη. Και τὴν ἄρα βρισκότανε σὲ διηνεκῆ ἀπορία. Γιατί ἀν τὸ πιάνο αἰφνης ἦταν στὸ κεντρικὸ δωμάτιο, ὄλοι του οἱ ὑπολογισμοὶ θά βαραθρονότανε. "Η Μαρίκα κι' ὁ ἀδερφός της δὲ θά περνούσανε τότε πιά ὄλον τὸν καιρὸ τους στὸ ἀριστερὸ δωμάτιο. Θά κυκλοφοροῦσανε σ' ὄλο τὸ σπίτι που γέμιζαν πρόωρα οἱ σκιές, ὅταν μπορούσαν νὰ εἶναι μέσα στην "Αθήνα που ὑποδέχεται ὁ ἄσπρη τὴ νύχτα.

Φυσικὰ είχε ἓνα μεγάλο καθησυχαστικὸ ἐπιχειρήμα ὁ Θύμιος. Δὲν ἦταν δυνατὸ, θά ἦταν μάλλον λίγο ἀστεῖο, νὰ μὴν τοὺς ἀρέσει αὐτὸ τὸ σπίτι, ή τελευταία κοιτίδα της οἰκογενείας τους. Πὼς είχε ζήσει ὁ γέρο-Μυσαράς, ή γυναίκα του, τὰ παιδιὰ του μέσα κεῖ μια ζωὴ ὀλόκληρη; Και τί σήμαινε ἀν ἓνα ἀπ' αὐτὰ τὰ παιδιὰ, γεμάτο κούφιας ἰδέες, είχε παντρευτῆ στην πολιτεία, είχε ἀναθρέψει τὰ παιδιὰ του στὸ κενόδοξο περιβάλλον μίας πόλεως που προτιμοῦσαν τὴν περισσότερο ἀπὸ τὸ σπίτι ἀπ' ὅπου είχε φύγει ὁ πατέρας τους; "Ασφαλῶς τίποτα. "Η διαμονή τους στη Θεσσαλονίκη ἦταν μὲ λεπτομέρεια. Δὲν ἔπρεπε ή Μαρίκα, ὁ Νίκος, ή "Ηθῆ νὰ ἔχουν καμμιά ἀντίρρηση γιατί είχαν γυρίσει ἐκεῖ που είχε ζήσει πάντα ή οἰκογένειά τους.

"Αλλά ποῖος εἶχε πει στὸ Θύμιο πὼς είχαν ἀντίρρηση; Τὸ γράμμα; Τὸ γράμμα ἔγραφε ὠρισμένα πράγματα και θά ἦταν ἀσφαλῶς νὰ τοὺς δώση κανεὶς μίαν ἐννοια που δὲν είχαν. "Ὅχι, τὸ γράμμα μιλοῦσε για κάποιο βιβλίο. Αὐτὸ τὸ βιβλίο είχε ἀποτύχει. Και κανεὶς δὲν είχε σκεφθῆ νὰ τὸν ἐνοχλήσει για ὁποιοδήποτε ἄλλο ζήτημα.

... "Ὅχι, ἦταν κιόλας 7 'Ιουλίου κι' ὁ Θύμιος δὲν είχε λάβει ἄλλο γράμμα, οὔτε ἓνα ἔρε εὐχαριστῶ.

* *

Ἔχει συμβῆ κάποια παρεξήγηση. "Η είχε ὑποθετῆ πὼς ή παράκλησή τους είχε ἐκληφθῆ ὡς ἐπαιτεία κι' ἀποφεύγανε νὰ δώσουν ἀφορμὴ νὰ ἐδραιωθῆ αὐτὴ ή ἐντύπωση, ή ἔρανε. "Αλλοῦτως δὲν ἐξηγότανε αὐτὴ ή σιωπή. "Αλλά ὅπως γνωρίζουνε οἱ ἀναγνώστες, ὁ Θύμιος δὲν ἦταν τὴν ἄρα πιά σὲ θέση ν' ἀνεχθῆ ἓνα τέτοιο δῆλημα. "Ὅχι, ποτέ δὲ θ' ἀνεχότανε αὐτὴ τὴ σιωπή...

* *

"Ηταν ἓνα μικρὸ βαποράκι, ὄχι περισσότερο ἀπὸ 20 μέτρα μάκρος, που θύμιζε στὸ Θύμιο, χωρὶς καμμιά προφανῆ ὁμοιότητα, ἓνα κόττερο. "Τὰ κύματα, εὐγενικά, σὰ συνειδητὰ πλάσματα, ἐρχόντανε, τὸ φιλοῦσανε κι' ἔπειτα με ἀμεμπτη ὑπόκλιση γυρίζανε πίσω. Διαδοχικὰ ή Εὐβοια, οἱ Σποράδες είχαν κάνει ἀπὸ μίαν σύντομη και φευγαλέα ἐμφάνιση. Μόνο στη Σκίαθο ἔκαναν σκάλα, για νὰ ξεφορτώσουν ἓνα παλιὸ λεωφορεῖο και νὰ πάρουν κάτι τυριά. "Απ' τὸ κατᾶστρωμα ὁ Θύμιος εἶχε ρίξει μίαν ἀδιάφορη ματιὰ στὰ σπιτάκια, στὸ βουνό, που είχαν ἐμπνεύσει ἄλλοτε ἓνα μεγάλο ἐρημίτη. "Επειτα τὸ ταξίδι είχε ἐξακολουθήσει, χωρὶς κανένα ἀπολύτως ἐνδιαφέρον.

Ὁ κ. Ἀμμουδιάτης εἶχε ἀναγνωρίσει ἓνα πατριώτη, κτηνοτρόφο και κουμπάρο μάλιστα κάποιος θείας του. Γύριζε κι' αὐτὸς ἀπ' τὴν "Αθήνα με τὴν "Αβροκόμη, τὴν κόρη του. "Ηταν μίαν γυναικῆρα καλοθρεμμένη και στρουμπουλῆ, τόσο που δὲν μπορούσε κανεὶς νὰ πιστέψει πὼς ἦταν μόνο δεκαοχτὼ χρονῶ. "Αν ή θεωρία περί περιβάλλοντος του Ταῖν δὲν ἦταν τόσο ξεπερασμένη, ὁ Θύμιος θά νόμιζε πὼς τὰ ζῶα του πατέρα της τῆς είχαν μεταδώσει κάτι ἀπ' τὰ χαρακτηριστικὰ τους.

— "Αἰ, λοιπόν, για τὸ χωριό, μπάρμπα! ἔλεγε ὁ κ. Χαρθάτης. Μὰς ἔχασες, τοὺς κακομαίρηδες... Τὸ βέβαιον εἶναι πὼς δὲν ἔχεις ἄδικο. "Εβαλες τὰ γυαλά στους "Αθηναίους... Κάτι ἀπὸ τὰ μέρη μας;..

"Επειτα ὅμως ἀπὸ λίγη ὡρα ἔφυγε με τρόπο ἀφίνοντάς τον μόνο με τὴν κόρη του. Ὁ Θύμιος δὲν ἔδωσε ἰδιαίτερη σημασία στην ἀναχώρησή του. Εὐχαριστημένος που εἶχε βρεῖ ἓναν ἄνθρωπο που γνώριζε τοὺς Μυσαράδες, ἄρχισε νὰ τῆς κάνει διάφορες ἐρωτήσεις για αὐτούς. "Αλλά ή "Αβροκόμη δὲ φαινότανε νὰ τρέφῆ μεγάλη συμπάθεια για αὐτούς. Τὸς εἶπε πὼς τὰ κορίτσια ἦταν φαντασμένα, ὑπερήφανα, ἀκατάδεχτα. "Η "Ηθῆ ὀλημέρα τραγουδοῦσε, ή Μαρίκα ἔπαιζε πιάνο κι' ὅταν, πρὶν λίγο καιρὸ, μίαν θεία τους εἶχε ἔρθει για λίγες μέρες ἀπ' τὴ Θεσσαλονίκη, είχαν χαλάσει τὸν κόσμο με τίς φωνές και τὰ γέλια τους.

"Η "Αβροκόμη χαμογελοῦσε τὴν ἄρα, ὅπως χαμογελοῦσε κανεὶς ἔπειτα ἀπ' τὸ φαγητό. "Αλλά οἱ πληροφορίες της είχαν φέρει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο ἀποτέλεσμα. "Τὴ δύναμη ἔχουν κάποτε μερικὲς λέξεις! "Επὶ του προκειμένου, ή λέξη τραγουδάει εἶχε γεμίσει τὸ Θύμιο ἀπορία. "Τραγουδοῦσε λοιπὸν ή "Ηθῆ; Συνεπώς, ἐκείνη ή φωτογραφία με τὰ τρία παιδιὰ, ἀγκαλιασμένα πάνω σὲ μίαν προδιά, ἦταν ψεύτικη. "Αλλά αὐτὸ ἦταν ἀσήμαντο. "Εκεῖνο που ἀπασχολοῦσε τὴν ἄρα ἦταν ή ἐπιθυμία ν' ἀκούσει αὐτὸ τὸ τραγοῦδι. Θά τὸ ἄκουγε αὔριο, ἴσως κι' ἀπόψε. Κι' ἔπειτα; "Επειτα; Αὐτὰ τὰ ζητήματα δὲν είχαν καμμιά σχέση μεταξύ τους. "Αποροῦσε μάλιστα πὼς τὰ εἶχε συγχύσει...

"Επειτα... "Ελοσπάντων, ἀνεξαρτήτως ἀπὸ κάθε ἄλλο ζήτημα, ἔπρεπε νὰ σκεφθῆ κι' αὐτὸ τὸ ἔπειτα. "Αλλά για πρώτη φορά ἀντιλήφθηκε πὼς ή σκέψη του, ἀτίθασση, δὲν ἔπαιρνε αὐτὸ τὸ δρόμο.

"Επειτα! "Επειτα—θὰ ἔδλεπε...

— "Τὴ σκέπτεσαι;

Μὲ προφανῆ ἀπεγοήτευση, ὁ κ. Χαρθάτης τὸν εἶχε πλησιάσει και τὸν παρατηροῦσε. Τότε ὁ Θύμιος παρατήρησε πὼς εἶχε ἀφήσει τὴν "Αβροκόμη στην ἄκρη του καταστρώματος.

— "Τὰ μελέμια πιάσανε νωρὶς φέτος... ἔκανε δείχνοντας τὴ θάλασσα που ἀφρίζε.

— Δὲν εἶναι μελέμια, εἶπε ἀνήσυχα ὁ

κτηνοτρόφος. Για δὲς τὰ σύννεφα στὸν αὐρανὸ. Κακὴ μπόρα κατεβαίνει...

Ἐπιτυχῶς γιὰ τὸ Θύμιο ἢ κακοκαιριῶ ἀπασχολοῦσε πολὺ πατέρα καὶ κόρη κι' ἔτσι ἔμεινε μόνος μὲ τὸν ἑαυτὸ του μπρὸς σὲ μιὰ θεότρελλη θάλασσα. Ζύγωνε ὀρθωμένη, μαγιασμένη, κάτασπρη, φίδι μονάχο, λερναία μ' ἀπειρες κεφαλές, δράκοντας ὑπερμεγέθους ποὺ κατατεμαχιζότανε στὰ πλευρὰ τοῦ βαποριοῦ ἀναίχοντας βαθυκύανες ἀθύσσους, ποὺ τίς γέμιζαν καινούρια στίφη. Πιὸ κοκκέτα ἀπὸ γυναίκα! Πιὸ πολύχρωμη ἀπὸ χαμαιλέοντα! Κυανή; "Ὀχι ἀκριβῶς. Τώρα ἦταν σμαραγδένια, πρωτότερα γκρίζα, ἔπειτα γαλάζια, ἔπειτα μολυβένια, σὲ διάφορες ἀποχρώσεις. Ἐλαφρὲς σὰν ἀτμός, σκοῦρες σὰ μελάνι, ἔντονος σὰ φῶς.

... Ἐνα κύμα ἔβρεξε τὸ πανταλόνι τοῦ Θύμιου. Τότε παρατήρησε πὼς ἡ Ἐλπίδα κλυδωνιζότανε. Μικρὴ σὰν κόττερο ἢ Ἐλπίδα. Ἴσως καὶ μικρότερη.

Μιὰ στάλα, ἀπὸ πάνω, ἔπεσε στὸ μέτωπο τοῦ Θύμιου. Εἶχε ἀρχίσει νὰ βρέχει, ραγδαία, βαρεῖα. Σὲ λίγο ἢ ἀτμόσφαιρα θὰ καταλυότανε, ἀντικαταστημένη ἀπὸ νερό. Νερό ἀπὸ πάνω, ἀπὸ κάτω, ἀπὸ παντοῦ. Ἀλλὰ ὡς τὴ στιγμή ἐκείνη, ὁ Θύμιος εἶχε μιὰ προθεσμία ζωῆς, μιὰ πολύτιμη προθεσμία ποὺ ἔπρεπε νὰ τὴ φυλάξῃ σὰν τὰ μάτια του. Αὐτὸ δὲ θὰ ἦταν ἐφικτὸ ἀν κατέβαινε κάτω. Γιατὶ ὁ θάνατος ἐκεῖ θὰ ἦταν ταχύτερος. Πῆρε λοιπὸν μιὰ λησμονημένη τέντα καὶ χιώθηκε ἀπὸ κάτω. Δὲν τοῦ διέφευγε βέβαια ὁ πρόσκαιρος χαρακτήρας τοῦ καταφυγίου του. Ἡ Ἐλπίδα ἦταν χαμένη. Ἀλλὰ θὰ ἦταν ἱκανοποιημένος ἀν μπορούσε νὰ ἔχῃ κέρδος καὶ μερικῶν στιγμῶν στὴ σκοτεινὴ συναλλαγή.

Τὸ κατάστρωμα εἶχε γεμίσει νερό. Μιὰ ἀόρατη Ἀβροκόμη κλαυθμῆριζε, κάνοντας πιὸ πένθιμη τὴ νύχτα ποὺ ἔπεφτε.

Ἀσφαλῶς ὁ Θύμιος δὲ θάκουγε ἀπόψε τὸ τραγοῦδι τῆς Ἡθῆς. Ἴσως οὔτε αὔριο. Ἴσως οὔτε ποτέ.

Ἐπιτυχῶς ὁ Βόλος δὲν ἦταν μακριὰ καὶ τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωῖ, μ' ἓνα παληὸ αὐτοκίνητο, εἶχε φθάσει στὸ χωριὸ του.

Ἀφίσε τίς βαλίτσες του μ' ἓνα καφενεῖο καὶ πῆρε τοὺς δρόμους. Ὅπως καὶ τὸν καιρὸ ποὺ ἦταν παιδί, τὰ σπῖτια, λιγοστά, ἦταν σκορπισμένα στὰ περιβόλια καὶ τὰ χωράφια.

Μικρὰ ἀκανόνιστα μονοπάτια τραβούσανε, χανόντανε μέσα στὶς πρασινάδες. Πράσινα, πράσινα ἀπαλὰ σὰν τὸ νερό, πράσινα λαβὰ σὰν τὴ βλάστηση τῶν ἔλῶν, πράσινα τυρκουάζ, πράσινα τῶν φυκιῶν καὶ τῆς θάλασσας, πράσινα σκοῦρα τοῦ κυπαρισσιοῦ. Αὐτὴ ἢ πράσινη φαντασμογαρία ἐξαύλωνε τὰ σπῖτια, τοὺς ἔδινε κάτι τὸ ἤρεμο καὶ τὸ εὐγενικό.

Λοιπὸν: τὸ σπῖτι ἐκεῖνο ἦταν τοῦ Ἑβραίου Σολομῶν Σκί. Τὸ σπῖτι αὐτὸ τοῦ Ἀντώνη τοῦ Μολοχάρη. Ἐκεῖνο τοῦ Θεοδώρη τοῦ Μαλικαντάση. Ἐκεῖνο...

Αὐτὸ ἦταν τὸ σπῖτι τὸ δικό του. Τοῦ εἶχαν ἀλλάξει τὴ στέγη. Ἐκεῖνος θυμότανε μιὰ κόκκινη, μὲ κεραμίδια. Αὐτὴ ποὺ ἔδλεπε ἦταν γκρίζα. Καὶ ἡ βεράντα δὲν εἶχε πιά τόση πρασινάδα ὥπως ἄλλοτε. Ἀν δὲν εἶχε ἀπομακρυνθῆ ποτὲ ἀπ' αὐτὴ τὴ βεράντα, εἴ θὰ συνέβαινε; Δυὸ ἀπλὰ πράγματα. Ἐν πρώτοις δὲ θὰ ἦταν ἀρχισυντάκτης καὶ δεύτερο θὰ ἐξακολουθοῦσε νὰ ἔχῃ φίλο τὸ Σπύρο. Ἀλλὰ, φυσικά, δὲν εἶχε καμμιά διάθεση νὰ μεμφθῆ τὸ πεπρωμένο ποὺ εἶχε κρατήσει ζηλότυπα τὸ μυστικό του.

Ὅταν ἦταν ἔφηβος, δὲ φοροῦσε βέβαια παπούτσια πολυτελείας. Οἱ σόλες τους, διπλοπεταλωμένες, ἀνακουφίζανε σημαντικὰ τὸν πενιχρὸ προϋπολογισμό τῆς μάννας του. Ἀκόμα τοῦ ἐπιτρέπανε νὰ σκαρφαλώνῃ τὸ βουνό, ποὺ ἀρχίζε πίσω ἀπ' τὸ σπῖτι τους, μὲ ἀνεση, πᾶμμα ποὺ δὲν ἦταν πιά ἐφικτὸ μὲ τὰ σκαρπίνια ποὺ φοροῦσε τώρα. Συνεπῶς, γιὰ νὰ φτάσῃ στὸ σπῖτι τοῦ Σπύρου ἀναγκάστηκε νὰ κἀνῃ ἓνα ἀρκετὰ σημαντικό ἀλλόγουρο. Ἐπειδὴ ὁ μαντρότοιχος δὲν ἦταν ψηλότερος ἀπὸ ἓνα μέτρο. ἦταν εὐκαλό γιὰ τὸ Θύμιο νὰ δῆ τὸ σπῖτι ἀπ' τὸ δρόμο. Τὰ παράθυρα ἦταν κλειστά. Οἱ καστανιές—ἦταν ἐκεῖ πάντα—φορτωμένες ἀπ' τὴ χειμερινὴ βροχή, λαμποκοποῦσαν στὸν πρωῖνὸ ἥλιο. Ὁ Θύμιος παρατήρησε καλὰ αὐτὲς τίς καστανιές. Ἦταν τρεῖς μπρὸς στὸ ἀριστερὸ παράθυρο καὶ δυὸ πιὸ πέρα. Οἱ ὑπολογισμοὶ του ἦταν σωστοί. Αἰσθάνθηκε μιὰ ἀόριστη ἱκανοποίησι σ' αὐτὴν τὴν ἐξακρίβωσι.

Ὁ σκεπαστὸς ἐξώστης, μέσα στὶς κληματαριές, ἔμοιαζε μὲ μεγάλη φωλιά. Ἐνα περιστερὶ ξεπρόβαλλε ἀπὸ μέσα χτυπώντας τὰ φτερά του. Για δὲυτέρη φορὰ ὁ Θύμιος σιμείωσε τὴν ἀκριβεία τῶν ἐντυπώσεών του.

Ἀκολουθώντας τὸ μαντρότοιχο, πῆρε βῆλα ὄλο τὸ κτήμα. Γιὰ μεγάλο, ἦταν. Τὶ ἀντιπροσώπευε ἄραγε ὡς χρῆμα; Ὁ Θύμιος εἶχε πούλησει ὅταν ἔφυγε γιὰ τὴν Ἀθήνα τὸ χωράφι τῆς μάννας του—170 στρέμματα—γιὰ ἔντεκα χιλιάδες δραχμές. Κι' ἀσφαλῶς τὸ κτήμα τῶν Μυσαράδων δὲν ἦταν 170 στρέμματα.

Γυρίζοντας στὸ σημεῖο ἀπ' ὅπου εἶχε ξεκινήσει, ὁ Θύμιος παρατήρησε πὼς τ' ἀριστερὸ παράθυρο ἦταν τώρα ἀνοιχτό. Ἀλλὰ οἱ καστανιές τὸν ἐμποδίζανε νὰ δῆ μέσα.

Στάθηκε, πέντε λεπτά, προσμένοντας. Ἀλλὰ οὔτε πιάνο, οὔτε τραγοῦδι ἀκούοντανε. Ἴσως γιατί τὰ κορίτσια κοιμόντανε ἀκόμα, ὥπως κοιμοῦνται κι' οἱ πριγκίπισσες στὶς ὀχτῶ τὸ πρωῖ...

Μὲ μικρὰ, ἀργὰ βήματα, διατηρώντας πάντα τὴν ἐλπίδα ν' ἀκούσῃ κάποια μελωδία ἀπ' τὸ σιωπηλὸ σπῖτι, ὁ Θύμιος ἀπομακρύνθηκε. Ἐπρεπε νὰ φροντίσῃ γιὰ κατοικία, καί, τὸ κυριώτερο, νὰ γράψῃ γράμματα στὴν Ἀθήνα. Πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του, τὰ πλατάνια πλέκοντας τὰ κλωνιά τους, συλλαμβάνανε κομμάτια τ' οὐρανοῦ στὰ ὀδοντωτὰ πλαίσια ποὺ σχηματίζανε τὰ φύλλα τους. Ἐκοψε μέσα ἀπ' τὰ δέντρα καὶ βγήκε στὰ χωράφια. Ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος τοῦ δρόμου ἓνας παπᾶς ἐρχότανε. Ὅταν πλησίασε ἀρκετὰ κοντὰ, ὁ Θύμιος ἀνεσκήρτησε, ἀπλωσε τὸ χέρι:

— Γέροντα...

Ὁ ἔφημέριος σήκωσε τὸ κεφάλι, πλαισιωμένο ἀπὸ λευκὰ μαλλιά καὶ γένεια. Τὰ γαλνῖα ἀνοιχτὰ μάτια του ἦταν γεμάτα ἀπορία:

— Παιδί μου...

— Δὲ μὲ θυμάστε;

Ὁ παπᾶς τὸν κύτταζε προσεκτικά:

— Ὀχι.

— Εἶμαι ὁ Θύμιος, ὁ Θύμιος Ἀμμουδιάτης...

Στὰ μάτια τοῦ ἱερωμένου ἡ ἐκπληξὴ διαδέχτηκε τὴν ἀπορία.

— Ὁ Θύμιος! Ξανάπε μὲ φωνὴ βαθεῖα, μὲ τὴ φωνὴ τοῦ χρόνου.

Τοῦ ἔτεινε τὰ χέρια.

— Ναι, θυμάμαι, εἶπε.

Τὸν κύτταζε γιὰ νὰ πεισθῆ, πὼς αὐτὸς ὁ ἄεμπος κύριος μὲ τοὺς κροτάφους ποὺ ἀσπρίζανε καὶ τὸ ρυτιδωμένο πρόσωπο ἦταν ἢ ἐξέλιξη τοῦ παράξενου ἔφηβου ποὺ τὸν εἶχε

βαφτίσει, ποὺ τὸν εἶχε δεῖ νὰ μεγαλώνῃ καὶ μιὰ μέρα νὰ ἐγκαταλείπῃ τὸ πατρίο ἔδαφος μ' ἀσαφῆ καὶ φαιδρὰ σχέδια.

— Εἶναι τόσος καιρὸς, ψιθύρισε. Μιὰ ζωὴ δλόκληρη...

Ἐσκούβε λίγο τὸ κεφάλι, βαρὺ ἀπ' τὰ χρόνια, ἓνα αἰῶνα σχεδόν.

— Θυμάσαι τὴ Φρόσω; εἶπε μ' ἓνα μελαγχολικὸ χαμόγελο. Τὴ Φρόσω ποὺ σὰς ἐκλεβε τὰ σταφύλια; Εἶναι δυὸ χρόνια τώρα ποὺ πέθανε. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἔφυγε γιὰ τὴν Ἀμερικὴ. Τὸ σπῖτι ἀλλάξε πολύ, πολύ. Ἡ γρηῃά μου κι' ἐγώ... τὸ πένθος. Αἶ, πρέπει νὰ ἐτοιμαστοῦμε κι' ἐμεῖς...

Μιὰ σιωπῆ.

— Κι' εἰς; Τὶ ἔκανες ὄλο αὐτὸ τὸν καιρὸ; Ποῦ εἴσουν;

— Στὴν Ἀθήνα.

— Παντρεύτηκες;

— Ὀχι.

— Καλύτερα ἔτσι. Ἐγὼ ἀν ἤμουν λέφτερος δὲ θὰ μ' ἔκαιγε τώρα ὁ καὺμὸς τῆς Φρόσως, τοῦ Θεμιστοκλῆ...

— Ὁ Κύριος ἡμῶν, γέροντα, εἶπε: «Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε...».

— Ἀ, ἔτσι εἶπε; Ἐ, ἀφοῦ τὸ εἶπε Αὐτὸς ἔτσι θὰ εἶναι Μᾶς ξέχασες, Θύμιο...

— Θὰ ἤμουν τότε ἐδῶ;

— Κατεργάρη! Ποῖς ξέρει τί σὲ φέρνει. Κανένα κοριτσόπουλο;

— Γέροντα...

— Γιατί, τί συμβαίνει; Δὲν εἶπα καμμιά ἀπρέπεια. Ὁ Θεὸς εὐλογεῖ τὴν ἀγάπη—ὅταν εἶναι πραγματικὴ...

Γελοῦσε μ' ἀρκετὴ διάθεση, καλοκάγαθα, λησμονώντας τοὺς καὺμοὺς καὶ τὰ χρόνια.

— Ἐλα νὰ σὲ κερᾶσω λίγο κραδάκι ἀπ' τὰς «ἀμπέλους τοῦ Κυρίου», εἶπε. Ἡ παιδιὰ θὰ εὐχαριστηθῆ νὰ σὲ δῆ...

Ὁ Θύμιος δέχτηκε, γιὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς συμπάθειας ποὺ τοῦ ἐνέπνεε ὁ ἀγαθὸς ἔφημέριος καὶ ἡ γυναίκα του.

— Εἶναι πρώτης τάξεως, ἐξηγοῦσε ὁ ἱερωμένος καθὼς περπατοῦσανε μέσ' τὰ στάβρια. Τοῦ 1909. Μοῦ τὸ ἔστειλε κάποια κυρία. Αὐτὴ πῆρε τὸν Ἀργυράκη-μπέη, ξέρεις, ποὺ εἶχε τὸ τοιφλίκι τῆς Ἁγίας Τριάδας ἐδῶ παραπάνω. Ἐκεῖνος πέθανε, πᾶνε πολλὰ χρόνια τώρα. Τὸ Κράτος ἤθελε ν' ἀπαλλοτριώσῃ τὰ κτήματά. Νὰ τὰ δώσῃ στοὺς χωρικούς, γιατί νομίζει πὼς οἱ ἰδιοκτῆτες δὲ

φροντίζουν ν' αποδίδουν τὰ τσιφλίκια τὸν καρπὸ ποὺ χρειάζεται. «Αἶ, ἔτσι εἶναι;» εἶπε ἡ κ. Βεατρίκη. . .

— Γαλλίδα εἶναι; ἔκοψε ὁ Θύμιος.

— Ὅχι. Ἑγγλέζα. Πῆρε μάτια μου μηχανές, ἀνθρώπους, ἔχτισε ἕνα σπίτι μέσα στὸ τσιφλίκι καὶ τὸ καλλιεργεῖ μόνη της. Ἔτσι τὸ ἔσωσε καὶ βγάζει τοῦ κόσμου τὰ λεφτά. Ἡ ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ, τὸ τί μοιράζει εἶναι ἄλλο πράγμα. Πέρσυ τὸ χειμῶνα ἦρθε νὰ μὲ δῆ πὺ ἤμουν ἄρρωστος κι' ὅταν κύτταξε τὸ παλῆδὸ πάπλωμά μου, κατασυγχίστηκε. Τὴν ἄλλη μέρα μοῦ ἔστειλε τρεῖς κουδέρτες δλόμαλλες, ἔξη δάχτυλα πάχος. . . Ἐρχεται συχνά καὶ μὲ βλέπει. Εἶναι πολὺ εὐσεβής. «Ἡ δική μας κι' ἡ δική σας θρησκεία», λέει, «εἶναι σχεδὸν ἴδια. Κι' ἀφοῦ δὲν ἔχει πάστορα ἐδῶ, θὰ ἔρχομαι στὴν ἐκκλησιά σας!» Εἶναι πιὸ ρωμῆδὰ ἀπὸ μᾶς. . . Καμμιά ἀπ' αὐτὲς τίς μέρες θὰ τὴ γνωρίσω καὶ σύ. Ὅταν κανεὶς ἔρχεται νὰ κατοικήσῃ στὸ χωριό, θέλει καὶ μὴ, θὰ γνωριστῇ μ' ὅλο τὸν κόσμο. . .

— Θὰ μείνω δυὸ-τρὲς μέρες μόνο ἐδῶ, εἶπε ὁ Θύμιος.

— Μπα, καὶ γιατί;

— Μὰ ἔχω τὴ δουλειά μου. . .

— Καὶ τί ἦρθες νὰ κάνης;

Ἦταν ἡ στιγμή ποὺ πρόσμενε ὁ Θύμιος μισὴ ὥρα τώρα, δηλαδὴ ἀπ' τὴν ἀρχὴ τῆς συνομιλίας τους.

— Ἐφέρετε, ὁ Σπύρος ὁ Μυσαρᾶς. . .

— Ἐλεεινὸς ἀνθρώπος. Ἦθελα νὰ ξερα, χριστιανὸς δὲν ἦταν αὐτός; Ἐκεῖ στὴ Σαλονίκη φαίνεται εἶχε τουρκέψει. Αὐτοκτόνη-

σε! Μὲ ποῖο δικαίωμα, σὲ παρακαλῶ; Ὁ Θεὸς ἔδωσε τὴ ζωὴ στοὺς ἀνθρώπους γιὰ γούστο;

— Ἦταν νευρασθενικός, φιθύρισε ὁ Θύμιος.

— Κουρουφέξαλα στὸ πατερὸ. Ἔτσι λένε ὅλοι. . . Ἀμ' δὲ λυπήθηκε ἐκεῖνη τὴ γυναίκα του, ἐκεῖνα τὰ κοριτσάκια του τὰ κακόμοιρα. . .

— Γι' αὐτὸ ἦρθα, εἶπε ὁ Θύμιος σοβαρά.

— Καὶ τί μπορεῖς νὰ τοὺς κάνης ἐσύ, παιδί;

— Ὁ Σπύρος κι' ἐγὼ εἴμαστε σὺν ἀδέρφια, εἶπε ὁ κ. Ἀμμουδιάτης. Θὰ τίς βοηθήσω. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἤθελα νὰ μοῦ δώσῃς μερικὲς πληροφορίες. . .

Ὁ ρόγγθος ἐνὸς αὐτοκινήτου ἔκανε τὸ Θύμιο νὰ σηκώσῃ τὸ κεφάλι. Ἦταν καθισμένος μαζί μὲ τὸν ἐφημέριο, στὸν κῆπο, κάτω ἀπὸ μιὰ τσικουδιά, καὶ πίνανε τὸ κρασί τῆς κ. Ἀργυράκη μπέη. Τ' αὐτοκίνητο τὸ ἴδιο, φάνηκε σὲ λίγο. Εἶχε σταθεῖ σὲ μεγάλο δρόμο, πεντακόσια βήματα ἀπόσταση. Μιὰ γυναίκα εἶχε κατεβεῖ.

— Δὲ σὸδλεγα; εἶπε ὁ ἐφημέριος καὶ σηκώθηκε νὰ τὴν προὑπαντήσῃ.

Ὁ Θύμιος τοὺς περίμενε στὸν κῆπο, ἄρθιος. Ὁ γέροντας τὸν σύστησε μ' ἕνα πλήθος θερμὰ λόγια.

— Μὰ σὰς ξέρω, σὰς ξέρω! φώναξε ἡ Βεατρίκη. Ἐφέρετε, διαβάξω κάθε μέρα τ' ἄρθρα σας. Εἶναι τὰ πιὸ γοητευτικὰ πολιτικὰ ἄρθρα ποὺ γραφήκανε ποτέ.

Ὁ σκοπὸς τῆς ἐκδρομῆς τῆς ἦταν ἐντελῶς ὑπηρεσιακός. Ἡ καμαριέρα τῆς, μιὰ τρελλὴ Βολιώτισσα, εἶχε νταραβέρια ὅλη τὴ μέρα μὲ τοὺς ἐργάτες καὶ τὴν εἶχε διώξει.

(Ἀκολουθεῖ)

ΟΧΤΑΣΤΙΧΑ

Ἀργοκυλάει τῆς ἐρημιᾶς ἡ πίκρα στὴ χλωμὴ καρδιά,
καὶ τῶν καιρῶν οἱ θύμησες ξανάρχονται ἀσημένιες:
Στὴν Ἀητοράχη μιὰ φορὰ ποὺ παίζαμε, μικρὰ παιδιὰ
δίχως φαρμάκια κι' ἔννοιες. . .

Μιὰ τέτοιαν ὥρα μυστικὴ ποὺ κάθε μέσα μου ἀγιασε,
πόθοι, παλμοί, μιλήστε!
Κι' ἐλάτε πάλε στοχασμοὶ κάποιου χαμένου μου ὄνειρου
γιὰ νὰ μὲ νανουρίστε. . .

ΝΙΚΟΣ ΓΚΑΤΣΟΣ

Ο ΣΤΕΡΝΟΣ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ

Ἡ μεγάλη φυσιογνωμία τοῦ Ψυχάρη, ἀν καὶ πέρασε κάμποσος καιρὸς ἀπὸ τὸ θάνατό του, δὲν μᾶς εἶναι ἀκόμα ὡς τόσο τελειωτικὰ γνωστή. Νά, ποὺ τελευταία κυκλοφόρησε τεράστιος τόμος — ὁ πρῶτος τόμος, ἀπὸ 1338 σελίδες — μιᾶς σειρᾶς ἀπὸ μελέτες καὶ ἄρθρα τοῦ ποὺ γραφτήκανε στὴ γαλλικὴ γλῶσσα. Ἐπιγράφεται: «Μερικὲς ἐργασίες γιὰ τὴν ἑλληνικὴ γλωσσολογία, φιλολογία καὶ λογοτεχνία, 1884—1928» καὶ τυπώθηκε στὸ Παρίσι ἀπὸ τὸν ἐκδοτικὸ Ὄικο «Les Belles Lettres».

Ἄν ὁ Ψυχάρης στὰ τόσα ἑλληνικὰ γραμμένα βιβλία του εἶναι ὁ περίφημος συλλέκτης, ὁ γλυκὸς ἀφηγητὴς καὶ πεζογράφος, ὁ δυνατὸς μαχητὴς, ὁ καλλιτέχνης καὶ ὁ ποιητὴς, ἐδῶ, μαζί μὲ ὅλ' αὐτὰ, μᾶς φανερῶνται ὁ βαθὺς μελετητὴς, ὁ σοφὸς ἀνθρώπος, ὁ νοῦς μὲ τὴν ἀπέραντη μάθηση. Τὰ θέματα τοῦ πολυποικίλου, σὲ ὅλες ἀπλώνονται τίς μεριὲς τῆς ἐπιστήμης τοῦ Λόγου. Μὲ τὸ ὕφος του τὸ ζωντανὸ καὶ ἀνάλαφρο, μὲ τὴν ἀγνωρισμένη καὶ μοναδικὴ μαστοριά του, μὲ τὴν χαριτωμένη κ' ἔλκυστικὴ του σοβαρότητα, μὲ τὴν βαθειὰ του κρίση, μὲ τὴν μαθηματικὴ του ἀκρίβεια, μὲ τὴν μέθοδο τὴν ἀλύγιστη, μᾶς μπάζει στὸν κόσμο τῶν ἰδεῶν του καὶ μᾶς κερνᾷ τὸ δυνατό κρασί τῆς σοφίας του.

Ἡ γλωσσολογικὴ του πανοπλία εἶναι βαρεῖα κι' ἀστραφτερή. Τὴ μετχειρίζεται γιὰ νὰ πολεμήσῃ ὅλες τίς παλιὲς ἐκεῖνες ἀξίες ποὺ ἐμποδίζουσαν τὸ καινούριο φῶς τῆς ἐπιστήμης. Τὸ «Δοκίμιο τῆς νεοελληνικῆς φωνητικῆς» εἶναι μελέτη μεγάλης σπουδαιότητος. Μὰ δὲ σταματᾷ ἐδῶ. Μιλεῖ γιὰ τὰ συντακτικὰ ἐμῶνυμα, γιὰ τὴν προφορά τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, γιὰ ζητήματα τοπωνυμικά, γιὰ τὴ φωνητικὴ τῶν Patois καὶ τὴν ἐπιρροή τους στὴν κοινὴ γλῶσσα, γιὰ φωνητικὰ παράδοξα, γιὰ τὸ χαρακτήρα τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, γιὰ τίς βυζαντινὲς παροιμίαι, γιὰ τὴ σπουδὴ τῆς νεοελληνικῆς στὴ Γαλλία, γιὰ ζητήματα γλώσσας καὶ μουσικῆς, γιὰ τὴ γλῶσσα τῶν Ἐβδομήντα, γιὰ τὸ ζήτημα τῆς διγλωσσίας

στὴν Ἑλλάδα, γιὰ τίς γλώσσες στὴ νέα Εὐρώπη, γιὰ τὴν ἀρχαία καὶ νέα Ἑλληνικὴ καὶ γιὰ τόσα ἄλλα ἀκόμα ἐνδιαφέροντα προβλήματα καὶ ζητήματα γλωσσολογικά, μαζί μὲ τὸ ἐξαιρετὸ ἐκεῖνο «Δοκίμιο Ἱστορικῆς Γραμματικῆς».

Ὁ Ψυχάρης ὅμως δὲν εἶναι ὁ σχολαστικὸς ποὺ περιορίζεται μονάχα στὸ στενὸ του κύκλο. Πλάι στις μελέτες του αὐτές, ξεχωρίζουσαν τόσες ἄλλες ἐρευνες ποὺ δείχνουσαν τὴν ἱστορικὴ καὶ φιλολογικὴ του κατάρτιση καὶ δεινότητα. Μιλεῖ μὲ τὴ συνηθισμένη του ἐκεῖνη ζωηρότητα γιὰ τὸ φιλολογικὸ καυγὰ στὴν Ἑλλάδα, γιὰ τὸν Κοραή, γιὰ τοὺς Ἑλληνες καὶ τὴν Ἀναγέννηση, γιὰ τὸ ποίημα τοῦ Σπανέχ, γιὰ τὸν Πετράρχη καὶ τὸ Ντάντε, γιὰ τὴ μετάφραση τοῦ Ὀμήρου ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο Παλλῆ, γιὰ τὸν Μπάττον στὸ Μεσολόγγι, γιὰ τὸ Σολωμό, γιὰ τὸ Σοφοκλὴ καὶ τὸν Ἰπποκράτη, γιὰ τὴ γλῶσσα καὶ τὴν πολιτικὴ στὴν Ἑλλάδα, γιὰ τὴ Σαλώμη καὶ τὸν ἀποκεφαλισμὸ Ἰωάννη τοῦ Βαφτιστῆ, γιὰ τὴ Σαλαμίνα καὶ τὸ Μάρνη, γιὰ τὸ Βιργίλιο, γιὰ τοὺς Ἑλληνες καὶ Ρωμαίους, γιὰ τὴ Συρία, γιὰ τὸ Λαμαρτίνο, γιὰ προβλήματα θρησκευτικῆς κριτικῆς καὶ ἄλλα καὶ ἄλλα.

Μὰ μέσα σ' αὐτὲς τίς σελίδες, πίσω ἀπὸ κάθε μελέτη κι' ἀπάνω ἀπὸ κάθε ἐρευνα καὶ κρίση, περνᾷ πάντα ἡ κεντρικὴ του ἰδέα ποὺ φλόγισε τὴν ὁρμὴ του, τὴν ἐνέργεια καὶ τὴ ζωὴ του ὀλάκερη. Ἡ ἰδέα τῆς πνευματικῆς καὶ γλωσσικῆς ἀναγέννησης τῆς νέας Ἑλλάδας. «Συχνὰ μὲ κατηγορήσανε» σημειώνει στὸν πρόλογο τοῦ πρώτου αὐτοῦ τόμου «γιὰ τὸ πολυποικίλο πνεῦμα μου. Εἶναι ἀλήθεια πὼς ὁ νοῦς μου εἶναι ἀρκετὰ περιεργός. Εἶμαι ἕνας ἀμετανόητος ἁμαρτωλός. Δὲ λυποῦμαι καθόλου γι' αὐτὸ τὸ εὐτυχισμένο, γι' αὐτὸ τὸ γόνιμο ἐλάττωμά μου. Μὰ κοιτάζοντας κανεὶς ἀπὸ κοντά, θὰ ἔβλεπε τὸ νῆμα ποὺ δένει μεταξὺ τους τίς διαφορὲς διανοητικὲς ἐνέργειες τῶν ποικίλων περιεργειῶν μου ποὺ ἀποτελοῦν ἕν' ἀρκετὰ μεγάλο ὄγκο». Κι' ἀληθινὰ ὅλη αὐτὴ ἡ ποικιλία τῆς σοφίας τοῦ Ψυχάρη ἔχει τὴν ἴδια

ÉDOUARD ESTAUNIÉ
τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας

Ἡ ἀρρώστη με τὰ ὀλοφωτα χέρια

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ (*)

Προσπάθησα νὰ χαμογελάσω :

— Τὰ λῆτε τόσο σκοτεινά, ἔτσι, ἀπὸ εὐχα-
ρίστηση. Τὸ Κάστρ, δὲ μπορεῖ, θάχει κι' αὐτό,
σὺν τὸ Μπορντώ, τὸ δικό του καφενεῖο τῆς
Κομεντί... Ὅσο γιὰ τὸ μέλλον...

Μ' ἔκοψε :

— Δὲν πάω πιά στὸ καφενεῖο... Καὶ τὸ
μέλλον, νὰ το...

Ἔδειχνε μὲ τὸ χέρι του ἕναν τοῖχο πού
φαινόταν στ' ἀριστερὰ τοῦ δρόμου, ὄχι πολὺ
μακριά. Ἀπὸ τὰ κυπρίσια πού τὸν προσ-
περνοῦσαν, ἀναγνώρισα τὸ κοιμητήριο.

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

Ἐταραγμένος ἀπὸ τὸν τόνο τῆς βαθειᾶς
ἀπελπισίας πού εἶχε πάρει ἡ φωνή του, τὸν
πλησίασα μὲ τρυφερότητα.

— Τί εἶναι πάλι πού σὰς κάνει τόσο ἐν-
στυχισμένο :

Μὲ κύτταξε μὲ ἀπορία, φάνηκε σὰ νὰ ἐ-
στάζει, ἔπειτα σήκωσε τοὺς ὄμους του.

— Τίποτα, τίποτα... Ἡ ζωὴ, μόνο πού
ἐξακολουθεῖ, οἱ στενοχώριες πού περνᾶνε,
καὶ τὸ τέλος πού ἔρχεται...

Μιά στιγμή, μοῦρθε νὰ ἐπιμείνω. Μοῦ φά-
νηκε ὅμως πὺθ' ὅσο νὰ μὴν πῶ τίποτα. Ἄν
ἐπρόκειτο νὰ ξανοιχτεῖ, θάτανε καλύτερα νὰ
τὸ κάνει μονάχος του. Οἱ ἐρωτή-
σεις δὲ θὰ κατάφερναν τίποτ' ἄλλο
παρὰ νὰ τὸν ἀγριέψουν.

— Ἡ σειρά μου, εἶπε ἀξαφνα.
Τί ἀλλαγές ἔχουμε στὸ Μπορντώ;
Τὸ καφενεῖο τῆς Ἐφορίας μένει ὅ-
πως τὸ ἀφησα :

— Μοῦ φαίνεται.

— Δὲν ξέρω τί μὲ κρατάει καὶ
δὲν πάω νὰ ἰδῶ ὁ ἴδιος. Τὸ πιστεύε-
τε πὺθ' ὅσο νουσταλγῶ ὡς καὶ τὴν ὁδὸν
Ἰουδαϊκῆς :

— Ἐλάτε νὰ τὴν ξαναἰδῆτε.

— Μπορῶ ν' ἀφήσω μοναχὴ τὴν
ἀδελφή μου σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση;
Ἀλήθεια, τώρα πού τὴν εἶδατε,
πὺθ' ὅσο φαίνεται :

Νόμισα πὺθ' ὅσο μὲ ρωτοῦσε σχετι-
κὰ μὲ τὴν ἀρρώστια τῆς.

— Εἶναι τόσο καλὰ στὸ πρόσω-
πο, πού...

Δὲ μ' ἀφησε νὰ τελειώσω :

— Ἐννοῶ πὺθ' ὅσο φαίνεται...
ὡς ἄνθρωπος.

— Ἀ, μὰ τότες μπορῶ νὰ διακη-
ρῶ χωρὶς κανένα δισταγμὸ πὺθ' ὅσο
εἶναι ἔκτακτη!

— Σὰν παιδάκι, δὲ νομίζετε;

Ἀναστέναξε, περιμένοντας ἀνυ-
πόμονα νὰ τοῦ πῶ πὺθ' ὅσο συμφωνῶ.
Κι' ὕστερα :

— Ὁρατα, εἶπε. Εἶναι στιγμὲς πού
θαρρῶ πὺθ' ὅσο ἔχω μιά μεγάλη κόρη, δι-

κή μου, πού δὲν πρόκειται νὰ παν-
τρευτεῖ, δόξα τῇ Θεῷ! μὰ πού ζεῖ
μέσα σ' ἕνα ὄνειρο καὶ μ' ἔχει ἐ-
μένα νὰ τῆς φυλάω τ' ὄνειρό της.
Μιά φορὰ κι' ἕναν καιρὸ, μπορεῖ
καὶ νὰ φοβήθηκα πὺθ' ὅσο προσκα-
θούσατε ἴσως νὰ μὴ μ' ἀφήσετε νὰ
κάρω τὴ δουλιὰ μου ἀνενόητος.
Αὐτὸ μὲ βασάνιζε πολὺ. Τώρα, ὁ
φόβος ἐκεῖνος μοῦ πέρασε. Ἡσού-
χασα.

Ὁ ἀδιάφορος τόνος τῆς φωνῆς
του ἦταν σὲ τόσο μεγάλη ἀντίθεση
μὲ τὰ λόγια του, πού μὲ μίαις ἀνα-
ρωτήθηκα : «Γάχα, τὴν ἀγαπάει;»

Εἶχαμε περάσει τὸ κοιμητήριο,
καὶ προχωρούσαμε κατὰ τὴν ἐξο-
χή. Μοῦ φαίνεται πὺθ' ὅσο ξαναβλέπω
ἀκόμα, στὴν ἀρχὴ-ἀρχὴ τοῦ μα-
κροῦ πλατώματος, τὰ σανὰ πού τὸ
φθινόπωρο τάχε κοκκινίσει, λίγο πα-
ραπέρα δυὸ ἀχαμνὲς ἱτιές, — γιὰτί,
στὴ Γαλλία, ἔπου κι' ἂν πᾶς, παν-
τοῦ ἱτιές βρίσκεις μπροστά σου;
Παρακάτου, ἕνα κυμάτιο ἀνασή-
κωνε τὴ γῆς. Τὰ φρεσκοσκασμένα
αὐλάκια πού τὴ χάραζαν ἐδιναν τὴν
ἐντύπωση πὺθ' ὅσο τὸ ἔδαφος, φουσκώ-
νοντας, εἶχε σκάσει. Πολὺ μακριά,
κάποια δάση τρυπούσανε μὲ τίς κορ-
φές τους τὸν οὐρανὸ. Ἡ γαλήνη
τριγύρω ἦτανε τόση, πού ἀκουεσ τὸ
ἀνάλαφρο σιγοθρόισμα τοῦ φράχτη
νὰ μπερδεύεται μὲ τὸ θόρυβο τῶν βημά-
των μας.

Ὁ Ἐοντὰ ἐξακολούθησε :

— Εἶν' ἀλλόκοτη δουλιὰ νὰ φυλάς τῶν
ἄλλων τὰ ὄνειρα! Ἄν ἐπίστευα τουλάχιστο
στ' ὄνειρο τῆς ἀδελφῆς μου!

— Δὲ χίρεστε πού ἔχει αὐτὸ τουλάχιστο
γιὰ νὰ τὴν παρηγορεῖ; εἶπα. Ἐξω ἀπὸ σᾶς,
ἔταν εἰσαστ' ἐδῶ, κάθε τόσο, μήπως ἔχει καὶ
κάμιαν ἄλλη χαρὰ, πού νὰ δίνει κάποιον φῶς
στὴν ἀρρωστημένη καὶ τὴν ἀσάλευτη ζωὴ της;

Μὲ κύτταξε μ' ἀληθινὴν ἐκπληξή.

— Γι' αὐτὴν εἶναι μεγάλο εὐτύχημα πού
εἶν' ἔτσι. Τ' ἀγαθὰ πού δὲν τὰ ξέρουμε, δὲ
μᾶς βασάνιζονε ἀφοῦ δὲν τ' ἀποζητᾶμε. Μὴ
τὴ λυπόσαστε καὶ τόσο πολὺ.

Ὅλοένα καὶ πὺθ' ὅσο σαστισμένος ἀπὸ τὰ λό-
για αὐτὰ τὰ παράξενα, εἶπα σιγὰ :

«Τὸ πρόσωπό της φάνταζε... φωτεινὸ καὶ κατάλευκο»

— Θάθελα νὰ ξέρα ἂν ἐσεῖς τὴ λυπόσαστε
ὅσο πρέπει...

— Ὡ! φώναξε. Ἐμένα μοῦ ἀρκεῖ δι τὴ
βοηθᾶω...

Αὐτὴ τὴ φορὰ ἐπαφῆ πιά γιὰ καλὰ νὰ
καταλαβαίνω, ἢ καλύτερα φοβήθηκα πὺθ' ὅσο
μισοξεχώρισα τὴν ἀλήθεια. Θὰ τολμοῦσα νὰ
τὴν πῶ; Δίστασα μιά στιγμή, μὰ ἡ ἐκφρα-
ση τοῦ Ἐοντὰ εἶχε τόση ἀγωνία, πού μὲ
μίαις τὸ ἀποφάσισα :

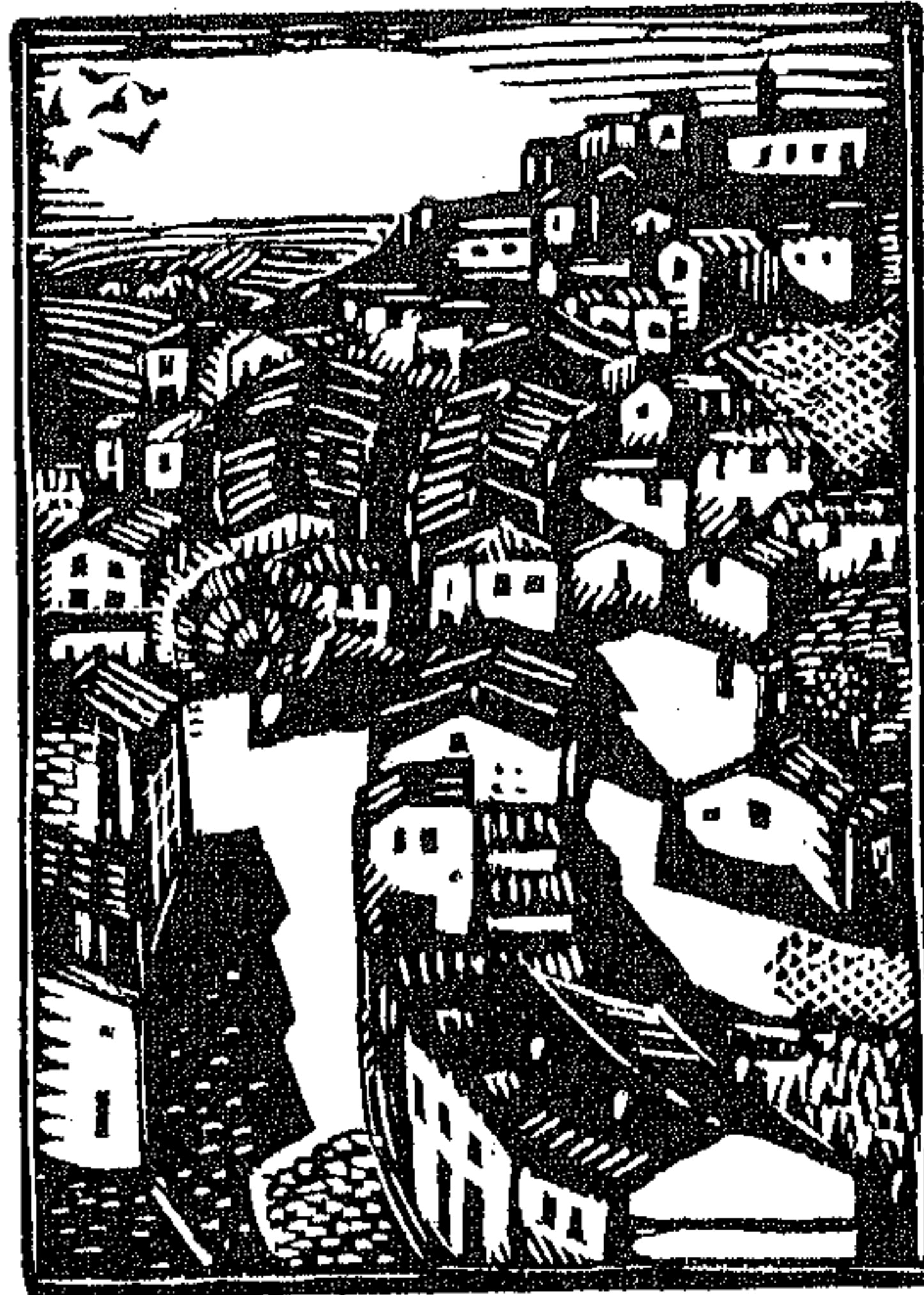
— Εἰσαστε πολὺ βέβαιος πὺθ' ὅσο σήμερα δὲ
μετανιώνετε γιὰ ὅ, τι κάματε γι' αὐτὴν;

Ἐμεινε κάμποσες στιγμὲς συγκεντρωμένος.

— Ὁχι, ἔκαμε. Δὲν μετανιώνω γιὰ τίποτα.

— Λοιπὸν; . . .

— Ἐπειδὴ δηλαδὴ δὲν τὸ μετανιώνω, δὲν
ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ βρῶσκω πὺθ' ὅσο ἡ μοῖρα μου
εἶναι πολὺ σκληρὴ;

«Ἀντικρύσαμε τὸ Σαιν-Κριστόλ...»

— Νομίζετε πῶς σήμερα εἶναι πιὸ σκληρὴ ἀπ' ἔταν τῆ διαλέξετε;

— Λέτε κάτι πράγματα! Σὰ νὰ διάλεγε κανεὶς ποτέ!

Καὶ δείχνοντας τὸν δρίζοντα γύρω μας:

— Νὰ ποῦμε, διάλεξα τάχα ἐγὼ ποτὲ νὰ τελειώσω, σ' αὐτὸ τὸ φριχτὸν περίγυρο, μιὰ ζωὴ χαλασμένη;

Τὸ κατάλαβε πῶς δὲ θὰ συμφωνοῦσα.

— Μάλιστα, χαλασμένη. "Ὅσο κι' ἡ ζωὴ τῆς ἀδελφῆς μου! Ὁ ἕνας μουρμουρίζει προσευχές, ὁ ἄλλος μουτζουρώνει χαρτιά. Κι' οἱ δύο μας, ἐννοια σας! πάμε μιὰ χαρά! Ἡ μόνῃ διαφορά εἶναι πῶς ἡ ἀδελφή μου δὲ φαντάστηκε ποτὲ πῶς μπορεῖ νὰ κάνει κανεὶς καὶ τίποτ' ἄλλο, ἐνῶ ἐγὼ...

Ἡ φωνὴ του ἔγινε ἀκόμα πιὸ βαρυὰ. Μιὰ ἀδιόρατη τρεμούλα ἔκανε τίς φράσεις του νὰ πέφτουνε σπασμωδικές, κοματιασμένες.

— ... Ἐνῶ ἐγὼ, ἔχω γνωρίσει τὴν πολιτεία, τοὺς ἀνθρώπους, τὴν πολυτέλεια, τὴ γλύκα τῆς ζωῆς, τὴ χαρὰ τῆς πραγματοποιημένης φιλοδοξίας. Εἶδα μπρὸς στὰ μάτια μου ἀνθρώπους ποὺ ἀγαπιούνταν. Νόμισα πῶς θὰ γινόμουν κι' ἐγὼ σὰν κι' αὐτοὺς. Μ' ἕνα λόγο, σὰν τοὺς ζητιάνους ποὺ στέκονται μπρὸς ἀπὸ τὰ ὑπόγεια τῶν ξενοδοχείων, καὶ τοὺς βλέπεις νὰ ρουφᾶνε τίς μурουδιές τῶν φαγητῶν, ἀνάπνευσά κι' ἐγὼ, ἀπὸ μακριὰ, ὅλες τίς εὐωδιές τῆς εὐτυχίας. Κι' ὕστερ' ἀπ' αὐτά, ξέροντας πολὺ καλὰ τί χάνω ἢ τί δὲ χάρηκα, ἀρκετὰ ὥριμος ὥστε νὰ μπορῶ ὅλ' αὐτὰ συνειδητὰ νὰ τ' ἀποζητάω, εἶμαι γιὰ νὰ ξαναρθῶ νὰ καθήσω στὸ Σαίν-Κριστόλ!

Καὶ γυρίζοντας κατὰ τὸ χωριό:

— Ν' ἀποφασίζεις ν' ἀφήσεις γιὰ πάντα τ' ὄνειρο τοῦ σπιτικοῦ, νὰ ξαναρχίζεις νὰ ζεῖς σὰ φτωχὸς ὑπάλληλος, νὰ μὴν ἔχεις πιὸ τὴν ἐλπίδα πῶς θὰ προβιβαστεῖς, ἀκόμα καὶ νὰ φεύγεις ἀπὸ τὸ Μπορντώ... σπουδαῖο πρᾶμα!.. Μπορεῖς κι' ἔτσι νὰ ζήσεις... Μὰ νὰ μὴν ἔχεις μπροστὰ σου τίποτ' ἄλλο παρὰ τὴν ἀποτραβηγμένη ζωὴ τοῦ συνταξιούχου πίσω ἀπ' αὐτοὺς τοὺς τοίχους, τὸ θάψιμο μέσα σ' αὐτὴ τὴ σιγαλιά!..

Μὲ μιὰν ἀργὴ ματιὰ ἀγκάλιασε γύρω-γύρω τὰ κεραμίδια τῶν σπιτιῶν ποὺ ὁ ἥλιος τᾶβαφε πορφύρινα. Λίγο πιὸ δῶ, τὰ κυπαρίσσια τοῦ κοιμητήριου σχημάτιζαν ἕνα σκοτεινὸ παρὰπέτασμα, ποὺ στὴν κορφὴ του κάποιες

αἰχμὲς ἐλάμπανε, σὰ φλόγες ἀπὸ λαμπάδες. Καὶ παντοῦ, βοσκοτόπια μὲ τὸ χορτάρι ξεραμένο, μιὰ ἐρημιὰ ξεθωριασμένη, τὸ πλάτωμα τὸ σκυθρωπὸ ποὺ δὲν τὸ πέρναγε οὔτε τὸ πέταγμα ἑνὸς πουλιοῦ, οὔτ' ἑνὸς ἐντέμου νὸ βούϊσμα...

Εἶπε ἀκόμα.

— Καὶ νὰ σκέφτομαι πῶς μιὰ φορὰ φερόμουνα τίς νυχτιές τοῦ Σαίν-Κριστόλ! Τώρα εἶναι τόσα ἄλλα χειρότερα! Τώρα, νὰ, τὸ ζήτημα εἶναι πῶς θὰ πεθάνω ἐδῶ, μέρα μὲ τὴν ἡμέρα, ἐνῶ οἱ ὄρες θὰ φεύγουν, ἀδειες, —ξέροντας πῶς δὲ θὰ μπορέσω νὰ ξεφύγω παρὰ μέσα σὲ τέσσερις σανίδες... γιὰ νὰ πάω ἐκεῖ!..

Ἵστερα χαμήλωσε τὸ κεφάλι, καὶ σὰ νὰ θελε νὰ γλυτώσει ἀπὸ τὴ σκέψη τὴν ἐπιληπτικὴν ποὺ τὸν ἀναστᾶτωνα, ξανάρχισε νὰ περπατεῖ μὲ γρήγορο βῆμα.

Αὐτὴ τὴ φορὰ, δὲν εἶχα πιὰ καμιάν ἀμφιβολία πῶς μοῦχε πεῖ πέρα γιὰ πέρα τὸ μουσικὸ τῆς ἀπελπισίας του. "Ὡστε, κι' ἡ δικὴ του αὐταπάρνηση κάπου κι' αὐτὴ σταματοῦσε! Αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος, ποὺ εἶχε δεχτεῖ, χωρὶς κανένα παράπονο, νὰ κάμει τίς πιὸ μεγάλες θυσίες, μὲ μίλις συλλογιότανε πῶς θὰ γέραζε μακριὰ ἀπὸ τὴν πολιτεία καὶ χωρὶς τίς ἀσήμυντες διασκεδάσεις ποὺ σ' αὐτὲς τὸν εἶχε συνηθίσει ἡ ζωὴ, ἐπαναστατοῦσε καὶ γύρευε ἔλεος! Πόσα σκοτεινὰ σημεῖα ξεδιαλυόντανε μέσα μου! Μὲ μίαν, κατὰλαβα τὰ μισόλογά του, ὅταν μίλαγε γιὰ τὸ Σαίν-Κριστόλ, τὸ λυρισμὸ του, τότες, γιὰ τὰ φανάρια τοῦ γκαζιοῦ, τὰ σταμπελάκια του μπρὸς ἀπὸ τὰ μαγαζιά, ποὺ ἦτανε, θαρρεῖς, σὰν ἀποχαιρετισμὸς, κι' ἀκόμα ὅλ' αὐτὰ τὰ μπερδεμένα συναισθήματα γιὰ τὴν ἀδελφή του, ποὺ μὲ μίλις σήμερα τὰ μάθαινα. Συγχρόνως ὅμως μιὰ ἐπιθυμία, ἀπότομη, μὲ κυρίευε. Δὲν ἐννοοῦσα νὰ τὴν ἀφήσω νὰ ὑποφέρει ἔτσι, γιὰ πρᾶγματα τελοσπάντων μακριὰ κι' ἴσως ἀνύπαρχτα. Θέλαμε ἀκόμα τόσα χρόνια ὡς που νὰ πάρε τὴ σύνταξή του, κι' ὡς τότες, ποῖος ξέρει κιόλας ἂν κανένας μας θάταν ἀκόμα ζωντανός;

— Πολὺ καλά, εἶπα σοβαρά. Γιὰ νὰ λύσει κανεὶς ἕνα πρόβλημα, τὸ καλύτερο ἀπ' ὅλα εἶναι πρῶτα-πρῶτα νὰ τὸ καθορίσει. Ποῖος σὰς ἀναγκάζει, ὅταν ἔρθει ἡ ὥρα, νὰ μὴν ἐξκαλοῦθήσετε τὴ συνηθισμένη σας ζωὴ;

Γιὰ ποῖο λόγο νὰ ρθῆτε νὰ καθήσετε ἐδῶ, ἀπὸ λατρεύετε τὴν πολιτεία ὅσο ἕνας χωριάτης μπορεῖ νὰ λατρεύει τὸ χωράφι του; Τὸ πατρικὸ σας; Δὲ μοῦ φαίνεται νὰ τ' ἀγαπάτε καὶ πολὺ. Ἡ ἀδελφή σας; Τὸ μόνον ποὺ τὴν ἐνδιαφέρει, θαρρῶ, εἶναι νὰ ζεῖ κοντὰ σας. Πουλήστε τὸ σπίτι, πάρτε τὴν μαζὶ σας, κι' ἔτσι καὶ τὸ καθήκον σας θὰ κάμετε καὶ θάσαστε κι' εὐτυχισμένοι.

Μ' ἀκούγε μ' ἕνα ὕψος ὑπέρτατης προσοχῆς.

— Τὸ καθήκον!.. μουρμούρισε. Θάθελα νάξερα ἀπὸ ποῦ ἀρχίζει, ποῦ τελειώνει, καὶ μάλιστα ἂν ὑπάρχει πραγματικά. Ὅταν πῆρα τὴν ἀπόφαση νὰ κάμω ὅ,τι ἔκαμα, δὲ συλλογίστηκα οὔτε στιγμή νὰ ἐξακριβώσω τὸ γιατί! Εἶμαστε δύο! Προσπάθησα νὰ βρῶ πῶς νὰ τοὺς βολέψω, εἶδα πῶς δὲ θὰ μπορούσα νὰ γλυτώσω παρὰ τὸν ἕνα, κι' αὐτὸ μόνον ἂν παραμελοῦσα τὸν ἄλλο, κι' ἐπομένως ἔκαμα ὅ,τι ἔκαμα χωρὶς δεύτερο λόγο, ὅπως ὅταν γράφω, κάτω ἀπὸ μιὰ πρόσθεση, τὸν ἀριθμὸ ποὺ χρειάζεται.

— Κατὰ τί αὐτὸ ποὺ σὰς προτείνω θ' ἀναστᾶτωνα τὴν ἀριθμητικὴ σας; εἶπα.

Ἡ ἐρώτησή μου τὸν τάραξε, φαίνεται, γιὰ τὸ σταμάτησε ἀπότομα:

— Δὲν κταλάδατε, εἶπε μὲ θλιμένη τὴ φωνή. Μπορεῖ, βέβαια, νὰ μὴ μὲ μέλει καὶ

πολὺ γιὰ τὸ πατρικὸ μου. Ὁμολογῶ μάλιστα πῶς αὐτὸ εἶναι πολὺ σωστὸ... γιὰ τὴ στιγμή... Ὅμως, ἡ ἀδελφή μου θὰ πέθαινε, ἂν ἦταν νὰ τὸ ἀφήσει καὶ νὰ φύγει...

— Ἔστω κι' ἂν μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θὰ σὰς ἔδινε τὴ ζωὴ;

Δὲν ἀπάντησε.

— Τῆς τόπατε ποτέ;

— Ἄ ὄχι! φώναξε. Ἡ ἀπελπισία μου ἀρκεῖ.

— Λοιπὸν, πῶς μπορεῖτε νὰ ξέρετε;

— Ἐέρω... ἀρχισε.

Μὰ σταμάτησε ἀπότομα, ἀλλάξε κουδέντα:

— Ἐέρω πῶς εἶναι γελοῖο νὰ μὴ χαίρομαι τοῦτες τίς στιγμές, μιὰ κι' εἶμαι τόσο τυχερός νὰ σὰς ἔχω ἐδῶ πέρα. Γυρίζουμε;

— Ὅπως θέλετε, ἀπάντησα συλλογισμένος. Πάντως, δὲ μοῦ κακοφαίνεται ποὺ τὰ ξεκαθαρίσαμε αὐτὰ τὰ πράγματα.

Κι' ἀλήθεια. Τὰ πράγματα εἶχανε πιὰ ξεκαθαριστεῖ. Γιὰ νὰ μπορέσω νὰ προστατέψω τουλάχιστο τὰ γεράματα τοῦ φίλου μου, ἀποφάσισα νὰ ριχτῶ τοῦ ἐχθροῦ. Τὸ ἴδιο βράδυ, ὅ,τι καὶ νὰ συνέβαινε, ἡ δεσποινὶς Ἰεοντὰ θάπρεπε νὰ μ' ἀκούσει. Ἵστερα, πάντα δικαίωμα τῆς θάτανε νὰ κάνει ἀκόμα τὸν ἀδελφὸ τῆς νὰ θυσιάζεται γι' αὐτὴν. Ἡ κωμωδία πῶς δὲν ἤξερε τίποτα, θάχε πιὰ τελειώσει.

(Ἀκολουθεῖ)

μεταφρ. ΝΑΣΟΣ ΔΕΤΖΩΡΤΖΗΣ

"ΨΥΧΗΣ ΧΑΜΟΓΕΛΑ",

ΟΙ ΜΟΙΡΑΙΟΙ

Στὸ Γρ. Ξενόπουλε στοργικὰ

Στὴ στράτα τὴν ὀλόμονη, καλοὶ καὶ ὠραῖοι,
ξυπνώντας ἀπὸ τ' ὄνειρο, ποὺ ἐπῆρε σάρκα,
κι οἱ τρεῖς χειροπιασμένοι, ὠραῖοι, οἱ Μοιραῖοι,
κατηφορίζουν στὸ γιὰλὸ νὰ βροῦνε βάρκα...

Καὶ βρίσκουν στὴν ἀχτὴ ἕνα νέο ὠραῖο,
ποὺ τοὺς θωρεῖ μὲ γλύκα τόσο ἀθῶα,
ποὺ εἶπαν πῶς θάναυ αὐτός, ποὺ λὲν Μοιραῖο,
ὡς ὁ ἄγγελος στὴ μίνα τοῦ Χριστοῦ ποὺ ἔβόα.

Καὶ μπαίνουνε οἱ Μοιραῖοι καὶ ἀρμενίζουν
στὸ πέλαο ποὺ καὶ τὰ χινόπωρα ροδίζουν...

Τὸ δειμαπενθήμερον

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ἡ γλώσσα τοῦ Ἀμβωνος

Ἡ ἐπίσημη γλώσσα — ἡ γλώσσα τοῦ Κράτους, τῶν Νόμων, τοῦ Βήματος, τοῦ Ἀμβωνος — εἶναι ἡ καθαρεύουσα. Ὡστόσο ἀπὸ διάφορα «βήματα», καὶ τῆς Βουλῆς ἀκόμη, τὰ τελευταία χρόνια, ἀκούγεται κάπως ἀνακατωμένη. Καὶ νῦν τῶρα — σημεῖο τῶν καιρῶν — πού καὶ τῆ γλώσσα τοῦ «ἀμβωνος» τὴν ἐπηρεάζει καὶ τὴ μεταμορφώνει ἡ λογοτεχνική, ἡ δημοτική. Καὶ ποῦ αὐτό; Στὴν Ἀθήνα; στὴν Πάτρα; στὸ Βόλο; Καθόλου! Στὸ Φανάρι τῆς Πόλης, στὴν ὡς χθὲς «ἀκρόπολη τοῦ Σχολαστικισμοῦ»!

Ἐπίσης, ἀλήθεια, τὰ μάτια μου, καθὼς διάβαζα τοὺς δυὸ «Ἐπικήδειους λόγους» — τυπωμένους χωριστὰ σὲ δυὸ κομψὰ φυλλάδια — πού μοῦ ἔστειλε ἀπὸ καὶ-πέρα ἓνας δεσπότης, ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Λαοδικείας Δωρόθεος. Ὁ πρῶτος, στὸν Πάρο Δεῖμερτζόγλου — τὸν ἀγαπημένο ἀπ' τοὺς θεοὺς γιὰ νὰ πεθάνῃ δεκαοχτὼ χρονῶν παιδί, — εἶναι παραμυθητικός στοὺς πληγωμένους ἀπὸ τὸν πρόωγο αὐτὸ θάνατο. Ὁ δεῦτερος, στὸ γηραιὸ καθηγητὴ τῆς Σχολῆς τοῦ Γένους Μηνῶν Αὐθεντόπουλο, ἀποτελεῖ μιά σκιαγραφία τοῦ ἐκλιπόντος. Ἀλλά καὶ οἱ δυὸ, στὸ εἶδος τους, εἶναι μικρὰ ἀριστουργήματα. Στοχάζομαι πὼς καὶ αὐτοὶ ἀκόμα οἱ γονεῖς τοῦ νεαροῦ Πάρου θὰ αἰσθάνθησαν ἀληθινὴ καρηγορία καὶ ἀνακούφιση ἀπὸ τὸν παραμυθητικὸ τοῦ δεσπότη καὶ ἐκείνοι πού δὲν ἔγνωσαν ποτὲ τὸ σοφὸ καθηγητὴ καὶ τὸν εὐγενικὸ ἄνθρωπο, τὸν εἶδαν μπροστά τους ζωντανό, διαβάζοντας τὴ νεκρῶσιμη σκιαγραφία. Ἐγγλωττοῦ στὸν ὑπέριπτο βαθμὸ καὶ οἱ δυὸ λόγοι — προπάντων ὁ πρῶτος — μὲ βαθύ θρησκευτικὸ αἶσθημα, ἀλλὰ καὶ μὲ φωτεινὸ φιλοσοφικὸ πνεῦμα, διανθίζονται συχνά ὄχι μόνον μὲ γραφικὰ ρητά, ἀλλὰ καὶ τῆς «θύραθεν σοφίας», ἀκόμα καὶ τῆς νεώτατης, μὲ ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴ Λογοτεχνία, μὲ στίχους ποιητῶν ξένων καὶ δικῶν μας. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὅτι στὸν πρῶτο λόγο, ὁ ἐπικήδειος ρήτορας δανείζεται μιὰν εἰκόνα ἀπὸ τὸ περίφημο πόημα τοῦ Καβάφη «Κερί», καὶ στὸ δεῦτερο χαρακτηρίζει τὸν Αὐθεντόπουλο μὲ τὴν «Προσευχὴ τοῦ Ταπεινοῦ» τοῦ Παπαντωνίου!

Ἴδου ἡ περιχολπὴ ἡ σχετικὴ μὲ τὰ «Κερί» τοῦ Καβάφη: «Αἱ ἡμέραι μας, κατὰ τὸν Ποιητὴν, εἶναι ὡσάν τὰ κερί· τὰ ἀναμμένα. Κάθε μέρα πού περνᾷ, σβύνει καὶ ἓνα κερί. Γυρίζεις πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ βλέπεις μελαγχολικά πὼς αὐξάνει ἡ γραμμὴ τῶν σβυσμένων κεριῶν.

Στρέφεις πρὸς τὰ ἔμπροσ καὶ βλέπεις πὼς ὀλιγοστεύουν τὰ ἀναμμένα. Ἀλλ' ἐδῶ δὲν ἔσβυναν ἓνα ἓνα. Φύσηξε ἓνας ἄνεμος καὶ τὰ ἔσβυσε ὅλα μαζί. Ἐδῶ, χωρὶς νὰ γίνῃ μεσημέρι, βράδυαξε...»

Γιὰ τὴν «Προσευχὴ τοῦ Ταπεινοῦ» λέγει: «Ἀρχίζει μὲ τὴν λέξιν *Κύρια*. Σ' αὐτὴν διαχέεται ὅλη ἡ ἐγκαρτέρησις μᾶς εὐγενεῶς ὑπάρξεως. Τὸ θάρρος εἰς τὰ δεινὰ τῆς ζωῆς. Δι' ἐκείνον ὁ ὅποιος πιστεύει, καὶ ἔχει ἐνθουσιασμούς, καὶ ἀγαπᾷ, δὲν εἶναι τρομακτικαὶ αἱ συμφοραὶ τοῦ βίου. Τὰ δεινὰ μας, μαζί μὲ τὰς χαρὰς μας, εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ μας ἀποκάλυψις. Αἱ συμφοραὶ μας, καὶ αὐταὶ εἶναι δυνατὸν νὰ μεταβληθοῦν εἰς εὐτυχίαν μας, ἀρκεῖ νὰ τὰς δεχθῶμεν ὡς τι ἰδικόν μας καὶ νὰ τὰς μεταουσιώσωμεν εἰς ἀγάπην μας. Εἶναι ὄρατος ὁ σίχως εἰς τὴν ἐν λόγῳ προσευχὴν: *Σὰν εὐτυχία τὴν ἀγαπῶ τῆς νύχτας τὴ φοβέρα*. Μᾶς ἐθνμίζει τοὺς λόγους τοῦ ἀποστόλου Παύλου: *Χαίρω ἐν ταῖς θλίψεσί μου*. . . Περαιτέρω ἐκφράζεται τὸ βαθύ αἶσθημα τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν Φύσιν. Ἡ γαληνιαία εὐμορφία τῆς καὶ ἡ ἀθάνατη νεότης τῆς μᾶς γοητεύει, μᾶς ἀνακουφίζει, μᾶς ἐξαιρεῖ, μᾶς ῥίπτει εἰς ἔκστασιν. Ἀκούσατε: *Ἀκουσα τὴ γλυκεῖα βροχή τὴ Δύση ἔχω κυττάζει*. . .»

Δὲν ἔρω· ἀλλὰ μοῦ φαίνεται πὼς γιὰ πρώτη φορὰ ἀκούστηκαν σύγχρονοι νεοελληνικοὶ στίχοι ἀπὸ τὸν ἀμβωνα πολιτικῆς, φαναριωτικῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀπὸ τὸ στόμα ἐνὸς δεσπότη τοῦ Πατριαρχείου. Κι' ἀκόμα μοῦ φαίνεται πὼς γιὰ πρώτη φορὰ ἱεροκήρυκας ἐκεῖ-πέρα μίλησε μιά τόσο ἀπλή καθαρεύουσα, ὥστε μέσα σ' αὐτὴν νὰ μὴ χτυποῦν σὰν ἀταίριαστες αἱ λέξεις καὶ οἱ φράσεις τῆς δημοτικῆς πού τόσο συχνά, καὶ μὲ τόση ἀγάπη, μεταχειρίζεται ὁ Λαοδικεὺς Δωρόθεος. Ἄς μὴ λέγε λοιπὸν στὸ ἔξης πὼς καὶ «ἡ γλώσσα τοῦ Ἀμβωνος» εἶναι ἀποκλειστικὰ ἡ καθαρεύουσα. Στὸ ἀντάνταχο, τὸ ἀπόρθητο τοῖχος, τὸ ρήγμα εἶναι τώρα βαθύ. Κι' ἦταν γραφτό, ἓνα τέτοιο ρήγμα νὰ γίνῃ πρῶτα-πρῶτα στὸ τοῖχος τῆς «ἀκρόπολης». Ποιὸς θὰ τὸ πιστεῦσε ὡς χθὲς ἀκόμα! . . . Γρ. Ξ.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης στὴν Αἴγυπτο

Ὁ διαπρεπὴς συνεργάτης τῆς «Νέας Ἑστίας», ἀκαδημαϊκὸς καὶ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Α. Μ. Ἀνδρεάδης, πού ἀπὸ τὸν περασμένο Φεβρουάριο βρισκται στὴν Αἴγυπτο, ἔδωσε στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ στὸ Κάιρο μερικὲς, πανεπιστημιακὲς νὰ ποῦμα, διαλέξεις (Οἱ Ἑβραῖοι στὴν Κωνσταντινούπολη, τὰ οικονομικὰ τοῦ Βυζαντίου κτλ.) πού ἔκαμαν μεγάλη

ἐντύπωση καὶ στοὺς ξένους σοφοὺς πού τις παρακολούθησαν — ὁ κ. Ἀνδρεάδης μίλησε γαλλικά — καὶ στὸ ἀνεπτυγμένο ἑλληνικὸ κοινὸ τῶν δύο πόλεων. Ἀναδημοσιεύουμε ἐδῶ ἀπὸ τὰ «Παναγιύπτια», ὅπου διαβάσαμε καὶ περιλήψεις τῶν διαλέξεων, τὸ σχετικὸ τοῦτο σημείωμα, μὲ τὸ ἀξιοπρόσεκτο πραγματικῶς συμπέρασμα του:

«Αἱ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Αἴγυπτου διαλέξεις τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀνδρεάδου, γενόμεναι ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Πανεπιστημίου εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Βασιλικῆς Γεωγραφικῆς Ἑταιρείας, ὑπῆρξαν ἐξ ἴσου ἐπιτυχεῖς πρὸς τὰς τῆς Ἀλεξανδρείας. Ὅχι δὲ μόνον ἐτίμησαν ἀπαξ ἔτι τὴν Ἑλληνικὴν διανοήσιν καὶ ἐπιστήμην διὰ τῶν διαλέξεων του ὁ σοφὸς καθηγητῆς, ἀλλὰ καὶ παρέσχε δι' αὐτῶν τὴν εὐκαιρίαν ὅπως ἐκδηλωθῇ ἡ διεθνὴς ἐκτίμησις τοῦ ἐν Αἴγυπτῳ κόσμου πρὸς τοὺς ἐπιστήμονας τῆς Πανεπιστημιακῆς Ἑλλάδος, οὓς τόσον ἐπαξίως ἐξεπροσώπευσε. Ἀπόδειξις τοῦτου τὰ πολυάριθμα ἄρθρα, ἅτινα ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ ξενογλώσσων ἐφημερίδων, καὶ εἰς τὰ ὅποια, ὁμοῦ μὲ τὰς περιλήψεις τῶν διαλέξεων, ἀνεγράφησαν καὶ τόσοι ἔλαινοι διὰ τὸν διαλέκην διαθρύψαντες τὴν ἐθνικὴν μας φιλοτιμίαν. Ἡ ἐπιτυχὴς αὕτη ἐπίσκεψις τοῦ κ. Ἀνδρεάδου εἰς Αἴγυπτον, μᾶς ὑπομνησθεῖ τὴν ὑπὸ τοῦ ἐκλεκτοῦ συνεργάτου μας κ. Ἀθ. Πολίτη ὑποβληθεῖσαν πέρουσι, μέσον τῶν «Παναγιύπτιων», πρότασιν ὅπως κατ' ἔτος ἐπισκέπτονται τὴν Αἴγυπτον δυὸ ἐκ τῶν διακεκριμένων ἐπιστημόνων ἢ καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου μας, οἵτινες, διὰ διαλέξεων ἢ μαθημάτων ἀπὸ τῆς ἕδρας τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Πανεπιστημίου, νὰ συνδέσσουν διανοητικῶς τοὺς δύο λαοὺς καὶ νὰ συμβάλουν εἰς τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν φιλίαν αὐτῶν. Καὶ θὰ ἦτο, νομίζομεν, εὐκολὸς ἢ πνευματικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ αὕτη ἐπικοινωνία, ἂν ἤθελεν ἀναγνωρίσῃ τὴν σκοπιμότητά της τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας καὶ ἀναλάβῃ τὴν πρὸς τοῦτο πρωτοβουλίαν».

Μὲ μπρὶο καὶ μὲ ὄρεξη

Στὰ ἴδια «Παναγιύπτια» βρισκουμε καὶ ἓνα σημείωμα γιὰ τὴν παράστασι τῶν «Φοιτητῶν» ἀπὸ τοὺς λαμπροὺς ἐρασιτέχνες τοῦ συλλόγου «Αἰσχύλος».

Φαίνεται πὼς ἡ ἀθηναϊκὴ αὐτὴ comédie εἶχε καὶ ἐκεῖ τὴ μεγάλη ἐπιτυχία πού εἶχε παντοῦ ὅπου παίχτηκε τὰ τελευταία δεκαπέντε χρόνια. Τὰ «Παναγιύπτια» τὴν ἀναγνωρίζουν. Τὴν ἀποδίδουν ὁμοῦ στὸ ὅτι οἱ ἐρασιτέχνες ἔπαιξαν μὲ μπρὶο καὶ μὲ ὄρεξη, εὐθεμῆ, λένε, τὸ ἔργο εἶναι παλαιό, ἔχει μέσα πράγματα πού πάλισαν, πέρασαν, καὶ ἂν παιζόταν χωρὶς μπρὶο καὶ χωρὶς ὄρεξη, θὰ κούραζε τὸν κόσμον ἀντὶ τὰ τὸν εὐχαριστήσῃ τόσο.

Ὁ συντάκτης τοῦ σημειώματος δὲν εἶναι βέβαια ἡλίθιος, κάποια ἐμπάθεια ὁμοῦ τοῦ ὑπαγόρευσε μιά μεγάλη ἡλιθιότητα. Δὲν ὑπάρχει ἔργο, καὶ τὸ πιὸ ἀριστοῦργημα, πού δὲ θὰ κούραζε ἂν δὲν παιζόταν «μὲ μπρὶο καὶ μὲ

ὄρεξη». Ἀπεναντίας, ὅσο μπρὶο καὶ ὄση ὄρεξη καὶ ἂν διέθεταν οἱ ἐρασιτέχνες τοῦ «Αἰσχύλου» — καὶ αὐτὴ ἀκόμα ἡ δ. Σεβαστοπούλου, πού εἶναι κιόλα μιά ἔξοχη comédienne — δὲ θάχαν καμμιὰ ἐπιτυχία, ἂν τὸ ἔργο δὲν ἦταν αὐτὸ καθεαυτὸ ἐπιτυχημένο. Ἡ τέχνη του μόνον τὸ κάνει νάρεση παντοῦ ὅπου παίζεται, καὶ δταν ἀκόμα δὲν ἔχει ὁ θεσμός μιά πρωταγωνίστρια σὰν τὴν Ἀλεξανδρινή. Καὶ γι' αὐτὴ τὴν τέχνη — καὶ ὄχι γιὰ τὴς ἐπιτυχίαις τῶν ἡθοποιῶν του ἢ τῶν ἐρασιτεχνῶν — ἔχει μείνει στὸ ἑλληνικὸ δραματολόγιο, θεωρεῖται πιά σὰν κλασικὴ, μ' αὐτὸ δίνουσι ἐξετάσεις στὶς Δραματικῆς Σχολῆς, καὶ παίζεται ἀκόμα καὶ θὰ παίζεται πάντα. Ἀλλοῖμονο ἂν περνοῦσαν τὰ ἔργα, μόνον ἐπιδοὶ πέρασε ἡ ἐποχὴ τους καὶ τὰ ἱστορικά τους ἢ τὰ ἡθογραφικά τους! Οἱ «Φοιτηταὶ» εἶναι τὰ αἰώνια νιάτα, ἡ αἰώνια ἀγάπη σ' αὐτὴ τὴν ὀραία ἡλικία, καὶ ὁ αἰώνιος Φοιτητῆς, πού σκοτώνεται γιὰ μιά Ἰδέα ἢ γιὰ μιά Γυναίκα. Ὅπως δὲν περνοῦν ποτὲ αὐτὰ, ἔτσι δὲν περνᾷ καὶ ἓνα ἔργο πού τὰ παρουσιάζει μὲ τέχνη καὶ μὲ ἀλήθεια.

Ὁ συντάκτης τοῦ σημειώματος δὲν εἶναι, εἴπαμε, ἡλίθιος. Μποροῦσε ὁμοῦ νὰ βρῇ κάτι, πιὸ ἔξυπνο, δηλαδὴ πιὸ ἀνεξέλεγκτο, ἂν ἤθελε νὰ ἰκανοποιήσῃ τὴν ἐμπάθειά του. Γιατ' εἶναι ἐπίσης γνωστὸ ὅτι κάθε ἔργο, καὶ τὸ πιὸ ἀριστοῦργημα, μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ βάλῃ κάτω καὶ νὰ τὸ κατασπαράξῃ. Γρ. Ξ.

Γιὰ καὶ Κάιν

Φίλη «Νέα Ἑστία»,

Ταξιδεύοντας σὲ ἄλλα, καὶ ἴσως τερπνότερα, φιλολογικὰ περιγιάλια, κάπως ἀργῶ νὰ παντήσω στὴν καλὴ καὶ σοφὴ δ. (διδασχόρισσα ἢ δεσποινίδα;) Τούλα Παπαχρονοπούλου καὶ νὰ τῆς πῶ τὸ εὐχαριστῶ γιὰ τὰ μαθήματα πού δίνει. Ἀργήσα καὶ γιὰ δυὸ ἄλλες, πονηρὲς αἰτίαι: α) μήπως βγῆ κανεὶς ἄλλος ἀρμοδιώτερος καὶ βάλῃ τὰ πράματα στὴ θέση τους; β) γιὰ νὰ μείνῃ μετέωρη τῆς νύχης ἡ καρδιά, καὶ ἐγὼ ἀποστομαμένος, δεκαπέντε ἀκόμα ἡμέρες.

Πρὶν ὁμοῦ μποῦμε στὸ θέμα, πρέπει νὰ ποκαταστήσουμε τὰ κείμενα. Γιατὶ μὲ κείμενα παραλλαγμένα φιλολογικὴ μάχη δὲ γίνεται, συζήτηση δὲ χωρεῖ. Λέγω καὶ γράφω κοινὰ «δὲ χωρεῖ» ὁμοῦ ἡ δ. Τ. Π. μοῦ φόρτωσε τὰ ἰδιωματικὰ «δὲν χωραεῖ», μέσα σὲ εἰσαγωγικά μάλιστα, καὶ αὐτὸ μ' ἔκαμε νὰ προσέξω καὶ τᾶλλα.

Α'. Γιὰ τὸ «για». Ἐργημα καθαρό («Ν. Ἑστία» τ. 123, σ. 154) πὼς «εἶναι τούρκικο καὶ ἔρχεται ἀπὸ τὸ περσικὸ *γιαχολ*, πού οἱ Τούρκοι τὸ προσφέρουνε *γιαχολ*. . . ἀνάμεσα σὲ Τούρκους (*για-για*) κτλ.». Αὐτά, νομίζω, θὰ ποῦνε πὼς τὸ «για» εἶναι τούρκικο καὶ οἱ Τούρκοι τὸ λένε «για». Ἡ λέξη εἶναι τόσο κοινὴ, πού ἔκρινα περιττὸ νὰ βάλω παραδείγματα. Καὶ ὁμοῦ ἡ δ. Τ. Π. διορθώνει: «Φαίνεται ὁμοῦ πὼς [οἱ Τούρκοι] θὰ τὸ προσφέρουν καὶ ἀπλῶς: *για*, ἂν κρινῶ ἀπὸ μιά τούρκικη φράση, πού εἶδα» κτλ. (βλ. «Ν. Ἑ.» τ. 124, σ.

τάκουνη ἢ νὰ τὰ διαβάξουν οἱ νέοι «πρὶν τοῦ ραβδίσουνε μὲ βέργες», ὡπως θάλεγε ὁ Ἡρώδης τοῦ Οὐάιλδ.

7. Γιὰ νὰ τελειώσω, ξαναγυρίζω στὰ «σημεῖο» τοῦ Κάιν. «Ἐπιτάκις ἐκδεδίχεται ἐκ Κάιν», λέγει καὶ ὁ στίχος τοῦ Λάμπερ. Τί νὰ εἶτανε τάχα ἐκεῖνο τὸ σημεῖο; Δὲν τὸ ἔχει ἀφήσει ἀναξέταστο ἡ ἔρευνα, κριτικὴ καὶ ἐθνογραφικὴ. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα ὑπάρχει ἐρμηνεῖα καὶ γιὰ τὸ «ἔθετο Κύριος ὁ Θεὸς σημεῖον ἐπὶ Κάιν». Βούλλα τοῦ ἔβαλε; Τὸ «ἔθετο» ἔχει καὶ ἄλλες ἐκδοχάς: «κατασκεύασεν, ὥρισεν, ἐθέσπισεν, ἐκανόνισεν» ἢ, τοῦ ἔδωκε νὰ βασιεῖ ἢ νὰ φορῆ κάποιον σῆμα ἢ σημάδι, ὡπως ἐρμηνεύουν ἄλλοι. Οἱ ἀνατολιστὲς βρίσκουν σ' αὐτὸ πολλὴ συγγένεια μὲ τὸ ἔθιμο ποὺ ὑποχρῶναι ἀκόμα καὶ τῶρα πολλὰς ἀσιανὲς καὶ ἀφρικανὲς φυλὰς νὰ στιγματίζουν τὸ πρόσωπο ἢ νὰ χαρατίζουν τὰ μάγουλα μὲ ὠρισμένους γραμμῆς, ὥστε νὰ ἔχουν κοινὸ διακριτικὸ γνῶρισμα καὶ νὰ γνωρίζωνται μετὰξὺ τους οἱ ἀνθρώποι τῆς ἴδιας φυλῆς. Κάτι ἀνάλογο σημεῖο, ὑποθέτουν οἱ ἀνατολιστὲς, θὰ εἶχε καὶ ἡ δυνατὴ, ἂν καὶ προσωρισμένη καὶ αὐτὴ νὰ χαθῆ, φυλὴ τῶν Κεναίων ('Αριθμοὶ ΚΔ' 22), ποὺ τὸ ὄνομά της σχετίζεται μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Κάιν. Τολμῶ νὰ προσθέσω: Καὶ ἡ περιτομὴ ἀκόμα ποὺ ὥρισεν ὁ Θεὸς γιὰ τὸ μεγάλο καὶ τρανὸ γένος τοῦ Ἀβραάμ: «ἔσται σοι ἐν σημεῖῳ διαθήκης» (Γεν. ΙΖ' 11), «καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομῆς... τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων...» (Ρωμ. Δ' 11), τέτοιο διακριτικὸ σημεῖο εἶναι καὶ θὰ εἶναι γιὰ τοὺς Ἑβραίου καὶ τοὺς Μουσουλμάνους. Συνηθίζεται καὶ τῶρα στοὺς μουσουλμανικοὺς τόπους, ἅμα βρεθῆ κανένας ἀγνωστος νεκρὸς ἢ πνιγμένος, νὰ τὸνε θάβουν ὡς «βελῆδ-ι-Χάβ-βα» (γιὰ τῆς Εὐδίας, δηλ. ἡ Ἑβραῖο ἢ Μουσουλμάνο) ἂν εἶναι περιτομισμένος, καὶ ὡς «βελῆδ-ι-Μαριάμ» (γιὰ τῆς Μαρίας, δηλ. Χριστιανὸ) ἂν εἶναι ἀπεριτόμιστος. Ἀκόμα κ' οἱ Σκοτσέζοι, γιὰ κάθε πατριὰ τους (clan), ἔχουν καὶ διαφορετικὰ, ὠρισμένο, χωριανιστὸ σχέδιο σὲ ἕφασμα (tartan) τῆς φουστανελλίτας. Γιὰ τὰ μὴν πάς καὶ τόσο μακριά, κ' ἐμένα τὸν ἴδιον ἢ μητέρα μου, ποὺ εἶχε νὰ μὲ ἰδῆ ἀπὸ ἐφ' ἑσθ' χρονῶν παιδί, τὸ τρυπημένο γιὰ σκουλαρίκι δεξί μου αὐτὸ εἶπασε γιὰ νὰ βεβαιωθῆ πὼς ἦμουν ἐγώ, ὅταν κάποτε μὲ ξαναεἶδε πωλητῆς. «Πές μου σημάδια τοῦ κορμιοῦ», λέγει καὶ τὸ δημοικὸ τραγούδι.

Ὁλοσήμερον, παραπέμνω, ἂν κανεὶς ἔχη τὴν περιέργεια, καὶ στὴ μονογραφίᾳ τοῦ R. Straube: Das Kainszeichen (Τὸ σημεῖο τοῦ Κάιν), τυπωμένη στὸ περιοδικὸν Zeitschrift für Alt. Test. Wissenschaft (1894, σελ. 250-318), ποὺ ἐγώ, νὰ πῶ τὴν ἀμαρτίαν μου, δὲν ἔχω καμιά ὄρεξη νὰ τὴ διαβάσω. Μοῦ ἀρκεῖ, ὅταν ἐρευνῶ ἐρασιτεχνικὰ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, σὰν ποιητικὸ ἔργο ἀπὸ τὰ πρῶτα τοῦ κόσμου ποὺ εἶναι, νὰ καταφύγω σὲ πρόχειρα κριτικὰ βοηθήματα—ὄχι θεολογικά—χαλασιὰ καὶ συζυγία μου, καὶ ποὺ νὰ καθ' ἅν τὸν Κάη!—καθὼς λέγει ὁ λαός.

Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

Σημαδιακὸς κ' ὁ μεγαλοφυής:

Σεβαστέ μου κ. Ξενοπούλε,

... Στὸ γράμμα τοῦ ὁ κ. Ποριώτης γράφει πὼς «σημειωμένος ἢ σημαδιάρης κλπ. λέγεται ὁ σακάτης ἢ ἀνάπηρος κλπ.». Λοιπὸν, πρὶν ἢ «Πειρο τουλάχιστο κ' ἀπ' ὅσο γνωρίζω, μόνον ὁ «σημειωμένος» ἔχει τὴν ἀνο σημασίαν, ἐνῶ «σημαδιάρης» ἔχει μιάν ἄλλη εὐρύτερη καὶ κάποτε καὶ τελείως διαφορετικὴ. Λοιπὸν, τὰ «σημαδιακός», «σημαδιάρης», ὑποδηλώνουν πρόσωπα ἢ πράγματα ποὺ ἐκπλήττουν, κάνουν ξεχωριστὴ ἐντύπωση, ξεφεύγουν ἀπ' τὸ κοινὸ κ' ὄχι μόνον ἐπὶ κακοῦ. Ἔτσι π. χ. ὁ «σημαδιακός» ἀνθρώπος εἶναι συχνὰ τὸ ἄτομο ποὺ τὰ λόγια ἢ τὰ ἔργα του φέρουν τὰ σημεῖα τῆς μεγαλοφυΐας.

(Ἰωάννινα)

ΚΑΛΛΙΟΠΗ Δ. ΧΑΤΖΗ

Ἡ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΓΑΛΛΙΑ

Μυθιστορήματα: «Le Huitième Péché», ὑπὸ Jean Vignaud, «Le Requiem», ὑπὸ Marcelle Vieux.

Ὁ ρωμαντισμὸς, ἂν χτυπήθηκε θανάτῳ ἀπὸ σχολὲς ποὺ ἀκολουθήσανε τὴν ἐμφάνισή του, ἀλλὰ προπάντων ἀπὸ τὴ στάση τοῦ κοινοῦ ποὺ εἶχε ὑπερκορεσθεῖ ἀπὸ αἰθέρεις ὑπάρξεις, χλωροπικὲς ἡρωίδες, συγκλονιστικὲς ἀποθυσιῆς ποὺ ὑπερβαίνουν καὶ τὴν πῶ στοιχειώδη ἀληθοφάνεια, δὲν ἔλαμψε ὡστόσο νὰ ὑφίσταται σὰν μιὰ κατάσταση λανθάνουσα, σὰν ἕνα ἐλκυστικὸ μοτίβο, ποὺ, δειλὰ ἢ τολμηρὰ, πολλοὶ συγγραφεῖς, ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Φλωμπέρ ὡς τὸ Μπενουά, γιὰ νὰ πᾶρω ἕναν ἀπ' τοὺς πῶ ἀντικροσωπευτικοὺς συγγραφεῖς τοῦ σύγχρονου γαλλικοῦ μυθιστορηματός, χρησιμοποίησαν σὰν ἀντίρροπὸ τοῦ ρεαλισμοῦ. Κι' ὁ περιορισμένος αὐτὸς ρόλος, ἕνας ρόλος κομπάρσος, τοῦ δίνει μιάν ἀξία ποὺ οἱ ἀτελεῖωτες σελίδες ἐνὸς Οὐγκὼ ἢ ἐνὸς Βινὺ δὲν κατόρθωσαν ποτὲ νὰ τοῦ δώσουν.

Ἐ συγκέντρωση δίνει μιὰ δύναμη ἀπάνταστη, καὶ μιὰ ἀπ' τίς πῶ θετικὲς προόδους ποὺ ἐπιτέλεσε ἡ μυθιστοριογραφία στὸν καιρὸ μας, εἶναι τὸ γενναῖο κλάδεμα περιγραφῶν, ἀνυλύσεων, διαλόγων. Τὸ σημερινὸ μυθιστόρημα, κατ' ἀπαράβατη ἀρχή, εἶναι συνθετικὸ σὲ κάθε γραμμὴ του. Δέκα λέξεις ἐκεῖ ποὺ ἄλλοτε βάζανε μιὰ σελίδα, κ' ἡ περιγραφὴ, ὁ διάλογος, ἡ ἀνάλυση, κερδίζουν εἶτα σὲ βάθος, ἐπὶ πρὶν ἔχαναν σὲ σχαινοτενεῖς ἐκφράσεις. Σ' αὐτὴ τὴ φόρμα, ἕνας ρωμαντισμὸς χωρὶς ὑπερβολὰς μπορεῖ νὰ συγκινήσῃ. Δὲν εἶναι ἄλλωστε τόσο ξένος ἀπὸ τὴ νοστορπία τοῦ σημερινοῦ ἀναγνώστη ποὺ ἔχει πληγωθεῖ ἀπ' τὴ μηχανικὸ ρεαλισμὸ τῆς πραγματικότητος. Θὰ παρακολουθήσῃ μ' εὐχαρίστηση τὴν περιπέτειαν ἐνὸς ὁμορφου κοριτσιοῦ σὰν τὴν Ἰντιθ Ρολάν, ποὺ τὸ ἐπάγγελμά της τὴν ὑποχρῶναι στὴν ἀδιάκοπη κ' ἀποκλειστικὴ λατρεία τοῦ ἑαυτοῦ της. Εἶναι ἕνας μεγάλος ἀστέρων τοῦ κινηματογράφου κ' οἱ ἀπαιτήσεις τοῦ φρακοῦ τῆς ἐ-

χρον ἐπιβάλλει τόση αὐτοπεριοκίση, ποὺ ἡ ψυχὴ της, ἀχρησιμοποίητη στὸν ἀκούσιο αὐτὸ ἐγώισμὸ, χάνεται, ἐξουθενώνεται.

Ἔτσι, χωρὶς κανένα ψυχικὸ ἐφόδιο, θ' ἀνημιτωπίσῃ τὴ Μάλεν, τὸ θρυλικὸ νησί ποὺ ὀρθώνεται στὴν «εὐγενέστερη τῶν θαλασσῶν» κατὰ τὸν Paul Valéry, ὅπου τὸ γύρισμα μιᾶς καινίας θὰ φέρῃ τὰ βήματά της. Οἱ ἀναμνήσεις ὑπεράνθρωπων θυσιῶν, μιᾶς πάλης τοῦ πνεύματος κατὰ τῆς σάρκας, τῶν ἀπεριγράπτων βασανιστήσιων καὶ τῶν εὐγενικῶν ὀρησκευτικῶν ἐξάρσεων, πάλλουνε σὲ κάθε καντόνι, φτερουγίζουνε σὲ κάθε πτυχὴ τῶν βυρτανιτικῶν φρουρῶν καὶ γίνονται ὁ πιστότερος σύντροφος τῆς Ἰντιθ, ὑπὸ τὴ μορφὴ ἐνὸς ἡλικιωμένου εὐπατρίδη, τοῦ Μονφρερά, ποὺ τὴν ἐλκύει καὶ τὴν ἀποκορβεῖ ἐξίσου ἰσχυρὰ. Ἀλλὰ ἡ ψυχὴ ποὺ τὸ ὄγδοο ἀμάρτημα, τὸ ἀμάρτημα τῆς αὐτολατρίας ἂν μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς, κριτοῦσε ἀλυσσοδεμένη, ἔσπασε τὰ δεσμά της. Θὰ χροιασθῆ ὅμως ἕνας Μονφρερά μὲ πειστικώτερη ἡλικία γιὰ νὰ ἐξαπολύσῃ τὴν ἐκανάστασιν στὰ στήθη τῆς ἀτεγκτῆς ὁμορφιάς. Κι' ὅταν ἔρχεται, εἶναι τόσο ραγδαία, ποὺ θὰ παρασύρῃ τὴν ὡραία ἐγωίστρια, ταπεινὴ κ' ἀφοσιωμένη, στὴν ὑπηρεσία τῶν λεπτῶν τῆς Ἀφρικῆς.

Τὸ ρωμαντικὸ αὐτὸ τέλος, ποὺ ξαφνίζει ἔπειτα καὶ χειριζόμενον ἀπὸ μιάν ἀριστοτεχνικὴ πέννα σὰν τοῦ Jean Vignaud, δὲ στερεῖται ἀληθοφάνειας ὅταν θυμηθῆ κανεὶς πόσες τέτοιες ἀποθυσιῆς παρέδωκε στὴν ἀθανασία ὁ τελευταῖος πόλεμος. Ἀλλωστε ἡ ἐντύπωση ποὺ μένει, ὅταν κλείσῃ κανεὶς τὸ ὄγδοο Ἀμάρτημα, εἶναι πὼς διάβασε ἕνα καλὸ βιβλίον.

Ὁ ὁμὸς ρεαλισμὸς, ποὺ δὲν κατόρθωσε νὰ κροσελκύσῃ τὸ Jean Vignaud, βρῆκε ἕναν ἐνθερμὸ ὁπαδὸ σὲ μιὰ γυναῖκα ποὺ ἔχει ἕνα πλούσιο καὶ ποικίλο συγγραφικὸ ταλέντο. Ἡ Marcelle Vieux, γιὰ τὴν ὁποία εἶχα καὶ ἄλλοτε εὐκαιρία νὰ μιλήσω ἀπὸ τῆς στήλης αὐτῆς, ἀσχολεῖται τῶρα μὲ τὸν ἐκπρόσωπο τοῦ ἀρριβισμοῦ, τὸν καρχαρία τοῦ ἔμπορου καὶ τῆς οἰκονομίας ποὺ λυμαινεται τὴ διεθνή κοινωνία.

Τὸ μυθιστόρημά της, γεμᾶτο ὁμότητα, πεζότητα, δίνει τὸ χαρακτῆρα τοῦ ὑποκτου αὐτοῦ μεγαλοεπιχειρηματία καὶ τοῦ σπασμωδικοῦ περιβάλλοντός του, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ λοιποδύτες ἢ καὶ κακούργους, ἀνώτερης ὁμορφῆς, ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, κ' ἀπ' τ' ἄλλο ἀπὸ θύματα. Οἱ κομπάρσοι αὐτοὶ σκιαγραφοῦνται μὲ πιστότητα καὶ πνοή. Ὅλα αὐτὰ τὰ fantoches ζοῦν τὴν ἰδιότυπὴν κ' ἐντατικὴ ζωὴ τους μέσα στὸ «Requiem», ἀλλὰ ὁ ἴδιος ἀπαιτοῦσε δυνάμεις πολὺ ἀνώτερες ἀπ' αὐτὲς ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχη μιὰ γυναῖκα, ἔστω κ' ἂν εἶναι πρώτης τάξεως συγγραφέας. Ὁ Καρχαρίας της φεύγει συχνὰ ἀπ' τὸν τόνο του κ' ἡ λεχτικὴ δομικότητα δὲν κατορθώνει πάντα νὰ σκεπάσῃ τὴν ἀδυναμία τῆς κ. Vieux νὰ ἰλοκληρώσῃ τὸν ὑπο αὐτὸ ποὺ μεσουρανεῖ στὰ μεγάλα οἰκονομικὰ κέντρα τοῦ κόσμου.

Α. Σ. Β.

ΙΤΑΛΙΑ

Τὸ βραβεῖο Fracchia

Γιὰ τρίτη φορὰ ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς ἰδρύσεώς του, δόθηκε τὸ λογοτεχνικὸ βραβεῖο Umberto Fracchia. Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ βραβείου ἀναγκάστηκε νὰ τὸ χωρίσῃ σὲ δύο κ' ἔτσι πήραν ἀπὸ δύομισυ χιλ. λιρέτες δύο νέοι συγγραφεῖς, ἕνας ποιητῆς, ὁ A. Carlo Capasso γιὰ τὴ λυρική του συλλογὴ «Τὸ βῆμα τοῦ κύκνου», κ' ἕνας πεζογράφος, ὁ Euralio de Michellis γιὰ τὸν τόμον διηγημάτων «Bugie» («Ψευτιές»). Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἔργων ποὺ ὑπεβλήθησαν ἐρέτος ἦταν καταπληκτικὸς: διακόσια ἑντεκα. Τὸ 1929 εἶχαν ὑποβληθῆ 105, τὸ 1930 μόνον 89 ἔργα. Γιὰ νὰ διευκρινίσῃ τίς τάσεις καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς ἡ κριτικῆς ἐπιτροπῆς συμφώνησε ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς πὼς ἔπρεπε νὰ βραβευθῆ μόνον νέος συγγραφέας, καὶ συνεπῶς ν' ἀποκλειστοῦν ἡδη ἀναγνωρισμένοι συγγραφεῖς.

Ὁ ποιητῆς Καπάσο εἶναι ἡλικίας μόλις 23 ἐτῶν καὶ γεννήθηκε στὴ Βενετία. Τὸ ἔργο του «Τὸ βῆμα τοῦ κύκνου» συνοψίζεται σὲ δύο τρεῖς λέξεις: ὁ καιρὸς τῆς ζωῆς. Ἡ λυρική του διάθεσις εἶναι θλιμμένη, τρυφερή, μυστικιστικὴ. «Ἡ ποίησή του» γράφει ἕνας κριτικὸς «εἶναι πρὸ παντὸς πρωτόγονη, γιατί συνίσταται σ' ἕνα διάλογο ἀνάμεσα πνεύματος καὶ σάρκας, καὶ ξετυλίγεται σ' ἕνα ἱερὸ δρᾶμα ποὺ ἔχει γιὰ συνομιλητὲς τὸν ἀνθρώπο θείας φύσεως καὶ τὸ φίδι-πειρασμὸ, τὸν ἄγγελον ποὺ βρίσκεται μέσα στὸν ἀνθρώπο καὶ τὸ δαίμονα ποὺ τοῦ ἀντιστέκεται».

Μιὰ σκιὰ ἀνείπωτη
εἶναι μέσα μου· ἀλαφρῶ σὰν κύκνος,
ἔτοιμη νὰ φύγῃ. Περιμένει
ἀκίνητη ἡ λίμνη ἢ νυχτερινή·
Μιὰ μέρα . . . Ἀνείπωτη σκιὰ,
ποὺ σὲ φιλοξενεῖ ἢ πυκνὴ σάρκα,
μιὰ μέρα μὲ βῆμα
σιωπηλὸ κύκνου θὰ ξεφύγῃς . . .

Ὁλος ὁ τόμος εἶναι μιὰ πλατεῖα συμφωνία προπαρασκευαστικὴ, ὅπου ζοῦν κιόλας σφιχτοδεμένα καὶ ὅπου εἶναι εὐκόλο νὰ ἀναγνωριστοῦν τὰ θεμελιώδη θέματα τοῦ μελλοποικτοῦ ποιητικοῦ ἔργου.

Συμφωνία ποὺ δὲν εἶναι καθαρὴ ποίηση, ἀλλὰ ποὺ δὲν μπορεῖ πάλι κανεὶς νὰ τῆς ἀρνηθῆ ποιητικὸ βάθος. Θὰ μπορούσαμε νὰ τὴν ὀνομάσουμε κατὰ τὸ «μέσον» ἀνάμεσα τοῦ ποιητῆ ὡς φυσικοῦ προσώπου καὶ μιᾶς καθαρότητος ποίησης, δεμένης μὲ τὸ συγκεκριμένο, μέσῳ μιᾶς λεπτῆς κλωστῆς, μέσῳ σπανίων λέξεων.

Ὁμοιοκαταληξία δὲν ὑπάρχει στοὺς στίχους τοῦ Capasso. Ἡ «πρωτόγονη» δύναμη στοχασμοῦ καὶ αἰσθηματος δὲν μπόρεσε ἀκόμα νὰ πειθαρχήσῃ στὸ νόμον τῆς ὁμοιοκαταληξίας. Ἴσως γιὰ τὸ νωρὸς ποιητῆς ἐνοιῶσε πὼς ἔτσι θὰ ξεγλιστροῦσε πρὸς τὸ συμβατικὸ, πρὸς τὸ τεχνητὸ. Γιὰ τοῦτο φαίνεται νὰ ἐκτιμήθηκε ἀπὸ τοὺς κριτὰς ποὺ θὰ εἶδαν σ' αὐτὸν σπέρματα μελλοποικτικῆς ὀρμιάσεως.

Σὲ πολλὰ σημεῖα μάλιστα ἡ ποίησις τοῦ Κ.

φραίνεται νὰ ξεφεύγη ἀπὸ τὴν ἰσορροπία τῆς ποιητικῆς συνθέσεως. Ὁ δυαδισμὸς τοῦ πνεύματος καὶ τῆς σάρκας εἶναι τυπικός, θλιβερά τυπικός γιὰ τὴ νεότη. Καθὼς εἶναι τυπικός γιὰ τὴς ἐποχὲς τῆς γενέσεως τῶν λοτριωτικῶν θρησκειῶν, ὅπου ὁ κουρασμένος ἄνθρωπος μὴ βρισκόμενος μέσα του τὴν ἰσορροπία σὲ μιὰν ἁρμονία ζωῆς καὶ ξεφεύγοντας στὰ ἄκρα, στὸν ἀσκητισμὸ, στὴν αὐτοτυραννικὴν ἐξιδανίκευση τῆς ζωῆς, μοιάζει κάπως μὲ τὴ νεότη πού δὲ βρῆκε τὸ δρόμο τῆς.

Ὁ *Enrico de Michells* γεννήθηκε στὸ Σαλέρνο καὶ εἶναι εἰκοσιεξάχρονον. ἔχει γράψει ἴσαμε σήμερον «Τὸ νᾶσαι εἰκοσι χρόνων», «Ἀδάμ» κ. ἄ. καὶ συνεργάζεται στὴ «Στάμπα» καὶ στὸν «Πήγασο». Ὁ τίτλος τῆς συλλογῆς τῶν διηγημάτων του πού βραβεύθηκαν («Ψευτιές») ὑπαινίσσεται τὰ φέριμα ἐκείνα, τὴς καθημερινῆς υποχωρήσεις καὶ συγκυριαβίσεις μας ἀντίκρου στὴν πραγματικότητα, πού μᾶς βοηθοῦν νὰ προσαρμοστούμε στὴ ζωὴ καὶ στὴς βίβλους ἀνάγκης τῆς. Τὸ ὄνομα του εἶναι καθαρὸ, λυτὸ, λαξευτὸ. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι πρὶν καταλήξῃ ἡ κριτικὴ ἐπιτροπὴ στὸ ἔργο τοῦ Ντέ Μικέλις, εἶχε σηκωθῆ μεγάλη συζήτηση γύρω στὸν πεζογράφον αὐτὸν καὶ στὸν ἀνταγωνιστὴ του Βιττορίνι ὁ ὁποῖος εἶχε ὑποβάλει διηγήματα μὲ τὸν τίτλο «Μικροστοί» καὶ εἶχε πολλοὺς ὑπερασπιστὰς ἀνάμεσα στὰ μέλη τῆς κριτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ὁ Ἀντζολέτι—ἓνας ἀπὸ τοὺς κριτὰς, γνωστὸς συγγραφέας πού δημοσιεύει τώρα σ' ἓνα ἰταλικὸ λογοτεχνικὸ περιοδικὸ βαθυστόχαστες ἐντυπώσεις ἀπὸ ἓνα εὐρωπαϊκὸ του ταξίδι,—ὁ Ἀντζολέτι λοιπὸν παρατήρησε στοὺς συναδέλφους του ὅτι ὁ Βιττορίνι παρουσιάζει ὁμοιότητες μὲ τὰ νέα ρεύματα τῆς εὐρωπαϊκῆς λογοτεχνίας (Joyce, Proust). Εἶναι χαρακτηριστικὸς οἱ παρατηρήσεις του: «Ἡ ἐπίδρασις αὐτῆ ἀπορροφήθηκε καὶ σ' αὐτὰ ἀκόμα τὰ κατώτερα μέρη τοῦ ἔργου του, ἔτσι πού νὰ φανερώνη λεπτομέρειες ὑπερβολικοῦ ρεαλισμοῦ καὶ μιὰν ἐκμιονῆ ἐπάνω σὲ θέματα τὰ ὅποια προσβάλλουν τὴν εὐαισθησία τοῦ ἀναγνώστου».

Παρ' ὅλα ταῦτα ὁ Βιττορίνι, ρεαλιστὴς καὶ ἐρωτικὸς, «δείχνει ἀξιοσημείωτες ἰκανότητες διηγηματογράφου». Ἀλλὰ «ἡ ἀνάγκη εἰλικρινείας πού ἔχει μέσα του τὸν σπρώχνει σὲ μιὰν ἀνηλεῆ θεώρησι τῆς ζωῆς» καὶ σὲ ὑπερβολὰς ὑπερρεαλιστικῆς.

Ἐνας ἄλλος κριτὴς λέει: «Ὁ Βιττόνι εἶναι συγγραφέας ἐρωτικὸς (erotico). ἔχει τὸ αἶσθημα τῆς σάρκας»—«Joyce, Joyce» φωνάζει ἄλλος κριτὴς, κτλ. Καὶ μολονότι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κριτὰς τὸν χαρακτηρίζουν ὡς «νέο», ὡς δυνατὸ, ὡς πρωτότυπο, ἡ τελικὴ κρίσις εὐνόησε τὸν πιὸ ἥρεμο, τὸν πιὸ κατασταλαγμένον De Michells, ὁ ὁποῖος «ἔχει μεγαλύτερη συμπάθειαν γιὰ τὸν ἄνθρωπο».

«Φύσις αὐστηρὰ ἠθικῆ», γράφει ὁ Arnaldo Bocelli γιὰ τὸν Ντέ Μικέλις, «στοχαστικὴ, πού τρεῖται στὴν ἐνδοσκοπία (πού πάνω τῆς ἐπέδρασε δίχως ἀμφιβολία ἡ ἀνατροπὴ ἢ παραμένει ἀπὸ τὸν πατέρα του, εὐαγγελικὸν πάστο-

ρα, καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα ἐκείνη τῆς ἐλευθέρης αὐτοεξετάσεως μέσα στὴν ὁποία ἀναπτύχθηκε), ἀλλὰ φύσις πού ὡς τόσο δὲν τὴν στηρίζει μὴ βεβαιότητος, μὴ πίστης».

Ζωὴ εἶναι, κατ' ἀνάγκην, συμβιβασμὸς, μὴ καὶ κάθε ἄνθρωπος εἶναι κλεισμένος μέσα στὸν ἑαυτὸ του, δὲν μπορεῖ εὐκόλως νὰ ζωντανένη πρὸς τὰ ἔξω τὴν τυχόν ἐσωτερικὴν του ἁρμονία καὶ μόνο μερικὲς ἐξωτερικὲς πράξεις ἔχει κοινὲς μὲ τοὺς συνανθρώπους του.

Γενικὰ ἡ ἐπιτίμησις τοῦ Ντέ Μικέλις εἶναι χαρακτηριστικὸ σημεῖον τοῦ ὅτι, στὴν Ἰταλίαν τοῦλάχιστον, γεννιέται σιγὰ σιγὰ ἓνα ρεύμα κατὰ τοῦ ὅμοιου ὑπερρεαλισμοῦ πού δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, κατὰ βάθος, παρὰ ἀντίδρασις κατὰ τῆς ἀρνήσεως. Στὴ Γαλλίαν ἔχομε τὸν τελευταῖον καιρὸ ἓνα παρόμοιον φαινόμενον. Ὁ κόσμος νοιώθει πάλι τὴν ἀνάγκην νὰ τονώσει τὴς αἰώνιες ἀξίες. Γι' αὐτὸ π. χ. ἔγινε τόσο εὐνοϊκὰ δεκτὸ κ' ἀπὸ τὴν κριτικὴν τὸ ἀπλό, ἀλλὰ βαθύ μυθιστόρημα τοῦ Charlotonne «Clair», πού δὲν παρουσιάζει παρὰ τὴν ἱστορίαν ἐνὸς ἀπλοῦ συζυγικοῦ ἔρωτος.

Π. Φ.

ΤΟΥΡΚΙΑ

Nazim Hikmet: «*Henerci kendini nâzin dîrdî?*».

Κάθε φορὰ πού θὰ κυκλοφορήσῃ ἓνα καινούργιον βιβλίον τοῦ Ναζιμ Χικμέτ, δημιουργοῦνται ἓνα σωρὸ συζητήσεις, γράφονται χίλια-δύο κατὰ κ' ἄλλα τόσα ὑπέρ. Ἔτσι καὶ μὲ τὸ τελευταῖον του ἔργο «Γιατὶ αὐτοκτόνησι ὁ Μπενερετζή» («Μπενερετζή κεντινί νίτνιν ἄντουρντοῦ»). Κανένα ἄλλο βιβλίον δὲν ἔκαμε τόσο θόρυβο ὅσο αὐτό. Ἄλλοι κατηγοροῦν τὸν συγγραφέαν του γιὰ «μπολσεβίκο». Ἄλλοι τοῦπαν πῶς γράφει πολιτικὰ ἄρθρα κ' ἄλλοι πάλι ὅτι δὲν κάνει τίποτε τὸ καινούργιον. Κι' ἔχουν ἄδικο ὅλοι. Γιατὶ ἡ ποίησις τοῦ Ναζιμ Χικμέτ εἶναι καινούργια πέρα γιὰ πέρα καὶ πρωτάκουστη στὸν τόπον αὐτό, ὅπου τὸ κοινὸ εἶναι συνηθισμένον νὰ διαβάζει στίχους στοὺς ὁποίους ὁ ἔρωτας, τὸ ρόδο καὶ τ' ἀηδόνι εἶναι τὰ προσηλιθὲς θέματα, γύρω στὰ ὅποια ἡ φαντασία τοῦ κάθε ποιητῆ βρῆσκει τὸ μέσον νὰ ἐκδηλωθῆ καὶ νὰ δημιουργήσῃ.

Ὡς σήμερον, ὁ ποιητὴς ἔβγαλε τέσσαρις ποιητικῆς συλλογῆς. Οἱ τίτλοι τῶν εἶναι ὅσο μπορεῖ παράξενοι: «835 στίχοι», «Ἡ Ζοκόνδα καὶ ὁ Σι-γιὰ-αῦ», «Βαράν 3» («Ἐφῆσε τὰ τρία»), καὶ «Σ.Κ.Σ.», ἀρχικὰ γράμματα ἀπὸ τὴς λέξεις «Σεσινί καϊπεντέν σεχιρ» («Ἡ πόλις πού ἔχασε τὴ μιλιὰ τῆς»).

Τὸ καινούργιον του βιβλίον «Πῶς αὐτοκτόνησε ὁ Μπενερετζή», εἶναι ἓνα μυθιστορηματικὸν ποιητικὸν σὲ στίχους καὶ σὲ πρόζα. Σ' αὐτὸ ὁ ποιητὴς ἀναλύει τοὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους δίδεται σ' ἓναν ἄνθρωπον ἡ εὐκαιρία νὰ διαθέσῃ μόνος του τὴ ζωὴν καὶ τὸ θάνατόν του. Μπορεῖ νὰ παραβληθῆ τὸ ἔργο ὡς «θέσις», μὲ τὸν «Γιγιώμ Τέλλ» τοῦ Σίλλερ. Κι' ἡ «θέσις» αὐτὴ εἶναι πολὺ ἰδιότροπη. Τὴ μαθαίνουμε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ Μπενερετζή πού λέγει: «Ἀπὸ χθὲς

βρίσκομαι στὸ κεφάλι τοῦ ὄμιλου. Ἐνῶ ἡ φυσιογνωμικὴ μου κατάστασις δὲν εἶναι καθόλου ὀμιλή... Τὸ κεφάλι μου ἔχασε τὴν ἐλαστικότητά του. Ἀὐτὸ θὰ μπορέσω νὰ σταθῶ στὸ ὄψος πού μοῦ πρόκει. Τὰ χέρια μου τρέμουν ὅσο δὲν εἶναι σιωπῆ. Ἦρθαν σὲ θέσι νὰ μὴ μποροῦν νὰ κρατήσουν τιμὸνι ἐναντία στὸ ρεύμα. Πρόκει ὅμως νὰ γληγορένω τὸ κύλιμα τοῦ ἐγῶ. Μὰ φοβᾶμαι πῶς θὰ τὸ κατεβάσω κ' ὄλας. Θὰ κάμω πράματα ἔξω ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία μου, ἀθελά μου. Τὸ ξαίρω: «Ἴσως σ' ἐξὶ μῆνες, σ' ἓνα χρόνον, νὰ μὲ ρίξει κ' ἔξω ἡ δυνάμη μου. Ἀλλὰ ὡς τότε θὰ τὸ νικήσω, θὰ τοῦ γενῶ φρένο». Ἐλα κάλε ὅμως πού ἐγῶ, κ' ἄντας μέσ' στὸ κλήθος ἀκόμα, ὄχι ἓνα χρόνον, οὔτε μὴ μέρη δὲ θὰ τοῦ κάμω ἀπιστίας δίχως τὴ θέλησή μου. Δὲν μπορῶ νὰ κάμω τέτοια πράματα».

Ὡστε, σὲ μιὰν ἐποχὴ πού ἡ φυσιογνωμικὴ κατάστασις τοῦ Μπενερετζή εἶναι ὀλοτέλα ἀνώμαλη, τὸ πλῆθος ξεσηκώνεται νὰ τὸν κάμει ἀρχηγό του. Ἄν ὁ Μπενερετζή τῶρα εἶναι πιστὸς στὰ ἰδανικά του, καὶ γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὸ πλῆθος, θ' αὐτοκτονήσῃ. Καὶ μονάχα σὲ μιὰν τέτοια περίπτωσι συγχωριέται ἡ αὐτοκτονία.

Ὁ Ναζιμ Χικμέτ στὸ βιβλίον του αὐτὸ διηγείται ὅτι βλέπει κ' ὅτι σκέπτεται δίχως νεροπή, δίχως νὰ περιορίζεται ἀπὸ μιὰ ταρτοφικὴ ἀξιοπρέπεια, ἀνοιχτὰ-ἀνοιχτὰ, μὲ πολλὴ περὶ λέξεις πού πολλὰς φορὰς φθάνουν τὸ σαρκασμὸ. Ἡ γλῶσσα του εἶναι ἡ βέρα δημοτικῆς τουρκικῆς. Μικρὰ, ἐλάχιστα τεχνικὰ λάθια, ἀκατανόητες εἰκόνες, ἀστρεῖες ἐκφράσεις, παραπληθίσις ἐπαναλήψεων, δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς πῶς δὲν βρισκόμεθα στὸ ἔργο του. Ὅμως ὅλα αὐτὰ δὲν μποροῦν νὰ μειώσουν τὴν ἀξίαν καὶ τὴ δυνάμη τοῦ ὅμορφου αὐτοῦ βιβλίου. Πολλὰς του σελίδες εἶναι ἀληθινὰ ἀριστουργηματικῆς. Παράξενα στολίδια, σὰν μακέττες κυβιστῆ ζωγράφου, στολίζουν τὴς περισσότερες. Γιὰ τὴν ὥρα στέκει τὸ καλλίτερον τουρκικὸ λογοτεχνικὸ βιβλίον, στοὺς δύο πρώτους μῆνες τοῦ 1932.

(Πόλις)

Ἄβρ. Ν. Π.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ

ΓΑΛΛΙΑ

P. Armont: «*Ces Messieurs de la Santé*».

Ὁ P. Armont εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς θεατρικῶς συγγραφῆς τοῦ βουλευτῆρος πού εἶχε τὴς περισσότερες ἐπιτυχίας. Οἱ κωμωδίαι του «Τὸ Τέχνασμα τοῦ Βραζιλιάνου», «Κουρῆας κυριῶν» καὶ «Σχολὴ Κοκοτῶν» ἔχουν τὸ ὄνομά του γνωστὸ κ' ἔξω τῆς Γαλλίας. Τὸ καλέντο του, ἐλαφρὸ, πινθηροβόλο, παιχιδιάρικο, ἐνισχύεται ἀπὸ μιὰ βαθειὰ σκηνακὴ ἰκανότητα πού κάνουν τὰ ἔργα του,—τηρουμένων βέβαια πάντα τῶν ἀναλογιῶν,—ἄρτια. Ἡ καλοκάγαθη σάτυρα τῆς ἀνώμαλης ἐποχῆς μας ἀποτελεῖ συνήθως τὸν πυρήνα τους. Εἰδικὰ, τὸ «*Ces Messieurs de la Santé*» πού ἀνεβάστηκε ἀπ' τὸ Théâtre de Paris, ἐμπνεύστηκε κατ' εὐθείαν ἀπ' τὰ μεγάλα χροματι-

στικὰ σκάνδαλα τῆς κυρίας Ἀνὸν καὶ τοῦ Οὐστρίε. Ἀλλὰ θὰ ἦταν πλάνη νὰ νομισθῆ πῶς πῆρε τὴν πέννα του σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι σὰν κατακριτὴς.

Ὁ Armont ἂν δὲ θαυμάζει, τουλάχιστον συμπαθεῖ αὐτοὺς τοὺς «ἀναταραχτὰς τῆς ἀποταμίευσης» πού δείχνουν τόση ἐπινοητικότητα, τόση ἐφευρετικότητα, τόση πειστικότητα, γιὰ νὰ κατατροπώσουν τὴς κατηγορίας, ἀκόμα κ' ὅταν κάθονται στὰ ἐδῶλια τῶν κατηγορουμένων. Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον παρουσιάζει ἓναν ἀδελφὸν τους ἀπ' τὴ σκηνακὴ—ρωμαντικὸν, γενναῖον φρόνα, ἀμνηστικόν—κάνει τὴν κριτικὴν νὰ διερωτᾶται ἂν δὲ θὰ προσθέσῃ κ' ἄλλα θύματα στ' ἀναρίθμητα πού ἔχουν κάνει ὡς τώρα.

Ἡθικὴ ἢ ἀνῆθικη, ἡ κωμωδία αὐτὴ φαίνεται ν' ἀρέσῃ πολὺ στὸ κοινὸ πού «ἐδειξε πάντα μιὰ σκανδαλιώδη μεροληψίαν ὅταν ὁ Ἀρσέν Λουπὲν ἢ ὁ Γκιγιὸν κοροϊδεύουν τοὺς ἀστυνομικοὺς». Ὑπάρχουν ἄλλοιτε μέσα κ' ἓνα-δύο τύποι ἀπολαυστικοί. Φαντασθῆτε μιὰ ξεραυμένη ἔξηντάρη, ἀπρηχαιωμένη σωματικὰ καὶ πνευματικὰ, πού πέρασε ὅλη τῆς τῆ ζωῆς διευθύνοντας ἓνα ἐργαστήρι κορσέδων «Σολφιῆ». Ἡ γυναῖκα ἀπολυτρώθηκε ἀπὸ καιροῦ ἀπ' τοὺς ἄχαρους αὐτοὺς μπαλαινιωτοὺς θώρακες, ἀλλὰ ἡ κ. Ζενισσιέ ἔχει τὴς ἀφοσιωμένες πελάτισσές της, παλαιοντολογικὰ τέρατα σὰν κ' αὐτὴν, πού τὴς ἐπιτρέπουν νὰ φυτοζωῆ. Περιβάλλεται ἀπὸ μερικὲς θεότρολλες μαθητροῦλες πού τὴ σκανδαλίζουν κάθε στιγμὴ, ἀπὸ μιὰ φιλήσυχη καὶ μυστηριώδικη ἐργάτρια, τὴ δ. Κλαίρ, ἓνα λογιστή, τύπο τῆς γραφειοκρατικῆς ἐξαθλίωσης, τὸν Ἀμεδαίο, κ' ἀπ' τὸ γιὸ τῆς καὶ τὴ γυναῖκα του, τύπους μετρίων ἀστῶν πού ζοῦν χωρὶς σκοπὸν καὶ χωρὶς ἀπαιτήσεις. Ἀλλὰ ἡ νεκρωσις αὐτῆ, ξαρνικὰ, κινδυνεύει νὰ καταστραφῆ. Ἐνα βράδυ, τὴν ὥρα πού ἐτοιμαζόντανε νὰ κλείσουν τὸ κατάστημα, παρουσιάζεται ἓνας περιεργὸς τύπος καὶ ζητᾶ νὰ τοῦ δώσουν μιὰ ὁποιαδήποτε δουλειὰ μὲ ὄρους ἐξυτελιστικῶς. Ἡ κ. Ζενισσιέ, ἔπειτα ἀπὸ πολλοὺς δισταγμοὺς, ἀποφασίζει νὰ τὸν κριτικὴν γιὰ νυχτοφύλακα, ἀλλὰ σὲ λίγο, ὅταν μένει μόνος μὲ τὴν Κλαίρ, ὁ ψευδο-Γεδεὼν ἀποκαλύπτεται. Εἶναι ὁ διάσημος τραπεζίτης Ταφάρ πού δραπέτευσε ἀπ' τὴς φυλακῆς τοῦ Σαντέ, ὅπου εἶχε κλειστῆ γιὰ διάφορα τραπεζικὰ σκάνδαλα. Ἡ Κλαίρ δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν πρῶην ἐρωμένην του πού κρύβεται κ' αὐτὴ στὸ κατάστημα τῶν κορσέδων περιμένοντας τὴν ἐξέλιξη τῆς κατάστασις. Ὁ Ταφάρ τῆς ἐξηγεῖ πῶς ἀποφάσισε νὰ μὴ «σὲ δουλειὰ» γιὰ λίγο καιρὸν, γιὰ νὰ κανονίσῃ τὴς υποθέσεις του ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς. Καὶ πραγματικὰ, ἀρχίζει γιὰ τὸν ψευδο-Γεδεὼν μιὰ καινούργια ζωὴ. Βῆμα πρὸς βῆμα, ἡ κ. Ζενισσιέ, κατάπληκτη κ' ἐνθουσιασμένη, τὸν προσβάλλει τέλος σὲ γενικὸν διευθυντὴν τοῦ καταστήματός της πού δὲν ἀσχολεῖται πιά μόνον μὲ κορσέδες, ἀλλὰ καὶ μὲ τυριά, καὶ λάστιχα, καὶ μυδραλλιοβόλα, κ' ὅ,τι γενικὰ μπορεῖ ν' ἀγορασθῆ καὶ νὰ πουληθῆ, πραγματοποιώντας κολοσσιακὰ κέρδη, ἀπὸ τὰ ὅποια ἀφίνει γὰ ἐπωφελοῦνται ὅλοι

ναν κίνδυνο, από καρμιά κρίσιμη στιγμή, από καρμιά αγωνία, από καρμιά πορεία, από κανένα μαστίγωμα, από καρμιά βαρεία άγγραφεία, λές και είναι τό σώμα και ή ψυχή τών χιλιάδων Έλλήνων που πέρασαν τόν καιρό τής αλχημωσίας τους έπειτ' από τή Μικρασιατική καταστροφή στα έργατικά τάγματα τής 'Ανατολής, όπου ξεκινδύνει άλλοτε ή ζωή εκείνων που τ' άποτελοῦσαν, άλλοτε ή τιμή, συχνά και τὰ δύο μαζί. Φυσικά, ό κ. Β. έπιμένει στο σημείο αυτό για νά προκαλέση ζωηρότερες έντυπώσεις και γονιμώτερη άγανάκτηση. Στο άποτέλεσμα όμως αυτό δέν φράνεις με τήν επίδειξη τής σωματικής άντοχής του άνθρώπου αλλά με τήν έμφάνιση τής ψυχικής του καρτερίας. Και ό κ. Β., έπιμένοντας στο κλήθος τών δοκιμασιών, πέτυχε τό πρώτο περισσότερο από τό δεύτερο.

Έδωσε, βέβαια, σελίδες καλογραμμένες και γεμάτες από εικόνες δυνατές. Είναι λαμπρός άφηγητής και ξέρει όσο λίγοι νά άνανεώνη τό ένδιαφέρον μας. Παρουσιάζει άνθρώπους που μιλοῦν φυσικά, που σκέπτονται καθάνας με τό δικό του τρόπο, που δέν μένουν σιωδές αλλά πράσιμα ικανά νά κινήσουν τή συμπάθειά μας, νά βάλουν σ' ένέργεια τή σκέψη μας, νά δημιουργήσουν, τέλος, ψυχικές καταστάσεις. Κι' αυτές άκριβώς οι ικανότητες δέν άφήνουν νά φανή τό έργο μακρό και κουραστικό. Διαβάζονται και οι διακόσιες σαράντα δύο σελίδες του. 'Η έντύπωση όμως από τό έργο θά ήταν άλλη, και τό ρομάντσο θά κέρδιζε σέ λογοτεχνική ένότητα, άν ό κ. Β. άπλωνόταν λιγώτερο σ' ένταση και πήγαινε περισσότερο σέ βιάθος.

Τό Νούμερο 3128, χωρίς υπερβολή, είναι τέρας άντοχής. Κ' ή άντοχή του παρουσιάζεται τόση ώστε δέν μπορεί νά είναι ψυχική. Τό 'παρών' που δίνει σέ κάθε δύσκολη στιγμή μεγαλώνει τή δυσπιστία μας. Δέν άμυρσβητώ τὰ γεγονότα. 'Ισως τό Νούμερο 3128 νά είναι πρόσσιπο πραγματικό που δέν δυσκολεύεται μάλλιστα νά παραδεχτή με πολύ μικρές τροποποιήσεις τήν ιστορία του βιβλίου του κ. Β. για δική του ιστορία. Δέν σημαίνει. 'Ο Ισχυρισμός είναι πολύ γνωστό έπιχείρημα που δέν τό χρησιμοποιούν σοβαροί συγγραφείς. Οι περιπέτειες του αλχημωτικού του «Ν. 3128» είναι τόσες, ώστε έρχεται στιγμή που τις θεωρούμε άσχετες με τόν ψυχικό του κόσμο. Οι ψυχικές μας δυνάμεις έχουν μιá ώρισμένη άντοχή. Και τήν άντοχή αυτή κάνει τό λάθος ό κ. Β. νά τήν ξεπεράση από τή μέση σχεδόν του βιβλίου του. 'Υποχρεώνει τόν ήρωά του νά περάσει κι' από άλλες δοκιμασίες. Κ' εκείνες, φυσικά, άκολουθεί τό δρόμο που του άνοίγει ό δημιουργός του. 'Αλλ' ό άναγνώστης δέν προχωρεί περισσότερο. Είναι βέβαιος ότι τό «Νούμερο 3128» κι' όποιοσδήποτε άλλος άνθρωπος δέν θά μπορούσε νά έχη κι' άλλη άντοχή. Και συνεχίζει τό διάβασμα με τήν πεποίθηση ότι παρακολουθεί κάτι που δέν υπάρχει, αλλά κατασκαφάξεται από σελίδα σέ σελίδα, ή, τό πολύ, τή σωματική μόνο άντοχή ένδός άνθρώπου που είναι άδειος πιά από ψυχή, από μυα-

λό, από πνοή. Γιατί σωματική άντοχή δέν είναι άπίθανο νά υπάρχει. Πόσοι άνθρωποι δέν κάνουν εις κουραστικότερες δουλειές κι' όμως δέν έχουν τήν παραμικρότερη ψυχική δύναμη! 'Ολοι αυτοί είναι νεκροί. 'Ενας άπ' αυτούς και τό Νούμερο 3128.

'Εκπαιθετὸς δηλαδή ό κ. Β. στην υπερβολή που εξαπτελει και τούς δυνατώτερους. 'Ηθελε νά δώση ένα βαθειά πονεμένο άνθρωπο, ένα ψυχικό έρελαιο, και παρουσίασε ένα τέρας. 'Τέρας άντοχής, βέβαια. 'Αλλ' άκριβώς γι' αυτό λιγώτερο άνεχτό και πιστευτό. 'Ο προσεκτικός μάλλιστα άναγνώστης θά δὴ εύκολα πόσο υπολογισμένες από πριν έχει ό κ. Β. τις δοκιμασίες από τις όποιες θέλει νά περάση τόν ήρωά του. Δέν ξεχνάει καρμιά και δέν του χαρίζει ούτε μιá. 'Εννοεί νά δείξη τήν άντοχή του σέ όλες, λές και είναι βέβαιος ότι ό άναγνώστης έχει τις βίβλους άξιώσεις τών θεατῶν του σίρκου και άπαιτούν νά δοῦν τό άκροβάτη σέ όλους τούς κινδύνους κι' όχι μόνο μιá φορά!

'Εκπαιθετὸς, από τό «Νούμερο 3128» δέν λέει μόνο ή σωστή έκτίμηση τής ψυχικής άντοχής του άνθρώπου. Και δέν μπορείς, βέβαια, νά είσαι σοβαρός ψυχογράφος όταν δέν είσαι σέ θέση νά κρίνεις τήν έκτίμηση αυτή. 'Από τό «Νούμερο 3128» λείπει και ή ποιητική έκείνη διάθεση που άνοίγει τούς όρζζοντας του ρεαλιστικού πεζογραφήματος, — και τό ρομάντσο του κ. Β. έχει σέ κάθε σελίδα του τὰ γνωρίσματα του ρεαλιστικού πεζογραφήματος, — ή ποιητική έκείνη διάθεση που τὰ άπομακρύνει από τήν έπικαιρότητα, τὰ τοποθετεί ψηλότερα και τούς δίνει μιá γενικότητα. Είναι άλήθεια ότι υπάρχουν στο «Νούμερο 3128» και σελίδες που δείχνουν μιá τέτοια προσπάθεια. Π. χ. στη σελίδα 182 ό κ. Β. προσπαθεί νά γίνη λυρικός με τήν τοποθέτηση λίγων λουλουδιών πλάι στους αλχημωτικούς που σπάζουν τσαλίκι. 'Αλλά δέν καταφέρνει πολλά πράγματα. Στο ίδιο περίπου άποτέλεσμα καταλήγουν παρόμοιες προσπάθειές του και σέ άλλες σελίδες του ρομάντσου. 'Οποιοδήποτε, οι προσπάθειες αυτές με τὰ όποιαδήποτε άποτελέσματα τους, άνακουφίζουν. Διαλύουν λίγο τό σκοτάδι και κάνουν κάπως ελαφρότερη τήν άτιμόσφαιρα του έργου.

Μένουν άκόμα μερικές παρατηρήσεις για τή γλωσσική μορφή του έργου. 'Αλλά οι παρατηρήσεις αυτές, μολονότι άναφέρονται σέ λέξεις και σ' έκφράσεις που έννοχλοῦν, δίνουν άφορητή νά τονίσουμε μερικές ικανότητες του κ. Β., για τις όποιες μιλήσαμε και στην αρχή του σημειώματος. Συχνά συναντούμε τή λέξη «άνασεμιά» αντί άναπνοή ή άνάσα. 'Επίσης τό πάνε αντί πήγαινε, τό «τά σάσαν» αντί τά φτιάσαν κ. ά. Κι' όλ' αυτά δέν περνούν άπαράτηρητα, γιατί βρίσκονται σ' ένα πεζογράφημα πολύ καλογραμμένο. 'Ο κ. Β., όπως έλεγα και παραπάνω, ξέρει ν' άφηγείται ζωηρά, παραστατικά, λογοτεχνικά. Είναι ένας από τούς δυό-τρεις νέους πεζογράφους μας που μπορούν ν' άναπτύξουν με άνεση τό θέμα τους

και προπάντων νά χρησιμοποιήσουν καλά τή δημοτική. 'Οσα σημειώσαμε δέν είναι, εύτυχώς, παρά λίγες έπιμειώσεις. Κι' όλο τό άλλο βιβλίο έχει τή θέση του μέσα στα καλύτερα κείμενα τής δημοτικής.

Π. Χ.

Γ. Σταμπολή: «Συμφωνία τής Ζωής και του Θανάτου». — 'Αριστ. Πρόκου: «Πρώτα Ποιήματα». — Λυκούργου Καμαρινού: «'Η Παραγνωρισμένη Θεά».

Είναι καιρός, πέντε έξη χρόνια ίσως, που ό κ. Σταμπολής έξέδωσε τήν πρώτη του συλλογή, τις «'Αναλαμπές». Θα περίμενε κανείς, σ' αυτό τό μεταξύ, νά είχε ώριμάσει, μεστώσει και ψυχικά και διανοητικά, και νά παρουσίαζε και στή τέχνη του τὰ σημάδια κάποιας εξέλιξης. Δυστυχώς και στα «'Ιδονικά Σοννέτα» και στην τρίτη τώρα συλλογή που εκδίδει, τίποτε τέτοιο δέν φαίνεται. 'Ο κ. Σταμπολής έπιχειρεί νά φιλοσοφήση, νά παρουσιάση μιá γενική αντίληψη τής ζωής, και πέφτει στην πιο ρηχή και κοινοτοπική πεζολογία. Και τήν κακή έντύπωση άπ' τήν έμμετρή του πεζολογία τήν αυξάνουν οι έπιγραμματοί και σάν περιληπτικοί νά κοῦμε «στοχασμοί» που προτάσσει σέ κάθε μέρα τής συλλογής του, οι στομφώδεις όσο και άκατάληπτοι, και ό ρητορικός πρόλογός της: . . . «Μεγάλο τό πρόβλημα του άνθρώπου, λέγει ό κ. Σταμπολής στον πρόλόγό του, κι' από τὰ παιδικά μου χρόνια ολοφάνερα στα μάτια μου όρθωμένο. Σά μαδρες συννεφίες που πρωτοσκεπάζουν τόν καθαρό ούρανό του φθινοπώρου. . .» κτλ. κτλ. Τόσος στόμφορ, γιατί, και γιατί τέτοια μελοδραματικά ύφος; Τὰ βαθύτερα και ουσιαστικότερα πράγματα, άκριβώς, δέν επιδέχονται καρμιά ρητορεία, γιατί καθώς λέγει κι ό παλιός τεχνοκρίτης «In sublimis au ridicule il n'y a qu'un pas». 'Όταν κανείς δέν είναι Νίτσε ή Πασκάλ, πέφτει πολύ εύκολα στο γελοίο, γράφοντας φράσεις ώσαν αυτή: «'Ο κόσμος δέν έχει έννοια. Δηλαδή καρμιά ούσία. 'Ο άνθρωπος είναι τό πᾶν. Αυτός δίνει και νόημα και κόηση και έκταση στη ζωή». 'Αλήθειες του ντε λά Παλις, καληές όσο κι ό κόσμος. Γιατί, πρὸς Θεού, παίρνει τέτοιο ύφος άξιοματικό και «τελειωτικό» για νά τις πῆ ό κ. Σταμπολής;

'Ο ποιητής τής Συμφωνίας, είναι φανερό, — προσπαθεί νά τό δείξη με κάθε τρόπο, — ξεκίνησε, γράφοντας τὰ ποιήματά του, από μιá φιλοσοφική ιδέα, και θέλησε νά πιτύχη κάτι σάν σύνθεση φιλοσοφική. Τό χαρούμενο άνέβασμα στη ζωή, τό αντίκρουσμα του θανάτου, ή προσδοχή, κατόπιν ή ήρωική έγκαρτέρηση. 'Επάνω στην άπό πριν δοσμένη αυτήν ιδέα έστιχούρησε ό κ. Σταμπολής. Μά και ή σύλληψη του νοῦ ήταν άδύνατη και ή καρδιά δέν έννοιασε, ύστερα, δυνατά ό,τι ό νοῦς συνέλαβε. 'Ετσι οι σίχοι που έβγήκαν είναι ρηχοί, κοινοτοπικοί, άθερμοι:

Λάμπει τό φῶς άνάφλογο
στην πλατωσιά του κόπρου,
ήλη ή όμορφιά τριγύρω μας,
ήλη ή όμορφιά είναι μπρός μου!

Ψυχή μου, βλέπε άχόρταγα
κι άχόρταγα ποτίσου
τό κάθε τί που γεύτηκες
ήταν γλυκό, θυμίσου!

'Ολα γλυκά στα σήμερα,
στα χτες και πάντα θάνατι,
όλα μεγάλα πλάστηκαν
και μᾶς θά μᾶς μεθάνε!

* * *
'Ομολογῶ πως δέν καλοκατάλαβα τί άκριβώς θέλησε νά έκφράση με τήν «'Αναγνωρισμένη Θεά» του ό κ. Καμαρινός. Στο άρκετά μακρό ποίημά του που θυμίζει τὰ έπιπολυρικά στιχογραφήματα του κ. Τεύκρου 'Ανθία, βρίσκει κανείς άπ' όλα, και φιλοσοφικές, και θρησκευτικές, και κοινωνικές, προ πάντων, ιδέες, και μόνο παίηση δέ βρίσκει. 'Αλλά και οι ιδέες όμως είναι τόσο άνακατωμένες, τόσο άσυνάρτητες, τόσο κακά έκφρασμένες που μόνο δυσφορία και στέν πιά καλοπροαίρετο άναγνώστη μπορούν νά φέρουν:

— «'Αγιοι ξινάρονται,
του είπαν, στην τέλεια
Πραγματικότητα, —
όσοι πονοῦν
πολύ' πειά σβόνουν
εύκολα οι πλάνες,
όταν δέ φτάσουν
νά τραλαθοῦν
μά άνανεώνονται
σ' αυτούς; άμέσως,
όταν οι πόνοι
πάλι ξυπνοῦν».

Στόν τόνο και στο ύφος αυτό είναι γραμμένο όλο τό ποίημα. 'Ο κ. Καμαρινός για νά φανή πρωτότυπος κάνει ρυθμικές και φραστικές άκροβασίες, μεταχειρίζεται λέξεις έπιτηδες πεζές (ή φρυγάλα τώρα σχολιάζεται τ' Αύγερινού), προσπαθεί νά δώση στην ποιήσή του ένα τόνο fantaisiste, όλ' αυτά όμως γίνονται τόσο άδέξια, ώστε καταντούν κωμικά. Και τό βιβλίο άφήνει τή θλιβερή έντύπωση ένδός άνθρώπου που νοιώθει τήν κενότητά του και θέλει σώνει και καλά νά ξεγελάση τούς άλλους. Γιατί δέ φαντάζομαι τόν κ. Καμαρινό τόσο άπειρο, ώστε νά παίρνει και τήν ποιήσή του, και τις ιδέες του, και τόν έαυτό του στα σοβαρά. . .

* * *
Νά επιτέλους και ένας ποιητής με λίγη μετριοφροσύνη. Τό δείχνει ό τίτλος τής συλλογής του: «Τὰ πρώτα μου ποιήματα». 'Αποπνέει μιá συμπαθητική άφέλεια και δέν προδίδει καρμιά άξίωση. Τί άξίωση μπορούν νά έχουν τὰ «πρώτα» ποιήματα ένδός ποιητή; 'Ετσι τὰ διαβάσουμε και μεϊς, βέβαιοι ότι έστιχογραφήθηκαν

μιλήσεν υπέρ της δημοκρατίας, ως πολιτεύματος ικανοποιούντος τας ανάγκες του σημερινού ανθρώπου, με τον πεισιπώτερον τρόπον.

— Είς δύο επιφυλλίδας των κκ. Παντελή Χόρν και Α. Κουκούλα εις τήν «Βραδυνήν» εξετάζεται η σχέση κριτικής και δημιουργίας, και διατυπώνονται απόψεις εν πολλοίς αντίθετοι και κάποτε ασχετοι μεταξύ των.

— Είς τήν «Πολιτείαν» ἀνάλυσις των ποιητικῶν συλλογῶν «Ἑρωτικά τραγούδια» ὑπό Κ. Ἀθανασιάδη καὶ «Πειραιώτικες εἰδήσεις» ὑπό Π. Σπάλια ἀπὸ τὸν κ. Κ. Θ. Δημαρζάν, ὁ ὁποῖος εὗρισκει καὶ εἰς τοὺς δύο νέους ποιητὰς πολλὰς καὶ ἀξιοσημείωτας ἀρετὰς. Ἐπίσης, ἐπαινετικώτατον σημεῖωμα τοῦ καθήγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Γ. Ἀναγνωστοπούλου διὰ τὰ «Τραγούδια τῆς Ροῦμελης», συλλογὴν ἐξήγητα ἐξ λαϊκῶν τραγουδιῶν τῆς κ. Μ. Ο. Μερλιέ, καὶ σύντομος χαρακτηρισμὸς τοῦ Ἀντρέ Μωρουά ἀπὸ τὸν κ. Κλ. Παράσχου, ὁ ὁποῖος κατορθώνει μὲ γενικὰς κρίσεις νὰ παρουσιάσῃ τὸν ἐκλεκτὸν Γάλλον συγγραφεὰ τόσο ὡς μυθιστοριογράφον καὶ βιογράφον, ὅσον καὶ ὡς κριτικόν.

— Εἰς τήν «Πρωτὴν» ἢ «Ἀπόκρια σκλαβωμένη» καὶ ἡ «Πολιτικὴ Ἀπόκρια», ἀρθρα τοῦ κ. Γιάννη Βλάχογιάννη ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέροντα καὶ διαφωτιστικὰ, σημεῖωματα τοῦ κ. Γ. Πράτσια διὰ διαφόρους ξένους συγγραφεῖς, κ. ἄ.

— Ἐκτανῆ, ἀναλυτικὰ καὶ ἐπαινετικώτατα ἀρθρα διὰ τὸν «Δομητικὸν Θεοτοκόπουλον» τοῦ κ. Ἀχ. Κύρου εἰς τήν «Πρωτὴν» τοῦ κ. Φώτου Πολίτη, εἰς τήν «Πολιτείαν» τοῦ κ. Κλ. Παράσχου, καὶ εἰς τήν «Καθημερινήν» τοῦ κ. Γ. Παπατσώνη.

— Εἰς τήν «Βραδυνήν» σκέψεις τοῦ κ. Τάκη Μπαρλά περὶ τῆς μεταπολεμικῆς γενεᾶς ἐξ ἀφορμῆς τοῦ νέου βιβλίου τοῦ κ. Γ. Θεοτοκά, τὸ ὁποῖον καὶ ἀναλύει εἰς τὰς γενικὰς του γραμμὰς.

— Εἰς τὴν συνεχιζομένην ἔρευναν τῆς «Ἔργασίας» περὶ τῶν «Προφητειῶν» τῆς δ. Ἡθῆς Κούγια-Μελισσανθῆς, εἰρηνάζεται γινῶμαι διὰ τὴν ἐργασίαν τῆς νέας ποιητικῆς τῶν κκ. Σπ. Λοδάρου καὶ Γ. Γρυπάρη.

— Εἰς τὸ πανηγυρικὸν ἀποκρητικὸν «Μπουκέτο», διηγήματα τῶν κ. κ. Χρ. Χρηστοβασιλῆ, Γ. Ἀθάνια καὶ Ναπ. Λαπαθιώτη, ποιήματα τοῦ κ. Μιχ. Ἀργυροπούλου, σημεῖωμα τοῦ κ. Γ. Κοτζιούλα «Στὸ σπίτι τοῦ κ. Κωστή Παλαμά, μὴ συνέντευξι πού... δὲν δόθηκε», καὶ αἱ συνέχισαι τοῦ μυθιστορήματος τοῦ κ. Σταφ. Δάφνη «Καρδιᾶς γεμάτης ἔρωτα» καὶ τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ κ. Παντελῆ Χόρν.

— Εἰς τὴν «Ἑβδομάδα», ἐκτενὲς σημεῖωμα τοῦ κ. Φ. Γιοφύλλη διὰ τὸν Ἀνδρέαν Λασκαράτον, μὲ πολλὰς βιογραφικὰς πληροφορίας καὶ διάφορα ἀνέκδοτα. Ἐπίσης «Φιλολογικὸς περίπατος» τοῦ κ. Μπασιλιὰ μὲ τὸν κ. Κώσταν Ἐλευθερουδάκη, καὶ τὸ πρῶτον μέρος τῆς «Αἰσθηματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ζωῆς τῆς Μαρίας Κοτοπούλη».

— Εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος τοῦ μηνιαίου περιοδικοῦ «Les Balkans», μεταξὺ ἄλλων : Ν. Ἰόργκαϊ Εἰκόνας ἀπὸ τὴν σύγχρονον Ἑλλάδα. Α. Ἀνδρεάδου : Ἡ ἀνατολικὴ πολιτικὴ τῆς Ἀγγλίας πρὸ καὶ μετὰ τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου, Δισαρέλι καὶ Σαλλοβουρ. Φιλολογικὸν σημεῖωμα τοῦ κ. Τάσου Βαφαιάδη διὰ τὸν βούλγαρον πεζογράφον Ἀντὸν Στρα-

τοιμίρωφ καὶ μετάφρασις εἰς τὴν γαλλικὴν τῆς γνωστοῦ διηγήματος «Θυαία στὸν ἥλιο» τοῦ κ. Στρατῆ Μυριβήλη.

— Εἰς τὸ τεῦχος τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ γνωστοῦ γραμματοσημολογικοῦ περιοδικοῦ «Φιλοτέλεια», ποικίλα περιεχόμενα, μεταξὺ τῶν ὁποίων σημεῖωμα διὰ τὴν νέαν ἐκδοσὶν τοῦ μονοδράχμου τῆς σειρᾶς τῶν τοπιῶν (1927) ὑπὸ Σ. Γ. Μακρυμυχάλου. Ω.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

* Γενικὸς ἐπόπτης καὶ διευθυντῆς τῆς διαφημισεως τοῦ Ἑθνικοῦ Θεάτρου διορίσθη ὁ κ. Μιλ. Λιδωρίκης.

* Τὴν Πέμπτην, 17 Μαρτίου, θὰ γίνουσι ἐπισημῶς τὰ ἐγκαίνια ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, τοῦ Ἑπισημοῦ Συμβουλίου καὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων. Ἡ πρώτη παράστασις ὤρισθη διὰ τὸ Σάββατον, 19 Μαρτίου. Ὡς ἀνηγγελάμεν, τὸ πρόγραμμα περιλαμβάνει τὸν «Ἀγκυμνονα» τοῦ Αἰσχύλου κατὰ μετάφρασιν τοῦ κ. Γρυπάρη, καὶ τὴν μονόπρακτον κωμῶδιαν τοῦ κ. Ξενοπούλου «Θεῖος Ὀνειρος».

* Ὁ παρεπιδημῶν Γάλλος συγγραφεὺς κ. Ζαν Σαρμπάν ὤμιλησεν εἰς τὸν «Παρνασσόν» μὲ θέμα «Τὸ χαμῖνι τοῦ Παρισοῦ», καὶ εἰς τὸ «Ἀτελιέ» «Ὁ Προύστ καὶ ὁ Ράσκιν».

* Εἰς τὸ Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων, τὴν 3 Μαρτίου, ὤμιλησεν ἡ κ. Ἰὼ Δέτσινα μὲ θέμα «Τὸ καὶ καὶ ἡ σημερινὴ κοινωνία».

* Διαλέξεις τοῦ Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας: 7 Μαρτίου, ὁ κ. Κ. Γουναράκης «Ἑλληνικὴ Ἠλεκτρικὴ Οἰκονομία». 16 Μαρτίου, ὁ κ. Δ. Λαμπαδάριος «Τὸ πρόβλημα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κτηματολογίου».

* Τὴν προπαραβουθουσαν Κυριακὴν, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ, ὁ κ. Ἀνδρέας Ζῶνας, διευθυντῆς τῆς «Ἑπτανησιακῆς Ἠχοῦς», ὤμιλησεν περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ζακυνθίου ποιητοῦ Γιάννη Τσακιογιάννου.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

11 Μαρτίου

Παρακαλοῦνται οἱ κκ. συνδρομηταὶ τῆς «Νέας Ἐστίας» νὰ ἐκλέγουσι ὡς δῶρον τῶν βιβλίων μόνον ἀπὸ τὸν ἰδιωτικὸν κατάλογον τῶν ἐκδόσεων τοῦ Οἴκου Κολλάρου καὶ Σα, καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ Βιβλιογραφικὸν Δελτίον τοῦ ἐξωφύλλου μας· διότι αὐτὸ ἀναγράφει καὶ βιβλία τὰ ὁποῖα ἐξεδόθησαν εἴτε ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς τῶν, εἴτε ἀπὸ ἄλλους Οἴκους, καὶ εὐδαιμονοῦνται εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἐστίας» πρὸς πώλησιν διὰ λογαριασμὸν τῶν.

Χειρόγραφα, εἴτε ἐνημερόμενα, εἴτε ἀπορριπτόμενα, δὲν ἐπιστρέφονται. Ὅσοι μᾶς ὑποβάλλουν ἔργα τῶν πρὸς κρίσιν, πρέπει νὰ στέλλουν ἀντίγραφον τοῦ πρωτοτύπου, εἰ δυνατὸν δακτυλογραφημένον. Οὐδενίαν ὑποχρεῖσιν ἔχομεν νὰ τὰ ἐπιστρέψωμεν, οὔτε ὅταν ὁ συγγραφεὺς μᾶς ἀποστέλλῃ καὶ τὰ ταχυδρομικὰ.

κ. Β. Β. Κοζάνην. Πραγματικῶς, τὸ ποιημᾶ σας ἦτο δημοσιεύσιμον καὶ τὸ ἐκράτησαμεν. Ἀλλὰ

τὰ κρατούμενα εἶναι τόσο πολλὰ, καὶ ἀπ' αὐτὰ εἰμποροῦμεν νὰ δημοσιεύσωμεν τόσο ὀλίγα! Τὸ ὅτι εἰρήσκομεν κατὰ δημοσιεύσιμον καὶ τὸ «κρατούμεν»—δηλαδὴ δὲν τὸ πετᾶμε στὸ καλάθι—δὲν εἶναι καὶ «ὑπόχρεσις» ὅτι ὅλ' τὰ δημοσιεύσιμα ἀφαικτικῶς. Πάντως ὅλ' προσπαθῶσιμεν.—κ. Δ. Γ. Θεσσαλονίκην. Ἀδύνατον, μαλονότι δὲν ἀποκροῦμεν ἐλωσδιόλου τὴν ἀποψίν σας, κ' ἡ ἀπάντησις σας εἶναι τόσο καλογραμμμένη! Μόνον ὁ ἴδιος ὁ ποιητῆς ὅλ' εἶχε αὐτὸ τὸ δικαίωμα. Ἡ ἐπέμβασις τρίτου εἰς τὸ ἴδιον περιοδικόν ὅλ' ἐδειχναν ἑλλειψὶν λεπτότητος, ἐκ μέρους μας, πρὸς τὸν συνεργάτην μας.—κ. Θ. Α. Β. Θεσσαλονίκην. Πολὺ ὠραῖο τὸ γράμμα σας. Μᾶς ἐπιτρέψατε νὰ τὸ δημοσιεύσωμεν ἐν ὅλῃ ἢ ἐν μέρει;—κ. Ἀνδρ. Α. Πειραιᾶ. Πολὺ σωστά. Ἀλλὰ δὲν τὰ εἴπαμε καὶ μεῖς; Ἡ δημοσιεύσις τοῦ γράμματός σας εἶναι περιττή.—κ. Α. Γ. Ἐνταῦθα. Μάλιστα. Ἐδώσαμεν παραγγελίαν νὰ ἐρῶσθῃ.—κκ. Κ. Καρ. καὶ Σ. Θ. Τ. Ἐνταῦθα. Δὲν ἔχετε δίκιο. Τὸ βιβλίον δὲν τὸ ἐδιαβάσαμεν, ἐδιαβάσαμεν ὅμως τὴν κριτικὴν τοῦ συνεργάτου μας, ἡ ὁποία ἦταν τελειωτικὴ. Ἀποροῦμεν πῶς δὲν τὴν καταλάβατε! Ἦταν ἀνάγκη νὰ προσέβῃ καὶ τίποτε ἄλλο σ' αὐτὰ πού ἔγραφε;—κ. Χ. Χ. Χ. Ἐνταῦθα. Τὰ ποιήματά σας πολὺ ἄτεχνα. Μολοντούτο βρῖσκει κανεὶς πρὸς τὸ τέλος τῶν «Τραγουδιῶν τοῦ νησιοῦ μου» μαρικούς συμπαθητικούς στίχους.—κ. Θ. Α. Φλώριναν. Πολὺ κοινὰ. Δὲν εἶναι δημοσιεύσιμα. Κοινότητα περιεχόμενον ἐκφραζόμενον μὲ παράταξη λέξεων καὶ μετριότητες ὁμοιοκαταλητίας.—κ. Γ. Μάλ. Φιγαλείαν. Λέτε ὁ ἴδιος πῶς οὔτε καὶ οἱ σεις καλὰ-καλὰ δὲν ξέρετε τί προσπαθεῖτε! Ἡ «ἐκφραστικὴ δυσκαμψία» τῶν ποιημάτων σας ἔγκειται στὸ ὅτι λέτε κάπως βιασμένα, φτιασὰ, μὲ κόπο, ὅσα θέλετε νὰ πῆτε. Ἄλλο αὐτὸ κ' ἄλλο τὸ νὰ πρέπει νὰ προσέβῃ κανεὶς ἕνα ποίημα γιὰ νὰ τὸ καταλάβῃ. «Ποιητικὴ οὐσία» ἢ πᾶρχει, ἴσως, μὰ κατορθώνετε νὰ τὴν ἐξαφανίζετε μὲ τὴ μορφή τῶν στίχων σας. Καὶ τὰ τελευταῖα ποιήματα δὲν τὰ κρατοῦμε.—κ. Ν. Ρ. Πύργον. Ἡ μελέτη δημοσιεύεται. Τὸ διήγημα ὅμως εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ διαβάσωμεν. Θὰ σᾶς παρακαλοῦσαμε νὰ μᾶς τὸ ξαναστείλετε πῶς καθαρά γραμμένο.—δ. Εἰς. Σαββ. Ἐνταῦθα. Τὸ ποίημά σας ἄτεχνο. Δὲν κατορθώνετε ἀκόμη ὅ,τι πρέπει.—κ. Γ. Λάτρ. Ἐνταῦθα. Στρατός ὁ στίχος σας, σχεδὸν ἄρτιος ὡς μορφή. Τὸ «Ἐκ νυκτός» ὅμως τελειώνει πολὺ κοινὰ, τὸ ἄλλο ὅσοις κάπως. Θὰ ἐπιτύχετε καλύτερα πράγματα.—κ. Β. Κεσ. «Ἐποθῆκαι εἰς ἐκῆτον» πρέπει νὰ εἶναι πολὺ καλογραμμμένης γιὰ νὰ μὴ καταντοῦν ἠθοπλαστικὸ ἀνάγνωσμα. Οἱ δικές σας ὑπεροχὴν.—κ. Κ. Καρ. Γρεβενά. Τὸ διήγημά σας πολὺ ἄτεχνο. Διάλογοι σχοινατενεῖς, τίποτα τὸ προσωπικὸ καὶ τὸ καινούργιον στὸ χιλιεπισπόμενον αὐτὸ θέμα.—κ. Κ. Φρ. Δὲν τὰ κρατοῦμεν. ἔχουν πολλὴ στιχουργικὴ εὐκαλία, ὄχι ὅμως, ἀκόμη, ἀριστὸ προσωπικὸ τόνο καὶ πνοή.—Φοῦ. Δ. Ἐνταῦθα. Δὲν εἶναι ποίηση αὐτὴ, πρὸς Θεοῦ, μὲ τίς ἐξωφρενικὰς λέξεις καὶ τίς ἀκαλαίσθητες ῥίμες: τρισδαιμόνα - ἀηδόνα, προδότερα-δότερα... κλπ.—κ. Γ. Μ. Ἀ. Ἐνταῦθα. Ὑστερεῖ πολὺ τὸ ποιημᾶ σας.—κ. Κ. Ἀσκ. Ἐνταῦθα, καὶ τὸ δικό σας.—δ. Ν. Σκ. Ἐνταῦθα. Ἀδόκιμα καὶ πρόχειρα τραγικὸς ὁ «Γιάννης». Τὸ γράμματό σας ἀπαιτεῖ ἀ-

κόμη πολλὴ ἐργασία καὶ προσοχή.—κ. Κ. Ρ. Θεσσαλονίκη. Δὲν ἔχετε ἀκόμη κατορθώσει νὰ ἐλευθαρθεῖτε ἀπὸ τῆς ἐκφραστικῆς κοινοτικῆς. Ἐξ ἄλλου, πολὴ ρηχὸ, καὶ τὸ παραλήρημα τοῦ παιδιοῦ πολὺ ἀφύσικο.—κ. Γ. Καν. Δελφούς. ἔχουν κάποια πνοὴ τὰ ποιήματά σας, κ' ἀκόμη καὶ κάποια δύναμη. Εἶναι ὅμως τόσο ἄτεχνα στιχουργικῶς!—κ. Α. Φ. Ἐνταῦθα. Ἐποθῆκαι οἱ «Ταγγάνοι», μὲ κ' αὐτοὶ τόσο ἀπρόσεχτα γραμμένοι.—κ. Ε. Μ. Κρατούμε τὸ «Κοντὰ στὴν κόβνια». Διορθώσατε ὅμως τὸ ἰδιωματικὸ ἴσως «δὲ μὲ δικάει τὸ γέλιο τῆς» καὶ σταῖτε μας τὴ διόρθωση.—κ. Α. Ἀνδρ. (;) Πολὺ ἀδόκιμος ὁ «Γραλλὸς ἐρημίτης».—κ. Ν. Ἀστ. Πειραιᾶ. Εὐχαριστοῦμε. Τὰ ποιήματα ὅμως δὲν εἶναι δημοσιεύσιμα, δυστυχῶς.—κ. Φ. Ε. Φανδ. Συγκινητικὸ τὸ «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Δολοφόνος» ἀλλὰ πολὺ πρόχειρα γραμμένο. Μὲ πολλὰ περιττὰ, μὲ ἀδυναμίες στὰ σημαντικώτερα σημεῖα.—κ. Σπ. Καλάμας. Τὰ τελευταῖα σας ποιήματα μοιάζουν περισσότερο μὲ τερνάστια ἐπιθεωρήσεως. Διαβάσατε νεοελλ. ποίηση!—κ. Β. Γεώργ. Κοζάνην. ἔχει βέβαια κάποια ἀπλότητα τὸ διήγημά σας, εἶναι ὅμως κακογραμμμένο. Πρέπει νὰ ἐργασθεῖτε πολὺ ἀκόμη.—Δουκρέτσιαν. Ἐνταῦθα. Μὲ ἀνεγνωρισμένην καὶ ὑπεύθυνη ὑπογραφή, μπορεῖ βέβαια νὰ ἦταν καὶ κακὰ, τὴν εὐθύνῃ ὅμως θὰ τὴν εἶχε ὁ ὑπογράφων, ὄχι ἔμεῖς πού θὰ τὰ διαλέγαμε!.. Αὐτό. Τίποτ' ἄλλο...—κ. Γ. Κόκκ. Ἐνταῦθα. ἄτεχνο τὸ «Στὸν ἦχο καὶ στὸ φῶς».—Δόκιμον Λογοτέχνην. Γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ διαβάσωμε τὸ διήγημά σας, σᾶς παρακαλοῦμε νὰ τὸ ξαναγράψετε εὐανάγνωστα καὶ νὰ προσέξετε ὀρθογραφία καὶ στίχον.—κ. Π. Γολ. Πάτρας. Τὸ ποίημα, δυστυχῶς, ἀκατάλληλο. Γιὰ τὸ διήγημα τοῦ Διαγωνισμοῦ δὲν θυμώμεθα πιά. Δὲν γράφετε στὸν κ. Πέτρο Χάρη, ἔφημη. «Ἑλληνικὴ»; Τὸ γράμματό σας διεβιάσαμε στὴ «Διάπλασι».—κ. Γ. Πινδ. Ἐνταῦθα. Ὁ δημοσιεύσωμε μόνον τὸ «Τραγούδι τοῦ Βοσκοῦ». Γιὰ περισσότερα αὐτοῦ τοῦ εἴδους δὲν ὑπάρχει λόγος. Ἐπειτα, δὲν τὸ συντομεύσατε καθόλου.

Ἡ «ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ»

Παρόραμα. Εἰς τὸ τεῦχος 124, σελ. 209, («Ὁ σημειωμένος Κἀν») ἀντὶ «κουσουρεμένος» νὰ γραφῆ «κουσουρεμένος» (ἀπὸ τὸ «κουσοῦρι» πού σημαίνει ἐλάττωμα σωματικὸ ἢ ψυχικόν).

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΥΡΙΔΗΣ
 ΧΕΙΡ. ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΣ
 Καποδιστριαίου 41
 ΑΘΗΝΑΙ

Δέχεται Δευτέραν, Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν μετὰ μεσημβρίαν καὶ ἐπὶ συνεντεύξει.

ΑΙΔΑΦΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΙΗ-
ΤΩΝ ΤΟΥ ΙΘ' ΑΙΩΝΟΣ, Φιλολογικοῦ Συλ-
λόγου Παρνασσῶ.

Δύο κομφοὶ τόμοι ἐκ 100 περίπου σελίδων ἑ-
κάστος, περιέχοντες τὴν σειράν τῶν διαλέξεων
περὶ ἑλλήνων ποιητῶν τοῦ 19^{ου} αἰῶνος τὰς ὀ-
ποίας ἔκαμιν οἱ γνωστότεροι λόγιοι, συγγραφεῖς
καὶ ποιηταὶ μᾶς, εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Φιλολο-
γικοῦ Συλλόγου «Παρνασσός». Ἐκάστη ἐξ αὐ-
τῶν εἶναι πλήρης μονογραφία διὰ τὴν ζωὴν
καὶ τὰ ἔργα τῶν νεοελλήνων ποιητῶν τὸ δὲ
σύνολον, ἀπαραίτητον βοήθημα διὰ κάθε μελε-
τητὴν τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως.

Περιεχόμενα: Τόμος Α' Ν. Πολίτου: Γνω-
στοὶ ποιηταὶ δημοτικῶν ἁσμάτων.

Σπ. Α. Λάμπρου: Ρήγας, Βηλαριῶς, Χριστό-
πουλος.

Γ'. Σωτηριάδου: Ἄνδρέας Κάλβος.

Ἄντ. Μάτσι: Ὁ Σολωμός καὶ ἡ Ζάκυνθος.

Γ. Τσοκοπούλου: Οἱ ἄδελφοὶ Σούτσοι.
Ἐδγ. Γ'. Ζαλοκώστα: Ἄλέξανδρος Ρίζος Παγ-
καβῆς.

Ἰω. Ζερβοῦ: Ἄνδρέας Λασκαριῶτης.

Τιμολ. Ἀμπελά: Θεόδωρος Ὁρφανίδης.

Τόμος Β'. Πολ. Δημητρακοπούλου: Ζαλο-
κώστας.

Διον. Στεφάνου: Γεώργ. Τερτσέτης.

Παύλου Νισβάνου: Ἄριστ. Βαλαωρίτης.

Κ. Παλαμῆ: Ἰούλιος Τυπάλδος.

Γρ. Ξενοπούλου: Οἱ Παράσχοι.

Θ. Βελλιανίτου: Πολυλάς, Μαρκοῦς καὶ ἡ
Σχολή τῆς Κερκύρας.

Χ. Ἀννίνου: Βασιλειάδης, Παπαρρηγόπου-
λος καὶ οἱ περὶ αὐτούς.

Κ. Παλαμῆ: Βιζυηνὸς καὶ Κρουσάλλης.

Τιμὴ ἀμφοτέρων τῶν τόμων δε. 60.—

δεμ. » 90.—

Διὰ τὰς ἐπαρχίας ἄδ. 70. δεμ. » 100.—

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ ΤΗΣ 'ΕΣΤΙΑΣ,

Ἐξεδόθη καὶ ἀτέλλεται δωρεὰν εἰς ὅποιον
τὸν ζητήσῃ ὁ νέος κατάλογος τοῦ βιβλιοπω-
λείου τῆς 'Εστίας». Ἀποτελεῖται ἀπὸ 120 πε-
ρίπου σελίδας, εἶναι δὲ κατηρητισμένος μὲ κά-
θε ἐπιμέλειαν καὶ προσοχὴν. Περιλαμβάνει τὰ
κυριώτερα καὶ τὰ καλλίτερα βιβλία, ἑλληνικὰ
καὶ ξένα μεταφρασμένα εἰς τὴν γλῶσσαν μᾶς,
κάθε κλάδου καὶ κάθε ἐνδιαφέροντος, καὶ οὕτω
δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἀποτελεῖ πληρεστά-
την, πλουσιωτάτην καὶ μοναδικὴν εἰς τὸ εἶδος
τῆς νεοελληνικῆς βιβλιογραφίαν. Εἰς τὰς σελί-
δας τοῦ εὐρίσκωμεν πλήρη κατάλογον τῶν Διδα-
κτικῶν Βιβλίων, τὰ καλλίτερα λεξικά καὶ διδα-
κτικὰ ξένων γλωσσῶν, τοὺς καλλιτέρους γεω-
γραφικοὺς πίνακας, τὰ σπουδαιότερα συγγράμ-
ματα ἀρχαίας φιλολογίας, ἑλληνικῆς γλώσσης
καὶ ἀρχαιολογίας, τὰ κυριώτερα ἔργα τῆς νέας
ἑλληνικῆς καὶ ξένης φιλολογίας, καὶ πλῆθος ἀ-
κόμη ἄλλα σπουδαιότατα βιβλία, ἱστορικά, γεω-
γραφικά, ἐθνογραφικά, λαογραφικά, παιδαγω-
γικά, θρησκευτικά, φιλοσοφικά, ἐκκλησιαστικά,
γεωργικά, ἐμπορικά, βιομηχανικά, τεχνικά, οἰ-
κονομικά, δημοσιονομικά, νομικά, πολιτικά, ἱα-
τρικά, φαρμακευτικά, μαθηματικά, φυσικά, μου-

σικά (βυζαντινῆς καὶ εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς), ὡς
ἐπίσης τὴν σειράν τῶν ἐκδόσεων τῆς Ἑλληνι-
κῆς Γεωργικῆς Ἑταιρείας, τὴν σειράν τῶν ἐκ-
δόσεων τοῦ περιοδικοῦ «Ἐρευνα», πλουσιωτά-
την παιδικὴν βιβλιοθήκην, κατάλογον λαϊκῶν
μυθιστορημάτων, κ.τ.λ.

Ὁ κατάλογος αὐτός, ἐπαναλαμβάνομεν μο-
ναδικὸς εἰς τὸ εἶδος του, εἶναι ἀπαραίτητος
ὁδηγὸς διὰ τὸν σχηματισμὸν ἢ τὸν πλουτισμὸν
πιάσης βιβλιοθήκης. Εἶναι ἐπίσης πολυτιμωτά-
τη καὶ χρησιμωτάτη βιβλιογραφία, περιέχουσα
ὅλα τὰ κυριώτερα καὶ σπουδαιότερα συγγράμ-
ματα κάθε κλάδου, βοήθημα σημαντικὸν διὰ
τὴν μελέτην οἰουδήποτε ζητήματος.

Τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς 'Εστίας», Ἰω. Α.
Κολλάρου καὶ Σίας, ἀναλαμβάνει ἐπίσης εὐχα-
ρίστως ν' ἀπαντήσῃ εἰς ὅ,τι ἐρωτηθῇ σχετικῶς
μὲ τὰ βιβλία αὐτά, εἴτε ἐκδόσεις του εἶναι εἴτε
ὄχι, δύναται νὰ δώσῃ οἰοσδήποτε καὶ ὅσονδή-
ποτε λεπτομερειακὰς πληροφορίας περὶ αὐτῶν,
στέλλει εὐχαρίστως προὑπολογισμοὺς παραγγε-
λιῶν, καὶ γενικῶς τίθεται εἰς τὴν διάθεσιν παν-
τός ἐπιστήμονος, λογίου ἢ φιλαναγνώστου διὰ
πᾶσαν πληροφορίαν, παραγγελίαν ἢ ἐρώτησιν.

Ζητήσατε τὸν νέον μᾶς κατάλογον.